

İLKOKUL 4.SINIF

FEN BİLİMLERİ
SOSYAL BİLGİLER
TÜRKÇE

ÇALIŞMA NOTLARI

2025

HAZIRLAYAN: Metin AKGÜN
(Yapay Zeka Desteğiyle hazırlanmıştır.)

İLKOKUL 4.SINIF FEN BİLİMLERİ DERSİ

ÇALIŞMA NOTLARI 2025

Hazırlayan : Metin AKGÜN

(Yapay zeka desteğiyle ilkokul 4.sınıf ders kitabı baz alınarak hazırlanmıştır.)

YER KABUĞU VE DÜNYA'MIZİN HAREKETLERİ

YER KABUĞUNUN YAPISI

- Soru: Dünya'mızın gözlemlenebilir katmanları nelerdir? (★★★)

Cevap: Kara, su ve hava katmanı.

- Soru: Yer kabuğunun kara tabakası hangi yapılardan oluşur? (★★★)

Cevap: Kayaçlardan oluşur.

- Soru: Kayaç nedir? (★★★)

Cevap: Yer kabuğunun kara tabakasını oluşturan temel yapılardır. Dağlar, tepeler, ovalar gibi yapıların temelini oluşturur.

- Soru: Kayaçların parçalanıp ufalanmasına neden olan etkenler nelerdir? (★★★)

Cevap: Rüzgâr, su, sıcaklık farkı gibi etkenler.

- Soru: Kayaçların ufalanmasıyla ne oluşur? (★★★)

Cevap: Kum ve toprak gibi daha küçük kayaç parçaları oluşur.

- Soru: Maden nedir? (★★★)

Cevap: Ekonomik değeri olan kayaçlara maden denir.

- Soru: Madenler nerede bulunur ve nasıl çıkarılır? (★★★)

Cevap: Yer kabuğunun farklı derinliklerinde bulunur ve maden ocağı adı verilen tesislerde çıkarılır.

- Soru: Ham madde nedir? (★★★)

Cevap: Çıkarılan madenlerin diğer kayaçlardan ayrıştırılarak fabrikalarda işlenmeye hazır hale getirilmiş şeklidir.

- Soru: Önemli madenler hangileridir ve nerelerde kullanılırlar? (★★★)

Cevap:

| Altın | Mücevher, elektrik devreleri, kablolar, uçak sanayisi →

| Bor | Roket yakıtı, temizlik ürünleri, tarım, yalıtım, cam, seramik, tekstil

| Mermer | İnşaat (merdiven, duvar, mutfak tezgahı)

| Linyit | Termik santrallerde elektrik üretimi

| Taş Kömürü | Konutlarda ısınma, demir-çelik sanayisi, termik santrallerde elektrik üretimi

| Bakır | Süs eşyası, kablo, elektrikli motor, mutfak eşyası, elektronik sanayisi

| Gümüş | Mücevher, süs eşyası, ayna, kablo, dişçilik malzemeleri, pil

- Soru: Madenlerin çıkarıldığı yerlere ne ad verilir? (★★★)

Cevap: Maden ocağı.

- Soru: Maden ocaklarında kimler çalışır? (★★★)

Cevap: Maden mühendisleri ve madenciler.

- Soru: Ülkemizde maden sahalarını belirleyen ve madencilikle ilgili personel yetiştiren kurum hangisidir? (***)

Cevap: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA).

- Soru: Fosil nedir? (***)

Cevap: Geçmişte yaşamış canlıların kayaçlar arasında veya buzullar/reçineler içinde kalmış, bozulmadan günümüze ulaşmış kalıntılara veya izlerine fosil denir.

- Soru: Fosiller nerelerde oluşabilir? (★★★)

Cevap: Kayaçların arasında, buzullarda ve bitki reçinelerinin (örneğin kehribar) içinde oluşabilir.

- Soru: Fosilleri inceleyen bilim dalına ne ad verilir? (****)

Cevap: Paleontoloji (fosil bilimi).

- Soru: Fosilleri inceleyen bilim insanlarına ne ad verilir? (***)

Cevap: Paleontolog (fosil bilimci).

- Soru: Fosil yakıtlar nelerdir ve nasıl oluşur? (****)

Cevap: Kömür, petrol ve doğal gaz gibi yakıtlardır. Canlı kalıntılarının fosilleşmesi ile oluşur.

- Soru: Dinozor fosilleri bize hangi konularda bilgi verir? (★★★)

Cevap: Dinozorların görünüşü, türü, büyüklüğü, yavrularının sayısı, yuvaları ve nasıl beslendikleri hakkında bilgi verir.

DÜNYA'MİZİN HAREKETLERİ

- Soru: Dünya'nın kendi etrafında yaptığı harekete ne denir? (★★★)

Cevap: Dönme hareketi.

- Soru: Dünya'nın Güneş etrafında yaptığı harekete ne denir? (***)

Cevap: Dolanma hareketi.

- Soru: Dünya kendi eksenini etrafında hangi yöne doğru döner? (***)

Cevap: Batıdan doğuya doğru döner.

- Soru: Bir gün nedir ve ne kadar sürer? (***)

Cevap: Dünya'nın kendi eksenini etrafındaki bir tam dönüşüyle geçen süredir. 24 saattir.

- Soru: Gece ve gündüz nasıl oluşur? (★★★)

Cevap: Dünya'nın kendi etrafında dönmesi sonucu oluşur. Dünya döndükçe Güneş alan kısımlar aydınlık (gündüz), Güneş almayan kısımlar karanlık (gece) olur.

- Soru: Güneş'in gün içinde farklı konumlarda görünmesinin nedeni nedir? (***)

Cevap: Dünya'nın kendi etrafında dönmesidir.

BESİNLERİMİZ BESİNLER VE ÖZELLİKLERİ

- Soru: Mevsimler nasıl oluşur? (★★★)

Cevap: Dünya'nın Güneş etrafında dolanma hareketi yapması sonucunda oluşur.

Soru: Dünya, Güneş etrafındaki dolanma hareketini ne kadar sürede tamamlar?

Cevap: 365 gün 6 saatte (1 yılda) tamamlar.

- Soru: Canlılar neden beslenir? (★★★)

Cevap: Yaşamlarını devam ettirebilmek, hareket edebilmek, büyüyüp gelişmek ve diğer canlılık faaliyetleri için gerekli olan enerjiyi karşılamak için beslenirler.

- Soru: Besin kaynakları nelerdir? Örnek veriniz. (★★★)

Cevap: Hayvansal (et, süt, yumurta, bal, peynir) ve bitkisel (zeytinyağı, domates, nohut, çilek, karpuz) kaynaklı olabilir.

- Soru: Besin içeriği nedir? (★★★)

Cevap: Besinlerin içinde bulunan vücudumuz için gerekli maddelerdir.

- Soru: Besinler içeriklerine göre nasıl gruplandırılır ve temel görevleri nelerdir? (***)

Cevap:

Besin İçeriği	Temel Görevi
Protein	Yapıcı-Onarıcı
Karbonhidrat	Enerji Verici
Yağ	Enerji Verici
Vitamin	Düzenleyici
Mineral	Düzenleyici
Su	Düzenleyici

- Soru: Proteinlerin vücudumuzdaki temel görevi nedir? (★★★)

Cevap: Yapıcı-onarıcı olarak görev yapmaktır. Yaraların iyileşmesini, büyüme ve gelişmeyi sağlar.

- Soru: Protein açısından zengin besinlere örnekler veriniz. (***)

Cevap: Et, süt, yumurta, balık, mercimek, nohut.

- Soru: Karbonhidratların vücudumuzdaki temel görevi nedir? (***)

Cevap: Enerji verici olarak görev yapmaktır. Vücudun öncelikli enerji kaynağıdır.

- Soru: Karbonhidrat açısından zengin besinlere örnekler veriniz. (★★★)

Cevap: Tahıllar (ekmek, makarna), üzüm, muz, patates, pirinç, bal.

- Soru: Yağların vücudumuzdaki temel görevi nedir? (***)

Cevap: Enerji verici olarak görev yapmaktır. Karbonhidratlardan sonra enerji için kullanılır ve fazlası vücutta depo edilir. Vücudu soğuğa karşı korur.

- Soru: Yağ içeren besinlere örnekler veriniz? (****)

Cevap: Bitkisel: Ayçiçeği, zeytin, fındık, ceviz. Hayvansal: Balık, kaymak, tereyağı.

- Soru: Vitaminlerin vücudumuzdaki temel görevi nedir? (****)

Cevap: Düzenleyici olarak görev yapmaktır. Vücudumuzu hastalıklara karşı korur.

- Soru: Vitaminler en çok hangi besinlerde bulunur? (****)

Cevap: Sebze ve meyvelerde bol miktarda bulunur.

- Soru: Su ve minerallerin vücudumuzdaki temel görevi nedir? (★★★)

Cevap: Düzenleyici olarak görev yapmaktır.

- Soru: Su ve mineraller hangi besinlerde bulunur? (★★★)

Cevap: Bütün besin içeriklerinde bulunur.

- Soru: Kalsiyum mineralinin görevi nedir ve hangi besinlerde bulunur? (***)

Cevap: Kemiklerin gelişmesini ve sağlıklı olmasını sağlar. Süt ürünlerinde bolca bulunur.

- Soru: Sağlıklı bir yaşam için tükettiğimiz besinler nasıl olmalıdır? (***)

Cevap: Doğal ve taze olmalıdır. Mevsimine uygun sebze ve meyveler tüketilmelidir.

- Soru: Paketlenmiş gıda alırken nelere dikkat etmeliyiz? (***)

Cevap: İçeriğine, üretim ve son kullanma tarihlerine, TSE damgası olup olmadığına dikkat etmeliyiz.

- Soru: Dengeli beslenme nedir? (***)

Cevap: Vücudumuzun tüm ihtiyaçlarını (enerji, yapım-onarım, düzenleme) karşılayacak miktarda ve her besin grubundan yeterince tüketmektir.

- Soru: Besin israfı nedir? (★★★)

Cevap: Besinlerin hiç tüketilmeden çöpe atılmasıdır.

- Soru: Besin israfını önlemek için neler yapabiliriz? (★★★)

Cevap: İhtiyacımız kadar besin almak, porsiyonları küçük tutmak, son kullanma tarihi yakın olanları önce tüketmek, artan besinleri farklı şekillerde değerlendirmek.

- Soru: Obezite nedir? (***)

Cevap: Vücuda besinlerle alınan enerjinin harcanan enerjiden fazla olması sonucu vücut yağ miktarının artmasıyla oluşan bir hastalıktır.

- Soru: Obezitenin nedenleri nelerdir? (***)

Cevap: Fiziksel aktivitenin azalması ve sağlıksız beslenme alışkanlıkları.

- Soru: Sigara ve alkol neden zararlıdır? (★★★)

Cevap: İçerdikleri bağımlılık yapan maddeler (sigarada nikotin) nedeniyle zararlıdır ve sağlık sorunlarına yol açarlar.

- Soru: Sigaranın zararları nelerdir? (★★★)

Cevap: Solunum yolu hastalıkları (bronşit, astım), kanser riski (akciğer, gırtlak), kalp ve damar hastalıkları, uyku bozukluğu, iştahsızlık, strese neden olur, yaşam süresini kısaltır, çevre kirliliğine yol açar.

- Soru: Alkolün zararları nelerdir? (★★★)

Cevap: Bilinç kaybı, kalp ritm bozukluğu, kanser riski, organ hasarları (solunum, sindirim, boşaltım), unutkanlık, çevre kirliliğine yol açar.

- Soru: Sigara ve alkol gibi zararlı alışkanlıklardan korunmak için neler yapabiliriz? (***)

Cevap: Bu maddelerin kullanıldığı yerlerden uzak durmak, denememek, teklif edenlerden uzak durmak, spor yapmak, rehberlik servisinden veya Yeşilay gibi kurumlardan yardım almak.

- Soru: Yeşilay'ın amacı nedir? (★★★)

Cevap: Tütün, alkol gibi zararlı maddelerle mücadele etmek, toplumu bilinçlendirmek ve bağımlılıkla mücadeleye katkı sağlamaktır.

KUVVETİN ETKİLERİ

KUVVETİN CİSİMLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

- Soru: Kuvvetin cisimler üzerindeki etkileri nelerdir? (★★★)

Cevap:

Duran bir cismi hareket ettirebilir

Hareketli cisimleri hızlandırabilir

Hareketli cisimleri yavaşlatabilir veya durdurabilir

Hareketli cisimlerin yönünü değiştirebilir

Cisimlerin şeklini değiştirebilir

- Soru: Kuvvetin hızlandırıcı etkisine örnek veriniz. (***)

Cevap: Duran topa vurmak, market arabasını itmek, bisikletin pedalına basmak, yaydan çıkan ok.

- Soru: Kuvvetin yavaşlatıcı etkisine örnek veriniz. (***)

Cevap: Hareket halindeki otomobilin frenine basmak, durağa yaklaşan otobüsün yavaşlaması, hızla kapanan kapıyı iterek yavaşlatmak.

- Soru: Kuvvetin yön değiştirici etkisine örnek veriniz. (***)

Cevap: Otomobilin direksiyonunu çevirmek, bisikletin gidonunu çevirmek, teniste topa raketle vurmak, vidayı sıkmak/gevşetmek.

- Soru: Kuvvetin şekil değiştirici etkisine örnek veriniz. (***)

Cevap: Paket lastiğini germek (растяжка), yayı germek, teli bükme, süngeri sıkmak, oyun hamuruna bastırmak.

- Soru: Esnek madde nedir? Örnek veriniz. (****)

Cevap: Üzerine uygulanan kuvvet ortadan kalktığında eski şekline geri dönebilen maddelerdir. Örnek: Paket lastiği (резинка), sünger, sarmal yay.

- Soru: Esnek olmayan madde nedir? Örnek veriniz. (★★★)

Cevap: Üzerine uygulanan kuvvet ortadan kalktığında eski şekline geri dönemeyen maddelerdir. Örnek: Oyun hamuru, cam, bakır tel.

MIKNATISLARIN UYGULADIĞI KUVVET

- Soru: Miknatısın kutupları nedir ve nasıl adlandırılır? (★★★)

Cevap: Miknatıslık özelliğinin en güçlü hissedildiği uç kısımlarıdır. Kuzeye yönelen uca Kuzey Kutbu (N), güneye yönelen uca Güney Kutbu (S) denir.

- Soru: Miknatısların kutupları birbirini nasıl etkiler? (★★★)

Cevap:

- Aynı kutuplar (N-N, S-S) birbirini iter.
- Zıt kutuplar (N-S) birbirini çeker.

Soru: Miknatıs çeşitlerine örnekler veriniz. (★★★)

Cevap: U miknatıs, çubuk miknatıs, silindir miknatıs, halka miknatıs, at nalı miknatıs.

- Soru: Miknatıslar hangi maddeleri çeker? (★★★)

Cevap: Demir (Fe), çelik, nikel (Ni), kobalt (Co) gibi maddeleri çeker. (Örn: çivi, ataş)

Soru: Miknatıslar hangi maddeleri çekmez? Örnek veriniz. (***)

Cevap: Plastik, cam, tahta, kâğıt, alüminyum, bakır gibi maddeleri çekmez. Örnek: Plastik cetvel, cam bardak, tahta kaşık, madeni para (çoğu).

- Soru: Miknatısların uyguladığı kuvvet temas gerektirir mi? (★★★)

Cevap: Hayır, miknatıslar dokunmasa bile çekim kuvveti uygulayabilir, bu temas gerektirmeyen bir kuvvettir (Manyetik Kuvvet).

Soru: Miknatısların günlük yaşamdaki kullanım alanlarına örnekler veriniz? (★★★)

Cevap: Pusula, buzdolabı kapakları, hoparlörler, kulaklıklar, bazı oyuncaklar (uzaktan kumandalı araba, yazı tahtası, yapboz), kapı zilleri, elektrik motorları, MR cihazları (hastanede), hurdalıklarda metalleri ayırmak, Maglev trenleri, terzilerin iğneleri toplaması, çanta kapakları, telefon kılıfları.

- Soru: Miknatısları hangi eşyalara yaklaştırmamalıyız? Neden? (***)

Cevap: Banka kartı, bilgisayar ekranı, CD, cep telefonu gibi araçlara yaklaştırmamalıyız. Çünkü yapılarını bozarak düzgün çalışmalarını engelleyebilir.

MADDEYİ NİTELEYEN ÖZELLİKLER

Soru: Maddenin duyu organlarıyla algılanabilen (nitelenebilen) temel özellikleri nelerdir? (★★★)

Cevap: Suda yüzme ve batma, suyu emme ve emmeme, miknatısla çekilme ve çekilmeme.

- Soru: Suda yüzen maddelere örnek veriniz. (***)

Cevap: Kibrit çöpü, kuru yaprak, kurşun kalem, odun talaşı, plastik ördek.

- Soru: Suda batan maddelere örnek veriniz. (★★★)

Cevap: Madeni para, taş, metal kaşık, porselen tabak, cam bardak, altın yüzük.

Soru: Suyu emen maddelere örnek veriniz. (★★★)

Cevap: Kâğıt mendil, kâğıt peçete, havlu, kazak, sünger, pamuk.

- Soru: Suyu emmeyen maddelere örnek veriniz. (★★★)

Cevap: Yağmurluk, fayıns, çizme, cam, şemsiye kumaşı, naylon poşet.

- Soru: Miknatis tarafından çekilen maddelere örnek veriniz. (★★★)

Cevap: Çivi, metal ataş, toplu iğne, demir, nikel, kobalt içeren nesnelere.

- Soru: Miknatis tarafından çekilmeyen maddelere örnek veriniz. (***)

Cevap: Kurşun kalem, plastik eşyalar, silgi eraser, taş, ahşap, cam.

MADDENİN ÖLÇÜLEBİLİR ÖZELLİKLERİ

- Soru: Kütle nedir? (★★★)

Cevap: Madde miktarıdır.

- Soru: Kütle birimi nedir ve kısaltması nasıldır? (★★★)

Cevap: Kilogram (kg) ve gramdır (g).

- Soru: 1 kilogram kaç gramdır? (★★★)

Cevap: 1000 gramdır.

- Soru: Kütle ne ile ölçülür? (★★★)

Cevap: Eşit kollu terazi, elektronik tartı veya baskül ile ölçülür.

- Soru: Sıvıların kütlesi nasıl ölçülür? Dara nedir? (★★★)

Cevap: Sıvılar bir kaba konularak ölçülür.

1. Önce boş kabın kütlesi ölçülür. Bu değere dara denir.
2. Sonra sıvı ile dolu kabın kütlesi ölçülür.
3. Sıvı dolu kabın kütlesinden boş kabın kütlesi (dara) çıkarılarak sıvının kütlesi bulunur. (Sıvı Kütlesi = Dolu Kap Kütlesi - Dara).

- Soru: Hacim nedir? (****)

Cevap: Maddenin boşlukta kapladığı yerdir.

- Soru: Hacim birimi nedir ve kısaltması nasıldır? (***)

Cevap: Litre (L) ve mililitredir (mL).

- Soru: 1 litre kaç mililitredir? (***)

Cevap: 1000 mililitredir.

- Soru: Madde nedir? (★★★)

Cevap: Kütlesi ve hacmi olan varlıklardır.

- Soru: Sıvıların hacmi ne ile ölçülür? (****)

Cevap: Dereceli silindir (mezür) ile ölçülür.

- Soru: Düzgün şekli olmayan katıların hacmi nasıl ölçülür? (Dereceli silindir kullanarak) (★★★)

Cevap:

1. Dereceli silindire bir miktar su konular, ilk seviye (V1) okunur.
2. Katı cisim suya atılır, son seviye (V2) okunur.
3. İki seviye arasındaki fark ($v_2 - v_1$) katının hacmini verir.

- Soru: Dereceli silindire sığmayan katıların hacmi nasıl ölçülür? (Taşıma kabı kullanarak) (****)

Cevap:

1. Ağzına kadar su dolu bir kaba (taşıma kabı) katı cisim atılır.
2. Taşan su başka bir kaptaki (toplama kabı) toplanır.
3. Toplanan suyun hacmi dereceli silindir ile ölçülür. Bu hacim, katının hacmidir.

MADDENİN HÂLLERİ

- Soru: Maddeler doğada kaç halde bulunur ve bunlar nelerdir? (★★★)

Cevap: Üç halde bulunur: Katı, Sıvı ve Gaz.

Soru: Maddenin hallerinin temel özellikleri nelerdir? (★★★)

Cevap:

Hâl	Şekil	Hacim	Akışkanlık	Örnekler
Katı	Belirli	Belirli	Değil	Taş, Buz, Kalem
Sıvı	Kabın şeklini alır	Belirli	Evet	Su, Süt, Yağ
Gaz	Kabın şeklini alır	Belirli değil	Evet	Hava, Buhar, Oksijen

MADDENİN ISI ETKİSİYLE DEĞİŞİMİ

- Soru: Suyun doğadaki üç hali nedir? (★★★)

Cevap: Katı (buz), sıvı (su), gaz (su buharı).

- Soru: Isı alışverişi nasıl gerçekleşir? (★★★)

Cevap: Isı akışı daima sıcak olan maddeden soğuk olan maddeye doğru gerçekleşir.

• Soru: Isınma nedir? (★★★)

Cevap: Sıcaklığı az olan bir maddenin, sıcaklığı daha fazla olan başka bir maddeden ısı alarak sıcaklığının artmasıdır.

• Soru: Soğuma nedir? (★★★)

Cevap: Sıcaklığı fazla olan bir maddenin, sıcaklığı az olan bir maddeye ısı vererek sıcaklığının azalmasıdır.

• Soru: Isı ve sıcaklık aynı kavramlar mıdır? (★★★)

Cevap: Hayır, farklıdır. Sıcaklık termometre ile ölçülen bir değerdir. Isı ise sıcaklıkları farklı maddeler arasında alınıp verilen enerjidir.

Soru: Hâl değişimi nedir? (★★★)

Cevap: Maddenin ısı etkisiyle bir hâlden başka bir hâle geçmesidir.

Soru: Erime nedir? (★★★)

Cevap: Katı maddenin ısı alarak sıvı hâle geçmesidir.

• Soru: Donma nedir? (★★★)

Cevap: Sıvı maddenin ısı vererek katı hâle geçmesidir.

Soru: Buharlaşma nedir? (★★★)

Cevap: Sıvı maddenin ısı alarak gaz hâle geçmesidir.

SAF MADDE VE KARIŞIM

• Soru: Saf madde nedir? Örnek veriniz? (★★★)

Cevap: İçerisinde tek tür madde bulunduran, özelliği her yerinde aynı olan maddelerdir.

Örnek: Şeker, un, su, altın, gümüş, tuz, demir.

• Soru: Karışım nedir? Örnek veriniz? (★★★)

Cevap: Birkaç farklı maddenin bir araya gelmesi ile oluşan maddelerdir. Örnek: Limonata, çikolata, salata, ayran, çorba, toprak, hava, deniz suyu, turşu, hoşaf.

• Soru: Karışımları ayırma yöntemleri nelerdir? (★★★)

Cevap: Eleme, süzme ve mıknatısla ayırma.

• Soru: Eleme yöntemi hangi tür karışımları ayırmada kullanılır? Ne kullanılır? (★★★)

Cevap: Farklı büyüklükteki katı maddelerden oluşan karışımları ayırmada kullanılır. Elek kullanılır. Örnek: Un-kepek, kum-çakıl.

Soru: Süzme yöntemi hangi tür karışımları ayırmada kullanılır? Ne kullanılır? (★★★)

Cevap: Katı-sıvı karışımları ayırmada kullanılır. Süzgeç kullanılır. Örnek: Makarna-su, çay-çay posası, pirinç-su.

- Soru: Miknatisla ayırma yöntemi hangi tür karışımları ayırmada kullanılır? (★★★)

Cevap: Karışımı oluşturan maddelerden biri miknatis tarafından çekilen (demir, nikel, kobalt gibi) maddelerden oluşuyorsa kullanılır. Örnek: Demir tozu-kum, toplu iğne-pirinç.

- Soru: Geri dönüşüm nedir? (***)

Cevap: Bazı atıkların çeşitli işlemlerden sonra tekrar ham madde hâline getirilmesidir.

- Soru: Hangi maddelerin geri dönüşümü yapılabilir? (★★★)

Cevap: Kâğıt, cam, plastik, metal, pil, sıvı yağ gibi maddelerin geri dönüşümü yapılabilir.

- Soru: Geri dönüşümün yararları nelerdir? (★★★)

Cevap: Doğal kaynakları korur, enerji tasarrufu sağlar, çevre kirliliğini azaltır, ülke ekonomisine katkı sağlar, atık miktarını azaltır.

AYDINLATMA VE SES TEKNOLOJİLERİ AYDINLATMA TEKNOLOJİLERİ

- Soru: İnsanların kullandığı ilk aydınlatma kaynağı nedir? (★★★)

Cevap: Ateş.

- Soru: Aydınlatma teknolojilerinin tarihsel gelişimini sıralayınız. (Basitten gelişmişe) (***)

Cevap:

Ateş

Meşale

Kandil/Yağ Lambası

Mum

Gaz Lambası

Ampul (Edison)

Floresan Lamba

Halojen Lamba

Led Lamba

- Soru: Ampülü kim icat etmiştir? (★★★)

Cevap: Thomas Alva Edison.

- Soru: Aydınlatma teknolojisinin günlük yaşamdaki önemi nedir? (★★★)

Cevap: Gece çalışmayı (hastane, fabrika), ulaşımı, güvenliği, sosyal etkinlikleri (maç, konser) mümkün kılar, yaşam kalitesini artırır.

UYGUN AYDINLATMA

- Soru: Uygun aydınlatma nedir? (★★★)

Cevap: Gözü yormayan, aydınlatılacak ortam için doğru miktarda ve renkte seçilmiş ışık kaynağı kullanılarak yapılan ve enerji tasarrufunun sağlandığı aydınlatmadır.

- Soru: Aydınlatmada öncelikle hangi ışık kaynağı tercih edilmelidir?

Cevap: Gün ışığı.

- Soru: Uygun aydınlatma yaparken nelere dikkat edilmelidir? (★★★)

Cevap: Ortam ne az ne de çok aydınlatılmalı, doğru güçte lamba seçilmeli, ışık gözü kamaştırılmamalı, sokak lambaları ışığı aşağıya vermeli, enerji tasarruflu lambalar seçilmeli.

- Soru: Ders çalışırken veya kitap okurken ışık nasıl olmalıdır? (★★★)

Cevap: Masa lambası kullanılmalı, ışık doğrudan göze gelmemeli, sağ elini kullananlar için ışık soldan, sol elini kullananlar için sağdan gelmelidir.

- Soru: Aydınlatma araçlarını tasarruflu kullanmak neden önemlidir? (★★★)

Cevap: Elektrik enerjisi maliyetli olduğu için aile ve ülke ekonomisine katkı sağlar, doğal kaynakların boşa harcanmasını önler.

- Soru: Elektrik tasarrufu için neler yapılabilir? (★★★)

Cevap: Tasarruflu ampuller (led, floresan) kullanmak, gereksiz lambaları söndürmek, gün ışığından yararlanmak, aydınlatma araçlarını temiz tutmak, açık renk duvar boyası kullanmak.

IŞIK KİRLİLİĞİ

- Soru: Işık kirliliği nedir? (★★★)

Cevap: Yanlış yerde, yanlış miktarda (çok fazla), yanlış yönde (gökyüzüne) ve yanlış zamanda ışık kullanılmasıdır.

- Soru: Işık kirliliğine neden olan durumlar nelerdir?

Cevap: Aşırı ve yanlış yönlendirilmiş sokak/cadde aydınlatmaları, binaların/reklam panolarının aşırı aydınlatılması, evlerden/iş yerlerinden yayılan gereksiz ışıklar, taşıt farları.

- Soru: Işık kirliliğinin olumsuz etkileri nelerdir? (★★★)

Cevap: Enerji israfına neden olur, gök cisimlerinin (yıldızlar) gözlemlenmesini zorlaştırır, doğal hayata zarar verir (göçmen kuşların yönünü şaşırması, deniz kaplumbağalarının yanlış yöne gitmesi gibi).

- Soru: Işık kirliliğini azaltmak için neler yapılabilir? (★★★)

Cevap: Işığı gökyüzüne değil, aydınlatılacak yere yönlendirmek, enerji tasarruflu ve doğru yönlendirilmiş lambalar kullanmak, gereksiz aydınlatmadan kaçınmak, harekete duyarlı lambalar kullanmak.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SES TEKNOLOJİLERİ

- Soru: Sesin şiddetini artırmak için kullanılan araçlara örnek veriniz. (***)

Cevap: Mikrofon, megafon, hoparlör, amplifikatör.

- Soru: Doktorların iç organları dinlemek için kullandığı aletin adı nedir?

Cevap: Stetoskop.

- Soru: Telefonu kim icat etmiştir?

Cevap: Alexander Graham Bell.

- Soru: İlk ses kayıt cihazı nedir ve kim icat etmiştir? (★★★)

Cevap: Fonograf, Thomas Alva Edison tarafından icat edilmiştir.

- Soru: Ses kayıt teknolojilerinin tarihsel gelişimini sıralayınız. (Basitten gelişmişe) (★★★)

Cevap: Fonograf -> Gramofon (Plak) -> Kasetçalar (Kaset) -> Video Kamera -> CD/DVD -> USB Bellek/Harici Bellek -> Akıllı Telefon /Dijital Fotoğraf Makinesi.

- Soru: İşitme kaybı nedir?

Cevap: Kulakta meydana gelen rahatsızlıklar nedeniyle az duyma veya hiç duymama durumudur.

- Soru: İşitme kaybı yaşayanlar hangi cihazı kullanır?

Cevap: İşitme cihazı.

- Soru: Şiddetli ses üreten teknolojik cihazların olumsuz etkileri nelerdir? (★★★)

Cevap: Geçici veya kalıcı işitme kaybına neden olabilir, baş ağrısı, mide bulantısı, stres, baş dönmesi yapabilir.

SES KİRLİLİĞİ

- Soru: Gürültü nedir? (***)

Cevap: Yüksek şiddette olan, rahatsız edici seslerdir.

- Soru: Ses kirliliği nedir? (★★★)

Cevap: İnsanları olumsuz etkileyen, rahatsız edici, yüksek şiddetli ve düzensiz seslerin (gürültünün) oluşturduğu etkidir.

- Soru: Ses kirliliğinin nedenleri nelerdir? (★★★)

Cevap: Trafikteki taşıt sesleri (motor, egzoz, korna, fren), inşaat ve altyapı çalışmaları, sanayi kuruluşları/fabrikalar, yüksek sesli müzik (eğlence yerleri, evler), ev aletleri (elektrik süpürgesi, matkap), havaalanları, kalabalık ortamlar.

- Soru: Ses kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri nelerdir? (★★★)

Cevap: Geçici veya kalıcı işitme kaybı, algılama gücünü azaltma, iş verimini düşürme, uyku sorunları, stres, gerginlik, baş ağrısı, baş dönmesi.

- Soru: Ses kirliliğini azaltmak için neler yapılabilir? (★★★)

Cevap: Binalara ses yalıtımı yapmak, gereksiz korna çalmamak, toplu taşımayı tercih etmek, gürültülü ev aletlerini uygun saatlerde çalıştırmak, sanayi ve eğlence mekanlarını şehir dışına taşımak, insanları bilinçlendirmek, gürültülü ortamlarda koruyucu kulaklık kullanmak.

İNSAN VE ÇEVRE BİLİNÇLİ TÜKETİCİ

- Soru: Tasarruflu kullanmamız gereken temel kaynaklara örnek veriniz. (★★★)

Cevap: Elektrik, su, besinler.

- Soru: Elektriği tasarruflu kullanmak için neler yapabiliriz? (★★★)

Cevap: Gereksiz lambaları kapatmak, enerji tasarruflu ampul ve cihazlar kullanmak, kullanmadığımız cihazları kapatmak (fişten çekmek), cihazların bakımını yaptırmak.

- Soru: Suyu tasarruflu kullanmak için neler yapabiliriz? (★★★)

Cevap: Diş fırçalarken/elimizi yıkarken musluğu kapatmak, damlatan muslukları tamir etmek, çamaşır/bulaşık makinesini tam doluyken çalıştırmak, duş süresini kısa tutmak, gereksiz yere akan muslukları kapatmak.

- Soru: Besin israfı nedir?

Cevap: Besinlerin hiç tüketilmeden atık hale gelmesidir.

- Soru: Besin israfını önlemek için neler yapabiliriz? (★★★)

Cevap: İhtiyacımız kadar almak, son kullanma tarihi yakın olanları önce tüketmek, artanları farklı şekillerde değerlendirmek (bayat ekmekten köfte harcı, portakal kabuğundan kek vb.).

- Soru: Yeniden kullanma nedir? Örnek veriniz.

Cevap: Bir ürünü veya malzemeyi farklı bir amaçla tekrar kullanmaktır. Örnek: Sebze yıkama suyunu çiçek sulamada kullanmak, eski kıyafetlerden bez yapmak.

- Soru: Geri dönüşüm nedir? (★★★)

Cevap: Bazı atıkların çeşitli işlemlerden sonra tekrar ham madde hâline getirilmesidir.

- Soru: Hangi maddelerin geri dönüşümü yapılabilir? (★★★)

Cevap: Kâğıt, cam, plastik, metal, pil, atık yağlar.

- Soru: Geri dönüşümün faydaları nelerdir? (★★★)

Cevap: Doğal kaynakları korur (örn: ağaç kesimini azaltır), enerji tasarrufu sağlar, çevre kirliliğini azaltır, ülke ekonomisine katkı sağlar, atık miktarını azaltır.

- Soru: Atık piller neden ayrı toplanmalıdır?

Cevap: Çevre için zararlı maddeler içerdiği için toprağı ve suyu kirletmemesi amacıyla ayrı toplanıp geri dönüştürülmelidir.

- Soru: Kullanılmış sıvı yağlar neden lavaboya dökülmemelidir?

Cevap: Su kirliliğine neden olduğu için dökülmemeli, ayrı biriktirilip geri dönüşüme verilmelidir (yakıt olarak kullanılabilir).

BASİT ELEKTRİK DEVRELERİ

- Soru: Devre nedir? (★★★)

Cevap: Elektrik kaynağından (pil) başlayıp yine orada biten kesintisiz yoldur.

- Soru: Basit bir elektrik devresinde bulunması gereken temel elemanlar nelerdir? (★★★)

Cevap: Pil, ampul, bağlantı kablosu ve anahtar.

- Soru: Basit elektrik devresi elemanları ve görevleri nelerdir? (★★★)

Cevap:

I Devre Elemanı	I Görevi I
I Pil I Elektrik enerjisi sağlar	I Enerji kaynağı I
I Ampul	I Elektrik enerjisini ışık enerjisine çevirir I
I Bağlantı Kablosu	I Elemanları bağlar, elektriği iletir I
I Anahtar	I Devreyi açar/kapatır (Elektriği kontrol eder) I
I Pil Yatağı	I Pilin yerleştirildiği yer I
I Duy	I Ampulün takıldığı yer I

- Soru: Basit bir elektrik devresinde ampulün ışık vermesi için ne gereklidir? (★★★)

Cevap: Devrenin kapalı olması (anahtar kapalı) ve devrede bir kopukluk olmaması gerekir. Pilin doğru bağlanmış olması gerekir (+/- kutuplar).

- Soru: Anahtar açıkken ampul neden ışık vermez? (***)

Cevap: Devre tamamlanmadığı için elektrik enerjisi akmaz.

- Soru: Evlerimizdeki elektrik düğmeleri ve duvar içindeki kablolar devrenin hangi elemanlarına örnektir? (★★★)

Cevap: Elektrik düğmeleri anahtara, kablolar ise bağlantı kablosuna örnektir.

İLKOKUL 4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ

ÇALIŞMA NOTLARI 2025

Hazırlayan : Metin AKGÜN

(Yapay zeka desteğiyle ilkokul 4.sınıf ders kitabı baz alınarak hazırlanmıştır.)

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Detaylı Soru-Cevap Çalışması

1. ÜNİTE: FARKLIYIZ, ARKADAŞIZ

1.1. Kimliğim

★ Kimlik belgesi nedir?

İnsanların toplum içerisinde (okulda, hastanede, sokakta vb.) kim olduklarını belirtmek ve diğerlerinden ayırt edilmelerini sağlamak için kendi adlarına düzenlenmiş belgelerdir.

★ Özel kimlik belgeleri nelerdir? Örnekler veriniz.

Resmî olmayan, belirli bir kuruma veya gruba ait olduğumuzu gösteren belgelerdir. Örneğin, okul öğrenci kartı 📖, kütüphane üye kartı 📖, bir spor kulübünün kartı ⚽ gibi.

★ ★ Resmî kimlik belgesi nedir? Neden önemlidir? Örnekler veriniz.

Devlet tarafından verilen, kişinin kim olduğunu kanıtlayan, yasal olarak geçerli olan belgelerdir. Önemlidir çünkü devletle olan işlerimizde (kayıt, başvuru vb.) kim olduğumuzu ispatlamamızı sağlar. Ehliyet (sürücü belgesi) 🚗, pasaport ✈️ ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı en yaygın resmî kimlik belgeleridir.

★ ★ ★ Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı neden en önemli resmî kimlik belgemizdir?

Çünkü o bizim Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğumuzu gösteren temel ve en geçerli resmî belgedir. Üzerindeki bilgilerle bizi eindeutig (kesin olarak) tanımlar.

★ ★ ★ Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı kimlere ve ne zaman verilir?

Anne veya babası Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her çocuğa, doğumundan sonra nüfus müdürlükleri tarafından verilir. 🧒

★ ★ Kimlik kartımızı hangi durumlarda kullanırız? Günlük hayattan örnekler veriniz.

Kim olduğumuzu kanıtlamamız gereken birçok durumda kullanırız. Örneğin:

- Okula kayıt olurken 🏠
- Hastaneye veya sağlık ocağına giderken 🏥
- Sınavlara girerken 📝
- Pasaport veya ehliyet alırken 🛂
- Banka hesabı açtırırken 🏦
- Uçağa veya trene binerken (bazen) 🇹🇷
- Resmî kurumlara (belediye, kaymakamlık vb.) başvururken.

★ ★ ★ T.C. Kimlik Numarası nedir? Özellikleri nelerdir?

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından verilen, 11 rakamdan oluşan, kişiye özel ve benzersiz bir numaradır. 📄 Tıpkı parmak izimiz gibi, bu numara da sadece bize aittir ve değiştirilemez.

★ ★ ★ ★ Kimlik kartımızın ön yüzünde hangi bilgiler bulunur? Listeleyiniz.

- Belgenin adı (Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartı / Republic of Turkey Identity Card)
- T.C. Kimlik Numarası
- Soyadı
- Adı / Adları
- Doğum Tarihi (Gün.Ay.Yıl formatında)
- Seri Numarası (Harf ve rakamlardan oluşur)
- Geçerlilik Tarihi (Kimliğin son kullanma tarihi)
- Sahibinin İmzası (15 yaşını dolduranlar için)
- Fotoğraf (15 yaşını dolduranlar için)
- Uyruk (T.C. / TUR)

★ ★ ★ ★ Kimlik kartımızın arka yüzünde hangi bilgiler bulunur? Listeleyiniz.

- Anne Adı
- Baba Adı
- Veren Makam (Kimliği düzenleyen kurum, örn: Nüfus Müdürlüğü)
- Yonga (Çip)
- Barkod

★ Kimlik kartımızdaki fotoğraf ve imza neden 15 yaşından sonra eklenir?

Çünkü 15 yaşına kadar yüz hatlarımız ve imzamız belirgin şekilde değişebilir. 15 yaşından sonra daha kalıcı hale geldiği için kimlik kartına eklenir ve kart yenilenir.

★ ★ ★ ★ Kimlik kartımızdaki çip (yonga) ne işe yarar? İçinde hangi ek bilgiler bulunur?

Yonga, kimlik kartımızın beyni gibidir. Üzerinde yazan temel bilgilere ek olarak daha birçok bilgiyi güvenli bir şekilde saklar. Bu bilgilere özel cihazlarla ulaşılabilir. **İçindeki bazı ek bilgiler şunlardır:** Kişinin varsa önceki soyadı, doğum yeri, medeni hâli (bekâr/evli), dinî inancı, kan grubu , nüfusa kayıtlı olduğu il/ilçe/köy/mahalle, kimlik kartının verilmiş nedeni ve verilmiş tarihi. Gerekirse başka bilgiler de eklenebilir.

★ T.C. Kimlik Numaramızın benzersiz olması neden önemlidir?

Benzersiz olması, işlemlerin doğru kişiye ait olduğundan emin olunmasını sağlar ve karışıklıkları önler. Devlet hizmetlerinden yararlanırken veya haklarımızı kullanırken kimliğimizin doğrulanmasını kolaylaştırır.

★ Yeni (çipli) kimlik kartlarımız ne zamandan beri kullanılıyor?

2017 yılının Ocak ayından itibaren tüm Türkiye’de dağıtmaya başlanmıştır.

★ ★ Yeni kimlik kartlarının eski nüfus cüzdanlarına göre avantajları nelerdir?

- **Daha Güvenli:** Taklit edilmesi çok zordur.
- **Daha Dayanıklı:** Kolay yıpranmaz, en az 10 yıl dayanır.
- **Daha Kullanışlı:** Boyutları kredi kartı gibidir, cüzdanda taşımak kolaydır.
- **Daha Teknolojik:** İçindeki çip sayesinde birçok bilgiyi saklar ve ileride farklı hizmetler için kullanılabilir (e-imza gibi).

★ Öğrenci kimlik kartında genellikle hangi bilgiler bulunur? Ne işe yarar?

Genellikle adımız, soyadımız, fotoğrafımız, okulumuzun adı, sınıfımız ve okul numaramız bulunur. Okula girerken veya okul içi etkinliklerde (kütüphane, yemekhane vb.) öğrenci olduğumuzu kanıtlamaya yarar.

★ Üye tanıtım kartı nedir? Hangi bilgiler bulunur? Nerede kullanılır?

Bir kuruluşa (kütüphane, spor salonu, dernek vb.) üye olduğumuzu gösteren karttır. Genellikle kuruluşun ismi, adımız, soyadımız, üyelik numaramız ve bazen iletişim bilgilerimiz bulunur. Üyesi olduğumuz kuruluşun hizmetlerinden yararlanırken veya etkinliklerine katılırken kullanılır.

★ Sürücü belgesi (ehliyet) nedir? Kimler alır? Hangi bilgiler bulunur?

Motorlu taşıtları (araba, motosiklet vb.) kullanma yetkisi veren resmî belgedir. Belirli bir yaşa gelip sınavları başarıyla geçen kişiler alır. Üzerinde kişinin adı, soyadı, fotoğrafı, kullanabileceği araç sınıfları gibi bilgiler bulunur. Araç kullanan herkesin yanında taşıması zorunludur.

★ Meslek tanıtım kartı nedir? Kimler kullanır? Ne işe yarar?

Kişinin yaptığı mesleği (doktor, öğretmen, polis, avukat vb.) ve çalıştığı kurumu belirten karttır. Genellikle o mesleği yapan kişiler tarafından, iş yerlerine giriş çıkışlarda veya gerektiğinde mesleğini kanıtlamak için kullanılır.

★ Kimlik belgelerindeki ortak özellikler nelerdir?

Genellikle kişinin adı, soyadı gibi temel kimlik bilgilerini içerirler. Birçoğunda fotoğraf bulunur. Kişinin belirli bir statüye (vatandaş, öğrenci, üye, sürücü, meslek sahibi) sahip olduğunu gösterirler.

1.2. Yaşam Öyküm 📖 ⌚

★ Yaşam öyküsü nedir?

Her bireyin doğumundan şimdiki zamanına kadar başından geçen önemli olayların, deneyimlerin ve anıların anlatıldığı kişisel tarihidir. 📖

★ ★ Yaşam öykümüzdeki önemli olaylar neler olabilir? Örnekler veriniz.

Hayatımızdaki dönüm noktaları veya unutamadığımız anlardır. Örneğin:

- Doğduğumuz gün ve yer
- İlk adımlarımızı attığımız zaman
- İlk kelimelerimizi söylediğimiz anlar
- Anaokuluna veya ilkokula başladığımız ilk gün
- Okuma yazmayı öğrendiğimiz zaman
- Unutamadığımız bir doğum günü partisi
- Kardeşimizin doğumu
- İlk kez bisiklete binmeyi öğrenmemiz 🚲
- İlk kez uçağa binmemiz ➔
- Kazandığımız bir başarı veya ödül
- İlk evcil hayvanımızı sahiplenmemiz

★ **Bebeklik dönemimizin en belirgin özellikleri nelerdir?**

Hayatımızın ilk yıllarıdır. Bu dönemde tamamen anne-babamıza veya bize bakan kişilere bağımlıyızdır. Beslenme, giyinme, temizlenme gibi temel ihtiyaçlarımız onlar tarafından karşılanır. Henüz konuşamaz ve yürüyemeyiz (veya yeni yeni öğreniriz). En temel iletişim aracımız ağlamaktır.

★ **Büyüdükçe ve geliştikçe yaşamımızda neler değişir?**

- **Bağımsızlık:** Kendi yemeğimizi yemek, giyinmek gibi bazı işleri kendimiz yapmaya başlarız.
- **İletişim:** Konuşarak kendimizi daha iyi ifade ederiz. 💬
- **Sorumluluk:** Odamızı toplamak, ödevlerimizi yapmak gibi sorumluluklar alırız. ✨
- **Sosyal Çevre:** Yeni arkadaşlar edinir, oyunlar oynarız. 👫
- **Öğrenme:** Okulda yeni bilgiler öğrenir, dünyayı keşfederiz. 🌍

★ **Okula başlamak yaşamımızda neden önemli bir dönüm noktasıdır?**

Okul, ailemizden sonraki en önemli sosyal çevremizdir. Burada sadece bilgi (okuma, yazma, matematik vb.) öğrenmekle kalmaz, aynı zamanda kurallara uymayı, başkalarıyla iletişim kurmayı, arkadaşlık etmeyi, paylaşmayı ve sorumluluk almayı da öğreniriz. Gelecekteki hedeflerimiz ve meslek seçimimiz için temel oluşturur. 🎓

★ ★ ★ **Kronolojik sıralama nedir? Yaşam öykümüzü anlatırken neden önemlidir?**

Kronolojik sıralama, olayları oluş zamanına göre (en eskiden en yeniye doğru) sıraya koymaktır. 📅 Yaşam öykümüzü anlatırken önemlidir çünkü olayların hangi sırayla gerçekleştiğini gösterir, dinleyenin veya okuyanın olaylar arasındaki bağlantıyı (neden-sonuç ilişkisini) daha iyi anlamasını sağlar ve hayatımızdaki gelişimi net bir şekilde ortaya koyar.

★ **Kronolojik sıralamaya basit bir örnek veriniz.**

Bir kişinin yaşamından olaylar:

1. 2015: Doğdu.
2. 2016: Yürümeye başladı.
3. 2018: Anaokuluna başladı.
4. 2021: İlkokula başladı.
5. 2023: Kardeşi doğdu.

Bu sıralama kronolojiktir.

1.3. İlgi, İhtiyaç ve Yeteneklerim 🧐💡👉

★ **Fiziksel özellik nedir? Kişiden kişiye değişen fiziksel özelliklere örnek veriniz.**

Bir kişinin dış görünüşüyle ilgili olan, genellikle ilk bakışta fark edilen özellikleridir. 👁️ Boy uzunluğu, kilo, saç rengi (siyah, sarı, kahverengi), saç şekli (düz, kıvrıkcık), göz rengi (mavi, yeşil, kahverengi), ten rengi gibi özellikler kişiden kişiye değişir.

★ ★ ★ **İhtiyaç nedir? Temel ihtiyaçlarımız nelerdir? Örneklerle açıklayınız.**

İhtiyaç, yaşamımızı sürdürebilmek için zorunlu olan, karşılanmadığında hayatımızı devam ettiremeyeceğimiz veya sağlığımızın bozulacağı şeylerdir. ✅ Temel ihtiyaçlarımız şunlardır:

- **Beslenme:** Vücudumuzun enerji ve gelişim için gereksinim duyduğu yiyecek 🍎 ve içecekler (özellikle su 💧). Aç veya susuz yaşayamayız.
- **Barınma:** Kendimizi tehlikelerden (soğuk, sıcak, yağmur, vahşi hayvanlar vb.) koruyabileceğimiz güvenli bir yer (ev, sığınak 🏠).
- **Giyinme:** Vücudumuzu hava koşullarına (soğuk, sıcak) ve dış etkenlere karşı koruyan kıyafetler
- **Güvenlik:** Kendimizi tehlikede hissetmeme durumu.
- **Sağlık:** Hasta olduğumuzda tedavi olabilme imkanı
- **Eğitim:** Bilgi ve beceri öğrenme hakkı

★ ★ ★ İstek nedir? İhtiyaçtan farkı nedir? Örneklerle açıklayınız.

İstek, karşılanması zorunlu olmayan, ancak sahip olduğumuzda veya yaptığımızda bizi mutlu eden, keyif veren şeylerdir. 😊 İhtiyaçlar yaşamak için şarttır, istekler ise hayatımızı daha keyifli hale getirir. Örneğin, yemek yemek bir ihtiyaçtır, ancak çikolatalı pasta 🍰 yemek bir istektir. Ayakkabı 👞 giymek bir ihtiyaçtır, ancak en son model, pahalı bir spor ayakkabı istemek bir istektir. Oyuncak 🧸, daha fazla kıyafet, sinemaya gitmek 🎬 genellikle istektir. Önce ihtiyaçlarımızı karşılamalıyız.

★ ★ İlgil nedir? Nelere ilgi duyabiliriz? Örnekler veriniz.

İlgi, bir konuya, etkinliğe veya nesneye karşı merak duymak, ondan hoşlanmak, onun hakkında daha fazla şey öğrenmek veya onunla vakit geçirmek istemektir. 🤔 İlgilerimiz kişiden kişiye çok değişir. Örneğin:

- **Konular:** Uzay 🚀, hayvanlar 🐘, tarih 🏛️, arabalar 🚗, bilgisayarlar 💻.
- **Etkinlikler:** Futbol oynamak ⚽, resim yapmak 🎨, müzik dinlemek 🎧, dans etmek 💃, kitap okumak 📖, bulmaca çözmek 🧩.
- **Nesneler:** Pul koleksiyonu yapmak, oyuncak arabalar biriktirmek, farklı taşları toplamak.

★ ★ Yetenek nedir? Yetenekli olduğumuzu nasıl anlarız? Örnekler veriniz.

Yetenek, bir işi veya etkinliği, özel bir eğitim almadan veya çok az bir çabayla, başkalarına göre daha kolay ve başarılı bir şekilde yapabilme kabiliyetidir. 🙌 Doğuştan gelen bir yatkınlıktır ama çalışarak geliştirilebilir. Yetenekli olduğumuz bir şeyi yaparken genellikle keyif alırız ve zorlanmayız. Örneğin:

- Çok güzel ve kolayca resim çizebilmek 🎨.
- Matematik problemlerini veya zeka oyunlarını hızla çözebilmek 🧠.
- Çok güzel hikayeler anlatabilmek veya yazabilmek

★ İhtiyaçlarımız, ilgilerimiz ve yeteneklerimiz herkeste aynı mıdır?

Hayır, temel ihtiyaçlarımız (beslenme, barınma, giyinme) herkeste aynıdır. Ancak ilgilerimiz (sevdiğimiz şeyler) ve yeteneklerimiz (başarılı olduğumuz alanlar) kişiden kişiye büyük farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar bizi eşsiz yapar.

★ ★ Kendi ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerimizi tanımak bize ne gibi faydalar sağlar?

- **Kendimizi Anlama:** Ne istediğimizi, neye ihtiyacımız olduğunu, nelerde iyi olduğumuzu biliriz.
- **İlişkiler:** Başkalarını daha iyi anlarız, benzer ilgi ve yeteneklere sahip kişilerle daha kolay arkadaşlık kurarız.
- **Gelişim:** Yetenekli olduğumuz alanlarda kendimizi geliştirme fırsatı buluruz.
- **Meslek Seçimi:** İleride seveceğimiz ve başarılı olacağımız bir meslek seçmemize yardımcı olur.

★ Hobi nedir? Hobilerin faydaları nelerdir? Örnek veriniz.

Hobi, genellikle boş zamanlarımızda yapmaktan keyif aldığımız, bizi dinlendiren veya eğlendiren uğraşlardır. Hobiler yeni bilgiler öğrenmemizi, yeteneklerimizi geliştirmemizi ve sosyalleşmemizi (yeni arkadaşlar edinmemizi) sağlar. Örnekler: Pul koleksiyonu yapmak, maket yapmak, bahçe işleriyle uğraşmak , fotoğraf çekmek , bir müzik aleti çalmak, örgü örmek, satranç oynamak

★ ★ Okullarda düzenlenen eğitsel ve sosyal etkinlikler nelerdir? Katılmak neden önemlidir?

Okullarda ders dışı zamanlarda düzenlenen kurslar (spor, sanat, müzik, dil vb.), kulüp çalışmaları (tiyatro, izcilik, çevre vb.), geziler , yarışmalar , turnuvalar, sergiler, törenler gibi etkinliklerdir. Katılmak önemlidir çünkü:

- İlgi ve yeteneklerimizi keşfetmemizi ve geliştirmemizi sağlar.
- Yeni arkadaşlar edinmemize ve sosyalleşmemize yardımcı olur.
- Okulu daha çok sevmemizi sağlar.
- Sorumluluk alma, işbirliği yapma gibi beceriler kazandırır.
- Kendimize olan güvenimizi artırır.

★ Millî bayram törenlerinde veya okul etkinliklerinde görev almak bize ne kazandırır?

İlgi ve yeteneklerimizi (şiir okuma, şarkı söyleme, sunuculuk yapma, resim yapma vb.) sergileme fırsatı buluruz. Bir görevi başarıyla tamamladığımızda kendimize güvenimiz ve sorumluluk duygumuz gelişir. Takım çalışmasını öğreniriz.

1.4. Bireyler Arası Farklılıklar

★ ★ İnsanlar arasındaki temel farklılıklar nelerdir? Örneklerle açıklayınız.

İnsanlar hem dış görünüşleri hem de kişilik özellikleriyle birbirlerinden farklıdırlar:

- **Fiziksel Farklılıklar:** Boyumuz, kilomuz, saçımızın ve gözümüzün rengi, parmak izimiz gibi dış görünüşümüzle ilgili özellikler farklıdır
- **Kişisel Farklılıklar:** Sevdiğimiz şeyler (ilgi alanlarımız), başarılı olduğumuz konular (yeteneklerimiz), hoşlandığımız renkler veya yemekler (zevklerimiz), giyim tarzımız , düşüncelerimiz , duygularımız (neşeli, üzgün, sinirli vb.), konuşma biçimimiz gibi iç dünyamız ve davranışlarımızla ilgili özellikler farklıdır.

★ Dünyadaki bütün insanların özellikleri (fiziksel ve kişisel) aynı olsaydı hayat nasıl olurdu?

Hayat çok tekdüze ve sıkıcı olurdu. Herkes aynı görünüp aynı şeyleri sevseydi, yeni fikirler, farklı bakış açıları ve yaratıcılık olmazdı. Farklılıklar hayatımıza renk katar.

★ ★ ★ Empati nedir? Neden önemlidir? Günlük hayattan bir örnek veriniz.

Empati, kendimizi başka birinin yerine koyarak onun duygularını (ne hissettiğini) ve düşüncelerini (neden öyle hissettiğini/düşündüğünü) anlamaya çalışmaktır. Önemlidir çünkü empati kurduğumuzda:

- İnsanları daha iyi anlarız.
- İlişkilerimiz güçlenir.
- Anlaşmazlıklar azalır.
- Daha yardımsever ve anlayışlı oluruz.

- **Örnek:** Sıra arkadaşımız sınavdan düşük not aldığı için ağlıyorsa, onun ne kadar üzgün ve hayal kırıklığına uğramış olabileceğini düşünmek, "Ben de kötü not alsam çok üzülürdüm." diyerek onun duygusunu anlamaya çalışmak ve ona teselli edici sözler söylemek empati kurmaktır.

★ ★ Farklı özelliklere sahip insanlarla bir arada, mutlu ve huzurlu yaşamının temel kuralı nedir?

Birbirimizin farklılıklarını (fiziksel, kişisel, düşünce vb.) kabul etmek ve bu farklılıklara saygı göstermektir. 🧑🏻🧑🏻 Empati kurarak birbirimizi anlamaya çalışmaktır.

★ Fiziksel farklılıklarımız (boy, kilo, ten rengi vb.) arkadaşlık kurmamıza engel midir? Neden?

Hayır, kesinlikle engel değildir. 🧑🏻🧑🏻 Çünkü fiziksel özelliklerimiz zamanla değişebilir (boyumuz uzar, kilo alırız/veririz) ve bunlar bizim kişiliğimizi veya iyi bir insan olup olmadığımızı belirlemez. Arkadaşlıkta önemli olan karşılıklı sevgi, saygı, güven ve iyi niyettir. ❤️

★ ★ Dezavantajlı bireyler kimlerdir? Toplum olarak onlara karşı sorumluluklarımız nelerdir?

Toplumda bazı özellikleri (yaşlılık, engellilik, yoksulluk, kronik hastalık vb.) nedeniyle diğer insanlara göre daha fazla zorluk yaşayan bireylerdir. 🧑🏻🧑🏻 Sorumluluklarımız:

- Onlara karşı **duyarlı ve anlayışlı olmak.**
- **Empati kurmak**, zorluklarını anlamaya çalışmak.
- İhtiyaç duyduklarında **yardımcı olmak** (yaşlı komşunun alışverişine yardım etmek, görme engelli birine yol göstermek vb.).
- Kaynaklarımızı (yiyecek, giyecek, zaman vb.) onlarla **paylaşmak.**
- Onları dışlamamak, toplum hayatına katılmalarını **desteklemek.**
- Toplumda onlar hakkında **farkındalık** oluşturmak.

★ Dezavantajlı bireylere yardım ederken nelere dikkat etmeliyiz?

Yardım ederken onların kendilerini kötü veya bağımlı hissetmelerine yol açmamalıyız. Amacımız onları küçük düşürmek değil, güçlendirmek ve kendi kendilerine yeterli hale gelmelerine destek olmak olmalıdır.

★ ★ Düşünce farklılıkları neden önemlidir ve neden saygı göstermeliyiz?

Herkesin aynı konuda farklı fikirleri olabilir. Bu farklı fikirler, konuyu farklı açılardan görmemizi sağlar, tartışarak en doğruyu bulmamıza yardımcı olur ve yeni buluşların, gelişmelerin önünü açar. Eğer herkes hep aynı şeyi düşünseydi, insanlık ilerleyemezdi. Bu yüzden farklı düşüncelere saygı duymalı, kendi fikrimiz gibi olmasa bile insanların düşüncelerini özgürce söylemesine izin vermeli ve onları dinlemeliyiz.

★ ★ Demokrasi nedir? Farklı düşüncelere saygı ile ilişkisi nedir?

Demokrasi, halkın kendi kendini yönettiği, yöneticilerini seçimle belirlediği bir yönetim biçimidir. Demokrasinin en önemli özelliklerinden biri, farklı düşüncelerin özgürce ifade edilebilmesi ve bu düşüncelere saygı gösterilmesidir. Demokrasilerde insanlar, farklılıklarıyla bir arada barış içinde yaşamayı öğrenirler.

1.5. Saygılıyız 🧑🏻🧑🏻🤝

★ ★ ★ Farklılıklara (dış görünüş, ilgi, yetenek, düşünce vb.) saygı duymak neden çok önemlidir?

Sonuçları ne olur?

Saygı duymak, insanların farklılıklarıyla birlikte barış ve huzur içinde yaşamalarının temel şartıdır.

Saygı duyduğumuzda:

- İnsanlar arasında **olumlu iletişim** kurulur, birbirimizi daha iyi anlarız. 💬
- Anlaşmazlıklar ve kavgalar azalır.
- **Güven ve sevgi** ortamı oluşur.
- Toplumsal **birlik ve beraberlik** güçlenir.
- Herkes kendini değerli ve kabul edilmiş hisseder.

★ Saygının olmadığı bir toplumda ne gibi sorunlar yaşanır?

İnsanlar birbirini dışlar, küçümser, alay eder. Sürekli çatışma ve anlaşmazlık olur. İletişim kopar. Güvensizlik ve korku hakim olur. Toplumsal huzur ve barış bozulur.

★ Başka ülkelerden veya kültürlerden gelen insanlara (örneğin ülkemize göç edenlere) nasıl davranmalıyız?

Onların da bizim gibi birer insan olduğunu unutmamalıyız. Dillerine, dinlerine, geleneklerine, giyimlerine ve diğer kültürel farklılıklarına saygı göstermeliyiz. Onları anlamaya çalışmalı, dışlamamalı, ihtiyaç duyduklarında yardımcı olmalı ve misafirperver davranmalıyız.

★ Leopar Lily hikayesindeki temel mesaj nedir?

Hikaye, dış görünüşü veya özellikleri farklı olduğu için birini dışlamanın ve ona kötü davranmanın ne kadar yanlış ve üzücü olduğunu anlatır. Herkesin farklılıklarıyla özel ve değerli olduğunu, asıl güzelliğin bu farklılıklara saygı duymakta ve onları kabul etmekte yattığını vurgular. Farklılıklar bir zenginliktir.

★ Farklılıklara saygılı olmak için neler yapabiliriz?

- İnsanları dış görünüşlerine göre yargılamamak.
- Farklı fikirlere açık olmak ve dinlemek.
- Empati kurmaya çalışmak.
- Kimseyle alay etmemek, kimseyi küçümsememek.
- Herkese karşı nazik ve anlayışlı olmak.

2. ÜNİTE: GEÇMİŞTE "BİZ"

2.1. Aile Tarihim

★ Aile nedir? Toplumdaki yeri nedir?

Aralarında evlilik 🗿 veya kan bağı (anne-baba-çocuk, kardeşler gibi) bulunan kişilerin oluşturduğu, toplumun en küçük ve temel birimidir. Sevgi, saygı ve dayanışmanın öğrenildiği ilk yerdir.

★ ★ Aile tarihi nedir? Neleri kapsar?

Bir ailenin geçmiş kuşaklarından günümüze kadar uzanan öyküsüdür. 📖 Aile üyelerinin (dedelerimiz, ninelerimiz, onların anne-babaları vb.) ne zaman, nerede doğdukları, nerede yaşadıkları, hangi meslekleri yaptıkları, evlilikleri, çocukları, önemli başarıları, yaşadıkları zorluklar, göçler gibi aileyi şekillendiren olayları ve bilgileri kapsar.

★ Aile tarihimizi öğrenmek neden önemlidir?

- Köklerimizi ve kim olduğumuzu daha iyi anlamamızı sağlar.
- Aile bağlarımızı güçlendirir.
- Geçmişten dersler çıkarmamıza yardımcı olur.
- Aile büyüklerimize saygı ve sevgimizi artırır.

- Kültürel değerlerimizin ve geleneklerimizin nesilden nesile aktarılmasına katkı sağlar.

★ ★ ★ Aile tarihimizi araştırırken hangi kaynak türlerinden yararlanabiliriz? Her birine örnek veriniz.

Ailemizin geçmişini öğrenmek için farklı türde kanıtlara başvurabiliriz:

- **Sözlü Kaynaklar:** Aile büyüklerimizin (dede, nine, amca, teyze vb.) anlattığı anılar, hikayeler, geçmişe dair bilgiler. (En yaygın yöntemlerden biridir.)
- **Yazılı Kaynaklar:** Geçmişten kalan yazılı belgeler. Örneğin; eski mektuplar ✉, günlükler ,diplomalar , tapu senetleri, eski nüfus cüzdanları, öğrenci karneleri .
- **Görsel Kaynaklar:** Geçmiş gözümüzde canlandıran materyaller. Örneğin; siyah-beyaz veya eski renkli fotoğraflar , eski video kayıtları .
- **Nesneler/Eşyalar:** Aile büyüklerimizden kalan, o dönemin izlerini taşıyan somut objeler. Örneğin; dedemizin köstekli saati , ninemizin işlemeli sandığı, eski bir gaz lambası, eski paralar , madalyalar , eski kıyafetler, eski oyuncaklar , eski mutfak eşyaları (bakır güğüm, ibrik vb.), eski mobilyalar, eski aletler (dikiş makinesi vb.).

★ Geçmişte kullanılan ve günümüzde pek kullanılmayan bazı eşyalara örnekler veriniz.

Gaz lambası (elektrik yokken aydınlatma için), ibrik (su dökmek için), köstekli saat (cep saati), eski tip çevirmeli telefonlar , daktilo (yazı yazmak için), at arabası (ulaşım için), kömürlü ütü.

★ Eski eşyalar bize sadece aile tarihimiz hakkında mı bilgi verir? Başka ne anlatır?

Hayır, sadece aile tarihimiz hakkında değil, aynı zamanda o eşyanın kullanıldığı dönemin yaşam tarzı, teknolojisi, sanatı, ekonomisi ve kültürü hakkında da önemli ipuçları verir. Örneğin, eski bir gaz lambası bize elektriğin henüz yaygınlaşmadığı bir dönemi anlatır.

★ Tarihsel empati nedir? Aile tarihi çalışmasıyla ilişkisi nedir?

Tarihsel empati, geçmişte yaşamış insanların duygu, düşünce ve davranışlarını, onların yaşadığı dönemin koşullarını göz önünde bulundurarak anlamaya çalışmaktır. Aile tarihi çalışması yaparken aile büyüklerimizin anlattıklarını dinlerken veya eski eşyalara bakarken, onların o zamanki zorluklarını, sevinçlerini, hayat mücadelelerini hayal ederek onlarla tarihsel empati kurabiliriz. Bu, geçmişini daha iyi anlamamızı sağlar.

★ Aile ağacı nedir? Ne işe yarar?

Bir ailenin geçmiş kuşaklarını (anne, baba, dede, nine, onların anne-babaları vb.) gösteren şemadır. Aile üyeleri arasındaki akrabalık ilişkilerini görsel olarak ortaya koyar ve aile köklerimizi öğrenmemize yardımcı olur.

★ ★ ★ Aile tarihi çalışması yapmak için nasıl bir yol izlemeliyiz? Adım adım açıklayınız.

1. **Konu Belirleme:** Aile tarihimizin hangi yönünü (meslekler, göçler, önemli olaylar vb.) veya hangi kişiyi (dedemiz, ninemiz vb.) araştıracağımıza karar vermeliyiz.

2. **Kaynak Belirleme:** Kimlerle görüşeceğimizi (sözlü kaynak), hangi belge, fotoğraf veya eşyaları inceleyeceğimizi (yazılı, görsel, nesne) planlamalıyız.
3. **Görüşme Hazırlığı (Sözlü Tarih):**
  - Görüşeceğimiz kişiyi belirleyip ondan **randevu** almalıyız.
  - Görüşmenin amacını açıklamalıyız.
  - Soracağımız **soruları önceden hazırlamalıyız** (açık uçlu, yönlendirici olmayan sorular).
  - Görüşmeyi nasıl kaydedeceğimizi planlamalıyız (ses kayıt cihazı , video kamera veya not defteri).
4. **Bilgi Toplama:** Görüşmeleri yapmalı, belgeleri, fotoğrafları ve eşyaları dikkatlice incelemeliyiz.
5. **Bilgileri Düzenleme ve Raporlaştırma:** Topladığımız bilgileri (görüşme kayıtları, notlar, fotoğraflar vb.) bir araya getirmeli, kronolojik veya tematik olarak düzenlemeli ve bir rapor veya sunum haline getirmeliyiz. 📌

2.2. Kültürümüzün Ögeleri

★ ★ Millî kültür nedir? Millî kültürü oluşturan ögeler nelerdir?

Millî kültür, bir milleti diğer milletlerden ayıran, ona özgü olan maddi ve manevi değerlerin tümüdür. O milletin ortak yaşam tarzını, kimliğini ve hafızasını oluşturur. Başlıca ögeleri şunlardır:

- **Dil:** Ortak iletişim aracı.
  - **Din ve İnançlar:** Toplumun manevi dünyasını şekillendirir.
  - **Tarih:** Ortak geçmiş ve yaşanmışlıklar.
  - **Gelenek ve Görenekler:** Nesilden nesile aktarılan alışkanlıklar, davranışlar (bayramlaşma, kına gecesi, misafir ağırlama vb.).
  - **Sanat:** Müzik , halk oyunları , edebiyat (şiir, mani, masal, destan), mimari (camiler, köprüler, evler), el sanatları (halı, kilim, çini, oya vb.).
  - **Yaşam Tarzı:** Giyim kuşam , yemek kültürü , aile yapısı.
  - **Değerler:** Vatanseverlik, yardımseverlik, dürüstlük, saygı gibi toplumun benimsediği ilkeler.
- ★ **Yakın çevremizde (mahallemizde, şehrimizde) görebileceğimiz millî kültürü yansıtan maddi (somut) ögelere örnekler veriniz.**

Tarihî yapılar (cami , medrese, han, hamam, köprü , çeşme, kale , eski evler), müzeler, anıtlar, geleneksel giysiler, el sanatları ürünleri (halı, kilim, bakır eşyalar), yöresel yemekler.

★ Millî kültürümüzün manevi (somut olmayan) ögelerine örnekler veriniz.

Dilimiz (Türkçe), bayramlarımız (Ramazan, Kurban, 23 Nisan, 19 Mayıs vb.), düğün ve nişan törenlerimiz , kına gecelerimiz, asker uğurlamalarımız, misafirperverliğimiz , ninnilerimiz, türkülerimiz , mânilerimiz, masallarımız, efsanelerimiz, halk oyunlarımız , Nevruz, Hıdırellez gibi kutlamalarımız.

★ ★ Sözlü tarih nedir? Kültürümüzü öğrenmedeki rolü nedir?

Geçmiş olaylara veya kültürel yaşama tanıklık etmiş kişilerle yapılan görüşmeler yoluyla bilgi toplamaktır. 🗨️ Özellikle yazılı kaynakların az olduğu veya kişisel deneyimlerin önemli olduğu durumlarda (gelenekler, görenekler, aile hikayeleri, eski yaşam tarzları vb.) kültürümüzün sözlü ögelerini öğrenmek için değerli bir yöntemdir.

★ ★ Yerel tarih nedir? Kültürümüzü öğrenmedeki rolü nedir?

Belirli bir yerin (köy, mahalle, ilçe, şehir) geçmişini, orada yaşamış insanları, önemli olayları, yapıları ve kültürel gelişimini araştırmaktır. Yaşadığımız yerin tarihî eserlerini, eski sokaklarını, geleneklerini, önemli

kişilerini öğrenerek hem o yerin kimliğini hem de millî kültürümüzün yerel yansımalarını daha yakından tanımamızı sağlar.

★ **Sözlü ve yerel tarih çalışmaları bize geçmiş hakkında ne gibi bilgiler verir?**

- Geçmişteki günlük yaşamın nasıl olduğunu (evler, yemekler, giysiler, komşuluk ilişkileri vb.).
- Eski meslekleri, gelenekleri, görenekleri.
- Yaşadığımız yerin nasıl değiştiğini (nüfus, yapılar, yaşam tarzı vb.).
- Önemli tarihî olayların yerel etkilerini.
- Geçmişteki insanların duygu ve düşüncelerini.

★ **Sözlü tarih görüşmesi yaparken nelere dikkat etmeliyiz?**

- Görüşülecek kişiyi doğru seçmeli (konu hakkında bilgili, yaşça büyük).
- Önceden randevu almalı ve görüşmenin amacını açıklamalıyız.
- Soruları önceden hazırlamalıyız.
- Görüşme sırasında saygılı olmalı, dikkatle dinlemeliyiz. 💡
- Mümkünse ses veya video kaydı almalı, değilse önemli noktaları not etmeliyiz. 📝
- Görüşme sonunda teşekkür etmeliyiz.

★ **Kına gecesi geleneğimiz hangi durumlarda yapılır? Amacı nedir?**

Genellikle düğünden bir gece önce gelin için, bazen sünnet olacak çocuk için veya askere gidecek gençler için yapılır. Amacı bu önemli olaylar öncesinde eğlenmek, kutlama yapmak, iyi dileklerde bulunmak ve bazen de vedalaşmaktır. Kına yakılır, türküler, mâniler söylenir, oyunlar oynanır.

★ **Mâni nedir? Özellikleri nelerdir?**

Genellikle dört dizeden oluşan, ilk iki dizesi hazırlık (doldurma), son iki dizesi asıl mesajı veren, kendine özgü bir ezgiyle söylenen anonim halk şiiri türüdür. Genellikle hece ölçüsüyle yazılır ve kafiyelidir. Düğünlerde, kına gecelerinde, bayramlarda, iş yaparken karşılıklı olarak söylenir.

★ ★ **Nevruz ve Hıdırellez hangi tarihlerde kutlanır? Bu kutlamalarda neler yapılır?**

- **Nevruz:** Orta Asya Türklerinden beri kutlanan, baharın gelişini ve doğanın uyanışını simgeleyen bir bayramdır. **21 Mart**'ta kutlanır. Kutlamalarda ateş yakılıp üzerinden atlanır , demir dövülür, özel yemekler (semeni gibi) yapılır, yumurta tokuşturulur , oyunlar oynanır, kır gezileri yapılır.
- **Hıdırellez:** Hızır ve İlyas peygamberlerin yeryüzünde bulunduğu inanan, dileklerin kabul olduğu düşünülen, bahar bayramıdır. **5-6 Mayıs** tarihlerinde kutlanır. Kutlamalarda genellikle ateş yakılıp üzerinden atlanır, dilekler tutulur (gül ağacının altına çizilir veya asılır), çeşitli yiyecekler hazırlanır, piknik yapılır, oyunlar oynanır.

★ **Atatürk'ün millî kültür ile ilgili düşüncesi nedir? ("Milletimizin dehasının gelişmesi...")**

Atatürk, bir milletin gelişmesinin ve layık olduğu uygarlık düzeyine ulaşmasının ancak millî kültüre sahip çıkmakla ve onu yüceltmekle mümkün olacağını düşünmektedir. Yüksek meslek sahiplerini yetiştirmenin yanı sıra kendi kültürümüzü koruyup geliştirmemizin de çok önemli olduğunu vurgulamıştır.

2.3. Ailem Çocukken

★ Çocuk oyunları nedir? Amacı nedir?

Genellikle çocuklar tarafından, eğlenmek , öğrenmek ve sosyalleşmek amacıyla oynanan, belirli kuralları olan, fiziksel veya zihinsel aktiviteye dayalı etkinliklerdir.

★ Günümüz çocuklarının en çok tercih ettiği oyun ve etkinlikler nelerdir?

Teknolojinin etkisiyle bilgisayar , tablet ve telefon oyunları , çizgi film izlemek oldukça yaygındır. Bunun yanında parklarda oynamak (salıncak, kaydırak), bisiklete binmek , top oynamak , saklambaç, kutu oyunları gibi geleneksel oyunlar da oynanmaktadır.

★ ★ Eskiden (anne-babamızın veya dedelerimizin çocukluğunda) yaygın olarak oynanan çocuk oyunlarına örnekler veriniz.

- **Fiziksel Oyunlar:** Saklambaç, körebe, yakantop (ortada sıçan), istop, ebelemece, seksek, ip atlama, çelik çomak, uzun eşek, halat çekme, çuval yarışı, mendil kapmaca, birdirbir.
- **Zeka ve Strateji Oyunları:** Üç taş, dokuz taş, dama, beş taş, aşık oyunu.
- **Oyuncaklarla Oynanan Oyunlar:** Misket (bilye) oyunu, topaç çevirme, tel araba sürme, bez bebeklerle evcilik.
- **Diğer:** Kulaktan kulağa, sessiz sinema.

★ Eskiden çocuklar oyuncaklarını genellikle nasıl yaparlardı? Örnek veriniz.

Eskiden hazır oyuncaklar az ve pahalı olduğu için çocuklar daha çok kendi oyuncaklarını kendileri yaparlardı veya aile büyükleri onlara yapardı. Örneğin, ağaç dallarından veya tahtadan arabalar , bez parçalarından bebekler , mısır koçanlarından veya çamurdan figürler yapılırdı. Yaratıcılıklarını kullanırlardı. (sayfa 48)

★ ★ Geçmişteki çocuk oyunları ile günümüzdeki oyunlar arasındaki temel farklar nelerdir?

- **Teknoloji:** Günümüz oyunlarında teknoloji (bilgisayar, internet, tablet) büyük rol oynarken, eski oyunlar teknolojiden uzaktı.
- **Mekân:** Eski oyunlar daha çok **dışarıda** (sokak, bahçe, arsa) oynanırdı, günümüz oyunları ise daha çok **içeride** (ev, oyun salonu) veya sanal ortamda oynanıyor.
- **Sosyal Etkileşim:** Eski oyunlar genellikle **kalabalık gruplar halinde**, yüz yüze iletişimle oynanırdı ve sosyalleşmeyi artırırdı. Günümüzdeki bazı oyunlar ise daha bireysel veya çevrimiçi (online) etkileşime dayalıdır.
- **Hareket:** Eski oyunlar genellikle **daha fazla fiziksel hareket** gerektirirdi (koşma, zıplama vb.). Günümüzdeki bazı oyunlar ise daha hareketsizdir.
- **Malzeme:** Eski oyunlarda basit, doğal veya el yapımı malzemeler kullanılırken, günümüz oyunlarında hazır, karmaşık ve elektronik oyuncaklar/araçlar kullanılır.

★ Hacivat ve Karagöz oyunu nasıl bir oyundur?

Deriden kesilmiş figürlerin (tasvirlerin) arkadan ışık verilmiş beyaz bir perdeye yansıtılmasıyla oynanan geleneksel bir gölge oyunudur. Hacivat eğitilmiş, kuralcı tipi; Karagöz ise cahil ama zeki, halktan tipi temsil eder. Komik diyalogları ve güncel olaylara göndermeleriyle bilinir.

★ ★ Oyunlarda "değişim" ve "süreklilik" ne demektir? Örnek veriniz.

- **Değişim:** Bazı eski oyunların zamanla unutulması, kurallarının veya oynanış şeklinin değişmesi veya yerini yeni oyunlara bırakmasıdır. Örneğin, çelik çomak veya aşık oyunu eskisi kadar yaygın değildir.
- **Süreklilik:** Bazı oyunların ise çok eski zamanlardan beri, kuralları büyük ölçüde aynı kalarak veya küçük değişikliklerle günümüzde de oynanmaya devam etmesidir. Örneğin, saklambaç, körebe, seksek, ip atlama

gibi oyunlar hem eskiden oynanırdı hem de günümüzde çocuklar tarafından oynanmaktadır. Bunlar sürekliliğe örnektir. ✓

2.4. Kurtuluş Destanımız TR ✈️ 🇹🇷

★ Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde durumu nasıldı? Neden zayıflamıştı?

Osmanlı Devleti, 1600'lü yıllardan itibaren iç karışıklıklar, kaybedilen savaşlar, ekonomik sorunlar ve Avrupa'daki gelişmelerin gerisinde kalma gibi nedenlerle zamanla güçsüzleşmişti. Devlet zor durumdaydı ve toprak kaybediyordu.

★ Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı'na neden ve kimin yanında girdi?

Daha önce Balkan Savaşları ve Trablusgarp Savaşı'nda kaybettiği toprakları geri alabilmek umuduyla ve Almanya'nın teşvikiyle, Almanya'nın yanında (İttifak Devletleri grubunda) savaşa girdi.

★ Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi'nin önemi nedir?

Çanakkale'de hem karada hem de denizde ordumuz büyük bir zafer kazanmıştır. Dünyanın en güçlü donanmalarından sayılan İtilaf Devletleri donanması Çanakkale Boğazı'nı geçememiştir. Bu zafer, savaşın uzamasına neden olmuş ve Millî Mücadele ruhunun doğmasında etkili olmuştur. Mustafa Kemal Paşa bu cephede gösterdiği başarılarla tanınmıştır.

★ Mondros Ateşkes Antlaşması (30 Ekim 1918) neden imzalandı ve sonuçları ne oldu?

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi üzerine, savaşı bitirmek için İtilaf Devletleri ile imzaladığı ağır şartlar içeren bir ateşkes antlaşmasıdır. Bu antlaşmanın maddelerine dayanılarak yurdumuzun çeşitli bölgeleri (İzmir, İstanbul, Adana, Antep, Maraş, Urfa, Antalya, Konya vb.) İtilaf Devletleri (İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan) tarafından işgal edilmeye başlanmıştır. Ordumuz terhis edilmiş, silahlarına el konulmuştur.

★ ★ Millî Mücadele (Kurtuluş Savaşı) nedir? Neden ve nasıl başlamıştır?

Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası yurdumuzun haksız yere işgal edilmesine karşı, Türk milletinin bağımsızlığını korumak ve vatan topraklarını kurtarmak için başlattığı topyekûn (hep birlikte) direniş ve savaştır. TR Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasıyla fiilen başlamıştır.

★ Hasan Tahsin kimdir? Millî Mücadele'deki ilk direniş sembolü olarak önemi nedir?

Asıl adı Osman Nevres olan bir gazetecidir. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği 15 Mayıs 1919 günü, Konak Meydanı'nda işgal askerlerine ilk kurşunu atarak Türk milletinin işgallere boyun eğmeyeceğini göstermiş ve Millî Mücadele'nin ilk kıvılcımını ateşlemiştir. Orada şehit edilmiştir. bravery 🇹🇷

★ ★ ★ Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışı (19 Mayıs 1919) neden Millî Mücadele'nin başlangıcı kabul edilir? Sonrasında neler yapmıştır?

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'dan 9. Ordu Müfettişi göreviyle Samsun'a gönderilmişti ancak asıl amacı, işgallere karşı milleti örgütleyerek ulusal bir direniş başlatmaktır. Samsun'a çıkışı, bu direnişin planlı bir şekilde başlaması anlamına geldiği için Millî Mücadele'nin başlangıcı sayılır. Sonrasında:

- **Havza Genelgesi:** İşgallere karşı protesto mitingleri yapılmasını istedi.
- **Amasya Genelgesi:** Millî Mücadele'nin amacını, gerekçesini ve yöntemini belirledi ("Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir.", "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır."). Sivas'ta ulusal bir kongre toplanması çağrısı yaptı.

- **Erzurum Kongresi:** Bölgesel bir kongre olmasına rağmen ulusal kararlar alındı (Vatan bir bütündür bölünemez, manda ve himaye kabul edilemez, Temsil Heyeti kuruldu).
- **Sivas Kongresi:** Ulusal bir kongreydi. Erzurum Kongresi kararları onaylandı. Tüm direniş cemiyetleri tek çatı altında birleştirildi. Temsil Heyeti'nin yetkileri tüm yurdu kapsayacak şekilde genişletildi. Mustafa Kemal Paşa Temsil Heyeti başkanı seçildi.

★ **Temsil Heyeti nedir? Ne zaman ve nerede kuruldu? Görevi neydi?**

Millî Mücadele'yi millet adına yürütmek üzere Erzurum Kongresi'nde kurulan ve Sivas Kongresi'nde yetkileri genişletilen kuruldur. Başkanı Mustafa Kemal Paşa'dır. TBMM açılana kadar geçici bir hükûmet gibi görev yapmıştır. Merkezi önce Sivas, sonra Ankara olmuştur.

★ **Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Heyeti neden Ankara'ya gelmiştir? (27 Aralık 1919)**

Ankara'nın yurdun orta yerinde, işgal altında olmayan, ulaşım ve haberleşme imkanları daha iyi olan güvenli bir yer olması ve Batı Cephesi'ne yakınlığı nedeniyle Millî Mücadele'nin merkezi olarak seçilmiştir.

★ ★ ★ **Misak-ı Millî nedir? Nerede kabul edilmiştir?**

"Millî Yemin" anlamına gelir. Son Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından 28 Ocak 1920'de kabul edilen ve Türk vatanının bölünmez sınırlarını belirleyen kararlardır. Millî Mücadele'nin siyasi hedefini oluşturmuştur.

★ **İstanbul'un resmen işgal edilmesi (16 Mart 1920) ve Mebusan Meclisi'nin kapatılmasının sonucu ne olmuştur?**

Misak-ı Millî kararlarının alınmasından rahatsız olan İtilaf Devletleri İstanbul'u resmen işgal edip Mebusan Meclisi'ni dağıtmış, bazı milletvekillerini sürgüne göndermiştir. Bu durum, millet iradesinin temsil edileceği yeni bir meclise olan ihtiyacı doğurmuş ve Ankara'da TBMM'nin açılmasını hızlandırmıştır. (sayfa 53)

★ ★ ★ **Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) ne zaman ve nerede açılmıştır? Açılmasının önemi nedir?**

23 Nisan 1920'de Ankara'da açılmıştır. TR Açılmasıyla:

- **Ulusal egemenlik** (milletin kendi kendini yönetmesi) ilkesi hayata geçirilmiştir.
- Millî Mücadele tek bir merkezden, milletin temsilcileri tarafından yönetilmeye başlanmıştır.
- Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında ve yeni Türk devletinin kurulmasında en önemli rolü oynamıştır.

★ ★ **Sevr Barış Antlaşması (10 Ağustos 1920) nedir? Neden geçersiz sayılmıştır?**

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İtilaf Devletleri'nin Osmanlı Hükûmeti'ne zorla kabul ettirdiği, Türk milletinin bağımsızlığını yok eden ve vatan topraklarını parçalayan çok ağır şartlar içeren bir antlaşmadır. TBMM tarafından kesinlikle reddedildiği ve Millî Mücadele zaferle sonuçlandığı için hukuken geçersiz kalmış, hiçbir zaman uygulanamamıştır.

★ ★ ★ **Kuva-yı Millîye nedir? Özellikleri nelerdir? Neden kaldırılıp düzenli ordu kurulmuştur?**

"Millî Kuvvetler" anlamına gelir. İşgallere karşı halkın kendi bölgelerini savunmak için kurduğu düzensiz, gönüllü silahlı direniş gruplarıdır. Özellikleri:

- Bölgeseldirler, tek bir merkezden yönetilmezler.
- Disiplinleri değişkendir.
- İhtiyaçlarını halktan karşılarlar.

- Düşmanı oyalama ve yıpratmada başarılı olmuşlardır.
- Ancak, düşmanı yurttan kesin olarak atacak güçte değillerdi, bazen kendi başlarına buyruk hareket edebiliyorlardı ve disiplin sorunları yaşıyorlardı. Bu nedenlerle, daha disiplinli, tek merkezden yönetilen ve donanımlı **düzenli ordunun kurulmasına** karar verilmiştir.

★ ★ ★ **Millî Mücadele'de savaşılan cephe hangileridir? Bu cephelerde kimlerle, hangi komutanlar önderliğinde savaşmıştır? Başlıca savaşlar nelerdir?**

• **Doğu Cephesi:**

- **Düşman:** Ermeniler
- **Komutan:** Kâzım Karabekir Paşa
- **Sonuç:** Türk ordusu zafer kazanmış, **Gümrü Antlaşması** imzalanmıştır. Bu cephe kapanmıştır.

• **Güney Cephesi:**

- **Düşman:** Fransızlar ve onlarla işbirliği yapan Ermeniler
- **Özelliği:** Bu cephede savaşlar daha çok Kuva-yı Millîye birlikleri ve halk direnişi şeklinde olmuştur. Maraş, Antep ve Urfa'da kahramanca savunmalar yapılmıştır.
- **Öne Çıkan İsimler:** Şahin Bey (Antep), Sütçü İmam (Maraş), Ali Saip Bey (Urfa).
- **Sonuç:** Fransızlar, Batı Cephesi'ndeki Sakarya Zaferi'nden sonra **Ankara Antlaşması'nı** imzalayarak işgal ettikleri yerlerden çekilmişlerdir. Bu cephe de kapanmıştır.

• **Batı Cephesi:**

- **Düşman:** Yunanlılar
- **Anlaşma:** Mudanya Ateşkes Anlaşması
- **Özelliği:** Millî Mücadele'nin en çetin ve en önemli savaşlarının yapıldığı cephe. Düzenli ordu savaşmıştır.
- **Komutanlar:** İsmet Paşa (İnönü), Mustafa Kemal Paşa (Başkomutan).
- **Başlıca Savaşlar:**
- Birinci İnönü Savaşı (Zafer)
- İkinci İnönü Savaşı (Zafer)
- Kütahya-Eskişehir Savaşları (Yenilgi - Ordu Sakarya'nın doğusuna çekildi)
- Sakarya Meydan Muharebesi (Zafer - Dönüm noktası) ★
- Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Muharebesi (Kesin Zafer - Düşman yurttan atıldı) ★ ★ ★

★ **Kâzım Karabekir Paşa kimdir? Millî Mücadele'deki rolü nedir?**

Millî Mücadele'nin önemli komutanlarından. Erzurum'daki kolordusunu terhis etmeyerek Millî Mücadele'ye katılmış ve Doğu Cephesi Komutanı olarak Ermenilere karşı büyük bir zafer kazanmıştır. Yetim kalan çocuklar için okullar açmasıyla da bilinir.

★ **Şahin Bey kimdir? Hangi şehirdeki direnişin sembolüdür?**

Asıl adı Mehmet Sait'tir. Antep'in Fransız işgaline karşı savunulmasında Kuva-yı Millîye birliklerine komuta etmiş kahraman bir komutandır. Kilis yolunu keserek düşman yardımını engellemeye çalışırken şehit düşmüştür.

★ Yörük Ali Efe kimdir? Hangi bölgede mücadele etmiştir?

Aydın ve çevresinde (Batı Anadolu) Yunan işgaline karşı savaştan en önemli Kuva-yı Millîye liderlerinden biridir. Cesareti ve örgütlenme yeteneğiyle tanınır. Düzenli ordu kurulunca ona katılmıştır.

★ ★ ★ Tekâlif-i Milliye Emirleri (Millî Yükümlülükler) nedir? Ne zaman, neden ve kim tarafından çıkarılmıştır? Türk milletinin hangi özelliğini gösterir?

Kütahya-Eskişehir Savaşları'ndaki yenilgiden sonra, ordumuzun acil ihtiyaçlarını (yiyecek, giyecek, silah, cephane, ulaşım aracı vb.) karşılamak amacıyla, Sakarya Savaşı öncesinde, TBMM tarafından Başkomutanlık yetkisi verilen Mustafa Kemal Paşa tarafından 7-8 Ağustos 1921'de çıkarılan 10 maddelik emirlerdir. Bu emirlerle halk, elindeki imkanları belirli bir plan dahilinde orduya vermekle yükümlü tutulmuştur. Tekâlif-i Milliye Emirleri, Türk milletinin fedakârlığını, vatanseverliğini ve Millî Mücadele'ye olan inancını, ordu-millet dayanışmasını gösteren eşsiz bir örnektir.

★ ★ ★ Sakarya Meydan Muharebesi (23 Ağustos - 13 Eylül 1921) neden Millî Mücadele'nin bir dönüm noktasıdır? Sonuçları neler olmuştur?

Bu savaş, Kütahya-Eskişehir yenilgilerinden sonra ordumuzun son savunma savaşıydı. Çok zor şartlar altında, 22 gün 22 gece süren çok kanlı çarpışmalar sonucunda Türk ordusunun büyük zaferiyle sonuçlanmıştır. Önemi ve Sonuçları:

- Yunanlıların taarruz gücü kırılmış ve savunmaya çekilmek zorunda kalmışlardır.
- Türk ordusunun 1683'teki Viyana Kuşatması'ndan beri süregelen geri çekilişi sona ermiştir.
- Mustafa Kemal Paşa'ya TBMM tarafından **Mareşal rütbesi ve Gazi unvanı** verilmiştir. ★
- İtilaf Devletleri arasındaki görüş ayrılıkları artmış, Fransa ile Ankara Antlaşması, Sovyet Rusya ile Kars Antlaşması imzalanmıştır.
- Millî Mücadele'nin kazanılacağına olan inanç hem içeride hem dışarıda artmıştır.

★ ★ ★ Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Muharebesi (26-30 Ağustos 1922) nedir? Önemi nedir?

Sakarya Zaferi'nden sonra yaklaşık bir yıl süren hazırlıkların ardından, düşmanı Anadolu'dan tamamen atmak için Türk ordusunun başlattığı genel saldırıdır. ✂ 26 Ağustos'ta Afyon Kocatepe'den başlamış, 30 Ağustos'ta Dumlupınar'da Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın bizzat yönettiği Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile Yunan ordusunun büyük bir kısmı imha edilmiştir. Bu, Kurtuluş Savaşı'nın kesin zaferle sonuçlanmasını sağlayan savaştır.

★ "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" emri ne zaman ve kim tarafından verilmiştir?

Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin kazanılmasından sonra, 1 Eylül 1922'de Başkomutan Mustafa Kemal Paşa tarafından, kaçan Yunan kuvvetlerini takip ederek İzmir'e ulaşmak için verilmiştir.

★ İzmir ne zaman düşman işgalinden kurtarılmıştır?

9 Eylül 1922'de Türk ordusu İzmir'e girerek şehri Yunan işgalinden kurtarmıştır.

★ ★ ★ Mudanya Ateşkes Antlaşması (11 Ekim 1922) kimler arasında imzalanmıştır? Önemi nedir?

Büyük Taarruz zaferinden sonra TBMM Hükûmeti ile İtilaf Devletleri (İngiltere, Fransa, İtalya) arasında imzalanmıştır. Yunanistan antlaşmaya daha sonra katılmıştır. Bu antlaşma ile:

- Türk-Yunan savaşı sona ermiştir. 🌿
- Doğu Trakya (Edirne, Kırklareli dahil), Boğazlar ve İstanbul savaş yapılmadan kurtarılmıştır.
- Millî Mücadele'nin **askerî safhası sona ermiş**, diplomatik safhası başlamıştır.

★ ★ ★ Lozan Barış Antlaşması (24 Temmuz 1923) kimler arasında, nerede imzalanmıştır? Türkiye açısından önemi nedir?

İsviçre'nin Lozan kentinde, TBMM Hükûmeti ile İtilaf Devletleri (İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Yugoslavya vb.) arasında uzun ve zorlu görüşmeler sonucunda imzalanmıştır. Türkiye açısından önemi:

- Kurtuluş Savaşı'nın **kesin zaferini** tescilleyen belgedir.
- Yeni Türk Devleti'nin (Türkiye Cumhuriyeti'nin) **bağımsızlığı ve egemenliği** tüm dünya tarafından tanınmıştır. TR
- Günümüz **Türkiye sınırları** büyük ölçüde çizilmiştir.
- Kapitülasyonlar tamamen kaldırılmıştır.
- Sevr Antlaşması geçersiz kılınmıştır.

★ İstanbul ne zaman İtilaf Devletleri işgalinden tamamen kurtulmuştur?

Lozan Antlaşması'ndan sonra İtilaf Devletleri askerleri İstanbul'dan çekilmiş ve 6 Ekim 1923'te Türk ordusu İstanbul'a girerek yönetimi devralmıştır.

★ Millî Mücadele'de kadınlarımızın rolü ne olmuştur? Örnek bir kahraman kimdir?

Türk kadınları, Millî Mücadele'de cephede savaşarak, cephe gerisinde mermi taşıyarak, yaralıları bakarak, ordunun giyecek ve yiyecek ihtiyacını karşılayarak çok büyük fedakârlıklar göstermişlerdir. Örnek kahramanlardan biri Fatma Seher Hanım (Kara Fatma)'dır. Kendi müfrezesiyle (askeri birliğiyle) İzmit ve çevresinde düşmana karşı savaşmış, I. İnönü, II. İnönü, Sakarya ve Büyük Taarruz'a katılmış, yaralanmış, esir düşüp kaçmış ve üsteğmen rütbesine kadar yükselmiştir.

★ ★ ★ Cumhuriyet ne zaman ilan edilmiştir (29 Ekim 1923)? Cumhuriyetin ilanı ne anlama gelir? İlk Cumhurbaşkanımız kimdir?

29 Ekim 1923'te TBMM tarafından Cumhuriyet ilan edilmiştir. 🇹🇷 Cumhuriyetin ilanı:

- Devletin yönetim şeklinin **Cumhuriyet** olduğunu belirlemiştir.
- **Ulusal egemenliğin** (milletin kendi kendini yönetmesi) en üst düzeyde gerçekleştiğini gösterir.
- Devlet başkanlığı sorunu çözülmüştür.
- Yeni Türk Devleti'nin adı konmuştur: **Türkiye Cumhuriyeti**.
- İlk Cumhurbaşkanımız **Gazi Mustafa Kemal Paşa (Atatürk)** seçilmiştir.

★ Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk önderliğinde neden devrimler (yenilikler) yapılmıştır?

Yıllarca süren savaşlar nedeniyle geri kalmış, yıpranmış olan ülkeyi çağdaş uygarlık seviyesine çıkarmak, toplumu modernleştirmek, laik ve demokratik bir yapı oluşturmak amacıyla hukuk, eğitim, ekonomi, toplumsal hayat gibi birçok alanda köklü yenilikler (devrimler) yapılmıştır.

3. ÜNİTE: SOSYAL VE DOĞAL ÇEVREMİZ

3.1. Ne, Nerede?

★ Yön nedir? Neden yönlere ihtiyaç duyarız?

Yön, bir yerin başka bir yere göre bulunduğu tarafı veya konumu belirten kavramdır (sağ, sol, ön, arka gibi veya kuzey, güney gibi). ↗ Bir yeri bulmak, adres tarif etmek, harita kullanmak veya doğada yolumuzu kaybetmemek için yönlere ihtiyaç duyarız.

★ ★ Ana yönler hangileridir?

Dört tane ana yön vardır:

1. Kuzey (K) ↑
2. Güney (G) ↓
3. Doğu (D) →
4. Batı (B) ←

★ ★ Ara yönler hangileridir? Hangi ana yönlerin arasında bulunurlar?

Ana yönlerin arasında kalan yönlerdir. Dört tane ara yön vardır:

1. Kuzeydoğu (KD): Kuzey ile Doğu arasında. ↗
2. Kuzeybatı (KB): Kuzey ile Batı arasında. ↖
3. Güneydoğu (GD): Güney ile Doğu arasında. ↘
4. Güneybatı (GB): Güney ile Batı arasında. ↙

★ ★ ★ Güneş'e bakarak yönümüzü nasıl buluruz? Adım adım açıklayınız.

Güneş, yön bulmada en temel yöntemlerden biridir:

1. Sabah Güneş'in doğduğu yöne sağ kolumuzu uzatırız. Sağ kolumuz Doğu'yu gösterir.
2. Bu durumda sol kolumuz Batı'yı gösterir.
3. Yüzümüzü döndüğümüz taraf Kuzey'i gösterir.
4. Arkamız ise Güney'i gösterir.

* Öğle Vakti: Güneş tam tepedeyken (Türkiye için güneyde en yüksekten), yere dikilen bir çubuğun en kısa gölgesi kuzeyi gösterir.

* Akşam Vakti: Güneş'in battığı yön Batı'dır.

★ Yere çakılan bir çubuk ve gölgesiyle yön nasıl bulunur?

1. Güneşli havada yere bir çubuk dikilir.
2. Gölgesinin ucu işaretlenir (Bu nokta Batı'yı gösterir - 1. Gölge).
3. Yaklaşık 15-20 dakika beklenir, gölge yer değiştirir.
4. Yeni gölgenin ucu tekrar işaretlenir (Bu nokta Doğu'yu gösterir - 2. Gölge).
5. İlk işaret (Batı) ile ikinci işaret (Doğu) birleştirilir.
6. Yüzümüzü Doğu'ya, sırtımızı Batı'ya dönersek; solumuz Kuzey, sağımız Güney olur.

★ ★ Pusula nedir? Nasıl çalışır? Yön bulmada nasıl kullanılır?

Pusula, üzerinde yönleri gösteren işaretler bulunan ve ortasında serbestçe dönebilen mıknatıslı bir iğnesi olan, yön bulmaya yarayan bir araçtır. Mıknatıslı iğnenin renkli veya işaretli ucu her zaman Manyetik Kuzey'i gösterir. Pusulayı doğru kullanmak için düz bir zemine yatay olarak koymak gerekir. Renkli uç Kuzey'i gösterince diğer yönleri (Güney, Doğu, Batı) kolayca bulabiliriz. En güvenilir yön bulma araçlarından biridir.

★ ★ Doğada yön bulmak için kullanılacak diğer yöntemler nelerdir? Kısaca açıklayınız.

- * Ağaç ve Taş Yosunları: Ağaçların ve taşların genellikle Güneş'i daha az gören kuzey yamaçları yosun tutar (Kuzey Yarım Küre için).
- * Karınca Yuvaları: Karıncalar, yuvalarının ağzına yığıldıkları toprağı genellikle rüzgar ve yağmurdan korunmak için kuzey tarafına daha çok yığarlar.
- * Kutup Yıldızı (Demirkazık/Polaris): Geceleri, bulutsuz havalarda görülebilen ve her zaman Kuzey yönünü gösteren parlak bir yıldızdır. ★ Diğer yıldızlar hareket ederken o sabit kalır. Büyükayı ve Küçükayı takımyıldızları yardımıyla bulunabilir.

★ Teknolojiden yararlanarak yönümüzü nasıl bulabiliriz?

- * GPS (Küresel Konumlama Sistemi): Akıllı telefonlarımızda veya özel GPS cihazlarında bulunan bu teknoloji, uydulardan aldığı sinyallerle dünya üzerindeki yerimizi tam olarak belirler ve harita üzerinde gösterir. Gitmek istediğimiz yeri ve yönümüzü bulmamızı sağlar.
- * Navigasyon Cihazları: Özellikle arabalarda kullanılan, GPS teknolojisiyle çalışan ve gidilecek adrese sesli veya görsel olarak yol tarifi yapan cihazlardır.
- * Uydu Görüntüleri ve Dijital Haritalar: Genel ağ (internet) üzerinden ulaşılabilen harita uygulamaları (Google Maps, Yandex Haritalar vb.) bulunduğumuz yeri ve çevremizdeki yerleri göstererek yön bulmamıza yardımcı olur.

★ Oryantiring nedir? Nasıl yapılır?

Harita ve pusula yardımıyla, arazide (genellikle ormanlık alanda) önceden belirlenmiş hedeflere kontrol noktalarına sırasıyla ve en kısa sürede ulaşmaya dayalı bir doğa sporudur. Sporcular haritayı okuyarak ve pusulayla yönlerini belirleyerek hedefleri bulmaya çalışırlar. Hem fiziksel dayanıklılık hem de zihinsel beceri (harita okuma, karar verme) gerektirir.

★ Çevremizdeki doğal ve beşerî unsurların yerini tarif ederken yönleri nasıl kullanırız?

"Okulun kuzeyinde park var.", "Evimizin doğusunda bir market bulunuyor.", "Güneybatı yönünde bir tepe görünüyor." gibi ifadelerle, bulunduğumuz yere göre veya bilinen bir yere göre diğer unsurların hangi yönde olduğunu belirtmek için yönleri kullanırız.

3.2. Mahallemiz

★ Mahalle nedir? Mahallemizde neler bulunur?

Evimizin ve komşularımızın evlerinin bulunduğu, genellikle belirli sokak ve caddelerden oluşan yaşam alanımızdır. Mahallemizde evlerin yanı sıra okul , park , market , fırın , cami/mescit , muhtarlık, bazen hastane/sağlık ocağı , eczane gibi insanların günlük ihtiyaçlarını karşıladıkları veya hizmet aldıkları yapılar bulunur.

★ Bir yerin adresini tarif ederken hangi bilgileri veririz?

Mahalle adı, cadde veya sokak adı, apartman veya bina adı/numarası ve daire numarasını belirtiriz. Bazen ilçe ve il adını da ekleriz. Örneğin: "Atatürk Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi, Sevgi Apartmanı, No: 15, Daire: 4, Merkez/Şanlıurfa".

★ ★ ★ Kroki nedir? Ne işe yarar?

Bir yerin (mahalle, okul, ev, sınıf vb.) kuş bakışı (yukarıdan görünüşünün) ölçeksiz (belirli bir küçültme oranı olmadan, göz kararı) olarak basit çizgilerle kağıt üzerine çizilmesidir. ☞ Bir yerin veya bir yapının içindeki bölümlerin konumunu göstermeye, adres tarif etmeye veya bir yeri kolayca bulmaya yarar. Haritadan daha basit ve çizimi daha kolaydır.

★ ★ Kroki çizerken nelere dikkat etmeliyiz?

1. Kuş Bakışı Çizim: Çizilecek alan yukarıdan nasıl görünüyorsa öyle çizilmelidir.
2. Basitlik: Detaylara girilmez, ana hatlar çizilir. Yollar çizgi, binalar kutucuk şeklinde gösterilebilir.
3. Ölçeksizlik: Gerçek boyutlara göre oranlı küçültme yapılmaz, büyüklükler göz kararı çizilir.
4. Yönler: Krokide mutlaka yönler (genellikle Kuzey yönü bir okla ↑) belirtilmelidir.
5. Önemli Yerler: Bulunması gereken ana yerler (okul, park, cami, market, ana caddeler vb.) gösterilmelidir.
6. İsimler: Cadde, sokak ve önemli yapıların isimleri yazılmalıdır.
7. Güvenli Alanlar: Mümkünse acil toplanma yerleri, sığınaklar, acil çıkışlar gibi güvenli alanlar işaretlenmelidir.

★ Sadece mahallemizin mi krokisini çizebiliriz? Başka nerelerin krokisi çizilebilir?

Hayır, sadece mahallemizin değil; evimizin , okulumuzun , sınıfımızın, odamızın, bir alışveriş merkezinin, bir parkın, hatta bir müzenin bile krokisini çizebiliriz.

★ Krokilerde acil durumlar için hangi alanlar gösterilmelidir? Neden?

Sığınak, acil toplanma yeri, acil çıkış ve diğer güvenli alanlar gösterilmelidir. Çünkü deprem, yangın gibi acil bir durumda insanların güvenli bir şekilde nereye gideceklerini veya nereden çıkacaklarını bilmeleri hayati önem taşır.

3.3. Çevremi Keşfediyorum

★ ★ Doğal unsur nedir? Örnekler veriniz.

Doğada kendiliğinden var olan, oluşumunda insan etkisinin olmadığı varlıklar ve yer şekilleridir. Örnekler: Dağlar , tepeler, ovalar, platolar, vadiler, adalar, yarımadalar, denizler , okyanuslar, göller , akarsular (nehir, çay, dere), şelaleler üdîd, mağaralar, ormanlar , ağaçlar, bitkiler , hayvanlar , toprak, taşlar, hava .

★ ★ Beşerî unsur nedir? Örnekler veriniz.

İnsanlar tarafından yapılan, doğada kendiliğinden bulunmayan yapılar ve düzenlemelerdir. insanların ihtiyaçlarını karşılamak veya hayatlarını kolaylaştırmak için oluşturulmuştur. Örnekler: Evler , binalar, okullar , hastaneler , yollar , köprüler , tüneller, viyadükler, barajlar, fabrikalar , parklar (insan yapımı olanlar), bahçeler, tarlalar (insanlar tarafından ekilip biçilen), camiler , kiliseler anıtlar, heykeller, arabalar , trenler , gemiler , uçaklar .

★ Doğal ve beşerî unsurlar arasındaki temel fark nedir?

Doğal unsurlar doğada kendiliğinden bulunur, insan yapımı değildir. Beşerî unsurlar ise insanlar tarafından yapılmıştır.

★ Beşerî unsurlar neden yapılır? Hangi malzemeler kullanılır?

İnsanların barınma (ev), eğitim (okul), sağlık (hastane), ulaşım (yol, köprü), enerji (baraj), üretim (fabrika), ibadet (cami, kilise) gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşamlarını kolaylaştırmak için yapılır. Yapımında genellikle doğadan elde edilen malzemeler (taş, toprak, ahşap, madenler) veya bu malzemelerin işlenmesiyle elde edilen ürünler (tuğla, çimento, demir, cam, plastik vb.) kullanılır.

★ Çevremizdeki bir orman doğal unsur mudur, beşerî unsur mudur? Neden?

Orman, ağaçların ve diğer bitkilerin kendiliğinden yetiştiği bir alan olduğu için doğal unsurdur. 🌲 İnsanlar ormanları koruyabilir veya ağaç dikebilir ama ormanın temel varlığı doğaldır.

★ Okul binası doğal unsur mudur, beşerî unsur mudur? Neden?

Okul binası, insanlar tarafından belirli malzemeler kullanılarak (tuğla, çimento, demir vb.) eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla yapıldığı için beşerî unsurdur.

3.4. Hava Gözlemim *

★ ★ Hava durumu nedir?

Belirli bir yerde (örneğin Şanlıurfa'da) ve kısa bir süre içinde (birkaç saatlik veya günlük) etkili olan sıcaklık , yağış , rüzgar , nem gibi atmosfer olaylarının durumudur. Hava durumu sürekli değişir.

★ ★ ★ Hava durumunu bilmek neden önemlidir? Günlük hayattan örnekler veriniz.

Günlük yaşantımızı planlamamıza yardımcı olur. Örneğin:

* Giyinme: Havanın sıcak mı, soğuk mu, yağmurlu mu olacağını bilerek uygun kıyafetler seçeriz (yağmurluysa şemsiye ve yağmurluk alırız, soğuksa kalın giyiniriz)

* Ulaşım: Sisli veya karlı havalarda ulaşımda aksamlar olabileceğini bilir, ona göre önlem alırız (daha erken yola çıkmak gibi) ☁️ ❄️ . Kaptanlar, pilotlar ve şoförler için çok önemlidir.

* Etkinlikler: Piknik , gezi veya dışarıda yapılacak bir spor etkinliği için havanın uygun olup olmadığını öğreniriz (şiddetli rüzgarda piknik yapmak tehlikeli olabilir).

* Tarım: Çiftçiler, ekecekleri ürünler veya hasat zamanı için hava durumunu takip ederler.

★ ★ Başlıca hava olayları nelerdir?

Yağmur , kar ❄, dolu, sis , rüzgar , güneşli ☀, bulutlu (parçalı bulutlu, çok bulutlu) , gök gürültülü sağanak yağış 🌩.

★ Türkiye'de hava durumu tahminlerini yapan ve duyuran resmî kurum hangisidir?

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'dür. ☁ Merkezi Ankara'dadır. Yurdun çeşitli yerlerindeki istasyonlarda ölçümler yaparak hava tahminleri hazırlar ve bunları radyo, televizyon, internet gibi yollarla halka duyurur.

★ Hava durumu tahminlerinde kullanılan sembollerden bazıları nelerdir? Anlamalarını söyleyiniz.

- * ☀ : Açık, güneşli
- * ☁ : Az bulutlu
- * 🌤 : Parçalı bulutlu
- * ☁ : Çok bulutlu
- * 🌧 : Yağmurlu
- * 🌩 : Kuvvetli gök gürültülü sağanak yağışlı
- * ❄ : Kar yağışlı
- * 🌧 : Karla karışık yağmurlu
- * 🌬 : Rüzgarlı
- * 🌨 : Dolu

★ Hava gözlem tablosu ve grafiği nasıl oluşturulur?

Belirli bir süre boyunca (örneğin bir hafta) her gün aynı saatlerde (örneğin öğleden önce ve öğleden sonra) dışarıya bakarak veya termometre gibi aletlerle havanın nasıl olduğunu (güneşli, yağmurlu, sıcaklık vb.) not alırsınız. Bu notları bir tabloya işlersiniz. 📄 Daha sonra bu tablodaki verileri kullanarak, hangi hava olayının kaç kez gözlemlendiğini gösteren resimli bir grafik (her hava olayı için belirlediğimiz sembolü kullanarak) çizebiliriz.

3.5. Nüfus ve Yer Şekilleri

★ ★ Harita nedir? Ne işe yarar?

Yeryüzünün tamamının veya bir bölümünün (bir ülke, bir bölge, bir şehir gibi), kuş bakışı görünüşünün, belirli bir ölçek dahilinde (yani belli bir oranda küçültülerek) düzlem (kağıt, ekran vb.) üzerine çizilmiş halidir. Haritalar, bir yerin konumunu, sınırlarını, yeryüzü şekillerini, nüfus dağılımını, iklimini, yollarını vb. göstermeye yarar. Bilgi edinmemizi ve yön bulmamızı kolaylaştırır.

★ ★ Siyasi harita nedir? Neleri gösterir?

Ülkelerin, illerin, ilçelerin sınırlarını, başkentleri ve önemli şehirleri gösteren haritalardır. 🇹🇷 Yani daha çok yönetimsel (idari) bölünüşü gösterir. Ülkeler genellikle farklı renklerle gösterilir ama bu renklerin yükseltiyle bir ilgisi yoktur.

★ ★ Fiziki harita nedir? Neleri gösterir? Renkler ne anlama gelir?

Bir bölgenin yeryüzü şekillerini (dağlar, ovalar, platolar, göller, akarsular vb.) ve yükseltilerini gösteren haritalardır. Fiziki haritalarda yükseltiler ve derinlikler renklerle gösterilir:

* Yeşil: Deniz seviyesine yakın alçak yerleri (ovalar, delta ovaları) gösterir (0-200/500 metre).

* Sarı: Biraz daha yüksek yerleri (platolar, alçak tepeler) gösterir (500-1000 metre).

* Turuncu: Daha yüksek yerleri gösterir (1000-1500 metre).

* Kahverengi: Çok yüksek yerleri (dağları) gösterir. Yükselti arttıkça kahverengi koyulaşır.

* Mavi: Denizleri, gölleri ve akarsuları gösterir. Derinlik arttıkça mavi koyulaşır.

* Beyaz: Buzulları veya kalıcı karla kaplı çok yüksek dağ zirvelerini gösterebilir.

★ Türkiye fiziki haritasına baktığımızda ülkemizin yeryüzü şekilleri hakkında genel olarak ne söyleyebiliriz?

Türkiye'nin genel olarak yüksek ve engebeli bir ülke olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle doğu bölgeleri daha dağlıktır. Kuzeyinde (Karadeniz boyunca) ve güneyinde (Akdeniz boyunca) kıyıya paralel uzanan sıradağlar vardır. İç bölgelerde geniş platolar ve ovalar bulunur. Batı bölgeleri genellikle daha az engebelidir. Üç tarafı denizlerle çevrilidir.

★ Nüfus nedir? Belirli bir alanda (ülke, şehir, bölge vb.) yaşayan insan sayısıdır. 🧑

★ ★ ★ Türkiye'de nüfusun dağılışı her yerde aynı mıdır? Neden?

Hayır, aynı değildir. Nüfus bazı yerlerde yoğun (çok insan yaşar), bazı yerlerde ise seyrek (az insan yaşar). Bunun en önemli nedenlerinden biri yeryüzü şekilleridir.

★ ★ ★ Yeryüzü şekilleri ile nüfusun dağılışı arasında nasıl bir ilişki vardır? Türkiye'den örnek veriniz.

Genellikle insanlar yaşamaya daha elverişli yerleri tercih ederler.

* Engebeli ve dağlık yerlerde (Doğu Anadolu gibi) tarım yapmak, yol yapmak, sanayi kurmak zor olduğu için nüfus seyrek.

* Düz ve alçak yerlerde, ovalarda, kıyı bölgelerinde (Marmara Bölgesi, Ege kıyıları, Çukurova gibi) iklim daha ılıman, topraklar daha verimli, ulaşım ve sanayi daha kolay olduğu için nüfus yoğundur.

* Yani, yer şekillerinin sade olduğu yerlerde nüfus fazla, engebeli olduğu yerlerde nüfus azdır.

3.6. Doğal Afetler

★ ★ Doğal afet nedir? Özellikleri nelerdir?

Doğada meydana gelen, insan kontrolü dışında gelişen, can ve mal kayıplarına neden olan, büyük yıkımlara yol açabilen tehlikeli olaylardır. Özellikleri:

* Genellikle aniden meydana gelirler.

* Önceden tam olarak ne zaman ve nerede olacağını bilmek zordur.

* Geniş alanları etkileyebilirler.

* Can ve mal kaybına neden olurlar.

* Engellenemezler ama zararları azaltılabilir.

★ ★ ★ Türkiye'de en sık görülen doğal afetler hangileridir?

Deprem , sel , orman yangınları , heyelan (toprak kayması) ve çığ düşmesi .

★ ★ ★ Diğer doğal afetlere örnekler veriniz.

Erozyon (toprak aşınması), fırtınalar 🌪️ , hortum, tsunami (dev dalgalar), kuraklık, aşırı sıcaklar , aşırı soğuklar , volkanik patlamalar .

★ ★ Deprem nedir? Neden olur? Türkiye neden deprem riski yüksek bir ülkedir?

Deprem, yer kabuğundaki ani kırılmalar (fay hatları boyunca) nedeniyle oluşan şiddetli sarsıntı olayıdır. Yer altındaki enerjinin aniden boşalmasıyla meydana gelir. Türkiye, önemli fay hatları (Kuzey Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı, Batı Anadolu Fay Hattı) üzerinde bulunduğu için deprem riski yüksek bir ülkedir. Sık sık depremler yaşanır.

★ ★ Heyelan (Toprak Kayması) nedir? Neden olur? Nerelerde daha çok görülür?

Eğimli yamaçlardaki toprağın veya kaya kütlelerinin yer çekimi, aşırı yağış , deprem gibi etkilerle aşağıya doğru kaymasıdır. Genellikle eğimin fazla olduğu, yağışlı ve toprak yapısının gevşek olduğu yerlerde (özellikle Karadeniz Bölgesi'nde) daha çok görülür. Heyelanlar yolları kapatabilir, evleri yıkabilir. (sayfa 89)

★ Heyelan tehlikesine karşı ne gibi önlemler alınmalıdır?

- * Heyelan riski olan yamaçlara ev yapılmamalıdır.
- * Yamaçlardaki bitki örtüsü (özellikle ağaçlar) korunmalıdır, ağaçlandırma yapılmalıdır.
- * Yamaçların eğimini azaltacak çalışmalar (taraçalama) yapılabilir.
- * Drenaj kanalları yapılarak yamaçtaki fazla suyun akıtılması sağlanmalıdır.
- * Riskli bölgelerdeki halk bilinçlendirilmelidir.

★ ★ Orman yangını nedir? Nedenleri neler olabilir? Nasıl önleyebiliriz?

Ormanlık alanlarda çıkan ve hızla yayılan yangınlardır. Nedenleri:

- * Doğal Nedenler: Yıldırım düşmesi , aşırı sıcaklar.
- * İnsan Kaynaklı Nedenler (Daha Yaygın): Söndürülmeden atılan sigara izmaritleri , piknik ateşinin söndürülmemesi , anız yakılması, ormana cam kırıkları atılması (mercek etkisi yapar), kasıtlı olarak çıkarılması.
- * Önleme Yolları: Ormanlık alanlarda ateş yakmamak, piknik ateşini tamamen söndürmek, sigara izmariti ve cam gibi maddeleri ormana atmamak, anız yakmamak, halkı bilinçlendirmek. Ormanlarda yangın gözetleme kuleleri ve erken uyarı sistemleri kurmak.

★ ★ Çığ nedir? Neden olur? Nerelerde görülür?

Dağlık ve eğimli arazilerde birikmiş olan büyük kar kütlelerinin * çeşitli nedenlerle (aşırı kar yağışı, rüzgar, ses, sıcaklık artışı, deprem vb.) hızla aşağıya doğru kaymasıdır. Genellikle kar yağışının çok olduğu, eğimin fazla olduğu yüksek dağlık bölgelerde (özellikle Doğu Anadolu'da) görülür. Çok yıkıcı olabilir.

★ Çığ tehlikesine karşı ne gibi önlemler alınmalıdır?

- * Çığ riski olan yamaçlara yerleşim yeri kurulmamalıdır.
- * Yamaçlardaki bitki örtüsü ve ormanlar korunmalıdır (ağaçlar çığın hızını keser). 🌲
- * Riskli bölgelerde kar perdeleri, duvarlar gibi yapılar inşa edilebilir.
- * Çığ riski olan zamanlarda (kışın ve ilkbahar başında) bu bölgelere gidilmemeli, yetkililerin uyarıları dikkate alınmalıdır.
- * Yüksek ses çıkarılmamalıdır.

★ ★ Sel nedir? Neden olur? Zararlarını azaltmak için ne yapılmalıdır?

Aşırı yağışlar veya ani kar erimeleri sonucu akarsuların taşması veya toprağın suyu emememesi nedeniyle geniş alanların sular altında kalmasıdır. 🌧️ Nedenleri: Şiddetli yağışlar, ani kar erimeleri, dere yataklarının daraltılması veya içine ev yapılması, bitki örtüsünün yok edilmesi, şehirlerde betonlaşmanın artması.

Zararlarını azaltmak için:

- * Akarsu yatakları temizlenmeli ve ıslah edilmelidir (genişletilmeli, setler yapılmalı).
- * Dere yataklarına ev yapılmamalıdır.
- * Ağaçlandırma yapılmalı, bitki örtüsü korunmalıdır.
- * Şehirlerde yağmur suyunun toprağa sızmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır (yeşil alanlar artırılmalı).
- * Erken uyarı sistemleri kurulmalıdır.

★ ★ ★ Afet ve acil durum çantası nedir? Neden hazırlanmalıdır? İçinde neler olmalıdır?

Deprem, sel gibi afetlerden sonra ilk 72 saat boyunca kendi başımıza hayatta kalmamızı sağlayacak temel malzemelerin bulunduğu çantadır. Hazırlanmalıdır çünkü afet sonrası yardım ekipleri bize hemen ulaşamayabilir. İçinde olması gerekenler:

- * Yiyecek: Yüksek enerjili, çabuk bozulmayan gıdalar (konserve, bisküvi, kuru yemiş vb.).
- * Su: Kişi başı yeterli miktarda içme suyu.
- * İlk Yardım Çantası: Temel ilk yardım malzemeleri (sargı bezi, yara bandı, antiseptik vb.).
- * Giysi: Mevsime uygun yedek giysiler, iç çamaşırı, çorap.
- * Hijyen Malzemeleri: Sabun, diş fırçası/macunu, ıslak mendil, tuvalet kağıdı.
- * Önemli Belgeler: Kimlik, pasaport, tapu, sigorta poliçesi gibi önemli evrakların fotokopileri. 📄
- * Diğer Malzemeler: Battaniye/uyku tulumu , el feneri (pilli veya kurmalı) , yedek piller, radyo (pilli veya kurmalı) , düdük , çakı 🔪 , bir miktar para , varsa sürekli kullanılan ilaçlar , çocuklar/bebekler/yaşlılar/engelliler/evcil hayvanlar için özel ihtiyaçlar.
- * Çanta kolay ulaşılabilecek bir yerde (çıkışa yakın) durmalıdır.

★ Afetlere hazırlık için "Aile Afet ve Acil Durum Planı" nasıl yapılır? Planda neler olmalıdır?

Afet öncesinde ailece oturup afet sırasında ve sonrasında ne yapacağımızı konuşup planlamaktır. Planda şunlar olmalıdır:

- * Bilgi Edinme: Yaşadığımız bölgedeki afet risklerini öğrenmek.
- * Güvenli Yerler: Ev içinde (yaşam üçgeni oluşturulabilecek yerler: sağlam masa altı, koridor içleri vb.) ve ev dışında (acil toplanma alanı) güvenli yerleri belirlemek.
- * Tahliye Yolu: Evden güvenli bir şekilde çıkış yollarını belirlemek.
- * Afet Çantası: Yukarıda belirtilen çantayı hazırlamak ve yerini belirlemek.
- * İletişim: Afet anında aile bireyleri ayrı yerlerdeyse nasıl haberleşileceğini (şehir dışından bir akraba/arkadaş belirlemek) ve nerede buluşulacağını planlamak.
- * Önemli Numaralar: Acil durum numaralarını (112) ve ulaşılabilecek kişilerin numaralarını öğrenmek.
- * Evdeki Riskleri Azaltma: Devrilebilecek eşyaları sabitlemek, sigortaları ve vanaları (su, gaz) kapatmayı öğrenmek.
- * Tatbikat: Belirli aralıklarla evde afet tatbikatı yapmak.

★ Afet sırasında yapılması gereken temel davranışlar nelerdir?

- * Sakin kalmak! Panik yapmamak.
- * Belirlenen güvenli yerlere gitmek (depremde yaşam üçgeni, heyelanda/selde yüksek yerler).
- * Pencerelerden, devrilebilecek eşyalardan uzak durmak.
- * Asansörü kullanmamak.
- * Gerekirse elektrik, su ve gaz vanalarını kapatmak.
- * Yetkililerin uyarılarını dinlemek.

★ Afet sonrasında yapılması gereken temel davranışlar nelerdir?

- * Kendimizin ve çevremizdekilerin yaralanıp yaralanmadığını kontrol etmek, gerekirse ilk yardım yapmak.
- * Güvenli bir şekilde binayı terk etmek (artçı sarsıntılara dikkat!).
- * Acil durum çantasını yanımıza almak.
- * Belirlenen toplanma alanına gitmek.
- * Telefonları meşgul etmemek (acil durumlar hariç).
- * Yetkililerden (AFAD, Kızılay vb.) gelen bilgilere ve yönlendirmelere uymak.
- * Yardıma ihtiyacı olanlara (gücümüz yetiyorsa) yardımcı olmak.

4. ÜNİTE: ZAMAN İÇİNDE TEKNOLOJİ

4.1. Nedir, Ne Yapar?

★ ★ **Teknoloji nedir? Teknolojik ürün nedir?** Teknoloji, insanların ihtiyaçlarını karşılamak veya hayatlarını kolaylaştırmak için bilgi ve becerilerini kullanarak geliştirdikleri yöntemler, süreçler ve araçlardır. Teknolojik ürün ise bu yöntemler sonucunda ortaya çıkan, insan yapımı aletler, makineler ve sistemlerdir (telefon, bilgisayar, araba, çamaşır makinesi gibi).

★ ★ **Teknolojik ürünlerin temel amacı nedir?** Hayatımızı **kolaylaştırmak** ve işlerimizi **hızlandırmaktır**. İnsanların ihtiyaçlarını daha verimli ve pratik bir şekilde karşılamalarına yardımcı olmaktır.

★ ★ ★ **Teknolojik ürünler hangi alanlarda kullanılır? Her alana örnekler veriniz.** Teknolojik ürünler hayatımızın hemen her alanında kullanılır:

* **İletişim/Haberleşme:** Telefon , cep telefonu , internet , radyo , televizyon (Haberleşmeyi hızlandırır ve kolaylaştırır).

* **Eğitim:** Bilgisayar , etkileşimli tahta (akıllı tahta), projeksiyon cihazı, tabletler, eğitici yazılımlar (Öğrenmeyi kolaylaştırır, bilgiye ulaşımı hızlandırır).

* **Sağlık:** Röntgen cihazı, MR (Emar) cihazı, ultrason, tomografi, diyaliz makinesi, stetoskop , tansiyon aleti (Hastalıkların teşhis ve tedavisini kolaylaştırır).

* **Ulaşım:** Otomobil , otobüs , tren , gemi , uçak (İnsanların ve yüklerin bir yerden bir yere daha hızlı ve güvenli taşınmasını sağlar).

* **Ev İşleri/Temizlik:** Elektrik süpürgesi, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, ütü, buzdolabı (Ev işlerini kolaylaştırır ve zaman kazandırır).

* **Sanayi/Üretim:** Fabrikalardaki makineler, robotlar (Üretimi hızlandırır ve artırır).

* **Güvenlik:** Alarm sistemleri , güvenlik kameraları (Can ve mal güvenliğini sağlamaya yardımcı olur).

* **Eğlence:** Oyun konsolları , sanal gerçeklik gözlükleri , müzik çalar 🎧 , sinema sistemleri (Boş zamanları değerlendirmek ve eğlenmek için kullanılır).

* **Bankacılık/Ticaret:** ATM'ler , POS cihazları, internet bankacılığı (Para işlemlerini ve alışverişini kolaylaştırır).

★ **Eğitim alanında kullanılan teknolojik ürünlerin faydaları nelerdir?**

Daha iyi bir öğrenme ortamı sunarlar. Bilgisayarlar ve internet sayesinde **araştırma yapmak** kolaylaşır . Dünyanın her yerindeki ders materyallerine ulaşılabilir. Etkileşimli tahta ve projeksiyon gibi araçlar derslerin daha **anlaşılır ve ilgi çekici** olmasını sağlar. Öğrenciler ödevlerini ve projelerini daha kolay hazırlayabilirler.

★ **İletişim alanındaki teknolojik ürünler hayatımızı nasıl değiştirmiştir?**

İnsanların birbirleriyle haberleşmesini çok **hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır**. Eskiden mektupla günler süren haberleşme, şimdi telefon veya internetle saniyeler içinde gerçekleşebilir. Uzaktaki akrabalarımızla ve arkadaşlarımızla kolayca görüşebiliriz. Sosyal medya aracılığıyla daha geniş kitlelerle iletişim kurabiliriz. 🗨

★ **Sağlık alanındaki teknolojik ürünler (görüntüleme cihazları vb.) neden önemlidir?**

Röntgen, MR, ultrason, tomografi gibi cihazlar vücudumuzun içini görmemizi sağlayarak **hastalıkların erken teşhis edilmesine** yardımcı olur. Erken teşhis, tedavinin başarısı için çok önemlidir. Diyaliz makinesi gibi cihazlar ise bazı hastaların (böbrek hastaları gibi) yaşam kalitesini artırır ve hayatlarını sürdürmelerini sağlar.

★ Ev işlerinde kullanılan teknolojik ürünlerin (çamaşır makinesi, süpürge vb.) faydaları nelerdir?

Eskiden saatler süren ve çok yorucu olan ev işlerini (çamaşır yıkama, temizlik, bulaşık yıkama) **çok daha kısa sürede ve daha az yorularak** yapmamızı sağlarlar. Bize zaman kazandırır.

★ Ulaşım alanındaki teknolojik ürünler (otomobil, uçak vb.) hayatımıza ne gibi katkılar sağlamıştır?

Bir yerden başka bir yere **çok daha hızlı ve konforlu** bir şekilde gitmemizi sağlarlar. Eskiden günler veya haftalar süren yolculuklar şimdi saatler içinde yapılabilmektedir. Farklı şehirleri ve ülkeleri ziyaret etmemizi kolaylaştırır. Ticaretin gelişmesine de katkı sağlarlar.

4.2. Geçmişte ve Şimdi 🕒

★ ★ **Teknolojik ürünler zaman içinde nasıl bir değişim gösterir?** Teknolojik ürünler sürekli gelişir ve değişir. Zamanla:

- * **Görünümleri** değişir (daha küçük, daha modern hale gelirler).
- * **İşlevleri** artar (tek bir alet birden fazla iş yapabilir hale gelir).
- * **Kullanımları** kolaylaşır.
- * **Performansları** artar (daha hızlı, daha verimli çalışırlar).
- * **Maliyetleri** genellikle düşer ve daha yaygın hale gelirler.

★ **Eski saban ile günümüz traktörü arasındaki fark nedir? Bu değişim ne sağlamıştır?** Saban, toprağı sürmek için hayvan gücüyle çekilen basit bir alettir. Traktör ise motor gücüyle çalışan, toprağı çok daha hızlı ve derin sürebilen modern bir tarım makinesidir. Bu değişim, tarımda **verimliliği artırmış**, daha geniş alanların daha kısa sürede işlenmesini sağlamıştır.

★ Eski dokuma tezgahı ile günümüzdeki kumaş üreten makineler arasındaki fark nedir?

Eski dokuma tezgahları el veya ayak gücüyle çalıştırılan, yavaş ve sınırlı miktarda kumaş üreten aletlerdir. Günümüzdeki makineler ise elektrikle çalışan, çok hızlı ve büyük miktarlarda kumaş üretebilen otomatik sistemlerdir. Bu değişim, tekstil üretimini **hızlandırmış ve maliyetleri düşürmüştür**.

★ ★ Cam teknolojisinin geçmişten günümüze gelişimini ve kullanım alanlarındaki değişimi açıklayınız.

- * **İlk Kullanım:** Tarihte ilk olarak kap, kacak, boncuk, bilezik gibi süs eşyası yapımında kullanıldı.
- * **Orta Çağ ve Sonrası:** Pencere yapımında kullanılmaya başlandı.
- * **1800'ler ve Sonrası:** Bilimdeki gelişmelerle camın yapısı daha iyi anlaşıldı ve kullanım alanları hızla genişledi. Gözlük , mikroskop , dürbün, kamera lensleri , teleskoplar gibi optik aletlerde kullanılmaya başlandı.
- * **Günümüz:** Şişe (içecek, ilaç, kozmetik) , bardak, tabak, ayna, aydınlatma ürünleri , otomobil camları , binaların dış cepheleri, fırın kapakları, televizyon ve bilgisayar ekranları , bilgiyi ışıkla ileten fiber optik kablolar gibi sayısız alanda kullanılmaktadır.

★ Geçmişteki ve günümüzdeki uçakların temel işlevleri nasıl farklılaşmıştır?

İlk uçaklar daha çok gözlem veya kısa mesafeli taşıma amaçlı, basit yapıdayken , günümüz uçakları yüzlerce yolcuyu veya tonlarca kargoyu kıtalar arası mesafelere çok hızlı bir şekilde taşıyabilen, gelişmiş teknolojiye sahip araçlardır.

★ ★ Teknolojinin gelişmesinin hayatımıza olumlu etkileri nelerdir?

* İşlerimizi **kolaylaştırır** ve **hızlandırır**.

* **Bilgiye ulaşımı** kolaylaştırır (internet, bilgisayar).

İletişimi hızlandırır ve kolaylaştırır (telefon, internet).

* **Ulaşımı** hızlandırır ve konforlu hale getirir (uçak, hızlı tren).

* **Sağlık hizmetlerinin** kalitesini artırır (teşhis ve tedavi yöntemleri).

* **Eğitim** imkanlarını geliştirir. * **Yaşam kalitemizi** genel olarak artırır.

★ ★ ★ Teknolojinin gelişmesinin hayatımıza olumsuz etkileri neler olabilir? Örneklerle açıklayınız.

Teknolojinin bilinçsiz veya aşırı kullanımı bazı olumsuz sonuçlar doğurabilir:

* **Sosyal İlişkilerin Zayıflaması:** İnsanlar yüz yüze sohbet etmek yerine telefonları veya bilgisayarlarıyla daha çok vakit geçirebilir, bu da aile ve arkadaşlık bağlarını zayıflatabilir.

* **Sağlık Sorunları:**

* **Hareketsizlik:** Teknoloji başında uzun süre vakit geçirmek fiziksel aktiviteyi azaltır, bu da obezite (aşırı şişmanlık), kalp hastalıkları gibi sorunlara yol açabilir. 🏠

* **Göz Sağlığı:** Uzun süre ekrana bakmak göz yorgunluğu, kuruluk ve görme bozukluklarına neden olabilir.

* **Duruş Bozuklukları:** Bilgisayar veya telefon kullanırken yanlış pozisyonda durmak sırt, boyun ve boyun ağrılarına yol açabilir.

* **Uyku Sorunları:** Yatmadan önce ekranlara bakmak uykuya dalmayı zorlaştırabilir.

* **Teknoloji Bağımlılığı:** Telefon, bilgisayar veya oyunlara aşırı bağımlı hale gelmek, dersleri, işleri ve sosyal hayatı olumsuz etkileyebilir.

* **Çevre Sorunları:** Teknolojik ürünlerin üretimi doğal kaynakları tüketir, kullanımı enerji harcar ve eskiyen ürünler (elektronik atıklar) doğayı kirletebilir.

* **Bilgi Kirliliği ve Güvenlik Riskleri:** İnternette yanlış veya zararlı bilgiler yayılabilir, kişisel bilgilerimiz çalınabilir.

★ Teknoloji bağımlılığı nedir? Belirtileri neler olabilir?

Bir teknolojik aracı (telefon, bilgisayar, oyun konsolu vb.) veya uygulamayı (sosyal medya, oyun vb.) kontrolsüz ve aşırı derecede kullanma, onusuz yapamama durumudur. Belirtileri: Kullanım süresini kontrol edememe, kullanmadığında huzursuz olma, sorumlulukları (ders, iş, aile) aksatma, sosyal hayattan uzaklaşma, fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşama.

4.3. Teknolojinin Öyküsü 📄 🔍 💡

★ Teknolojik ürünler bugünkü hallerine nasıl gelmiştir?

Teknolojik ürünler birdenbire ortaya çıkmamıştır. Genellikle basit bir fikir veya ihtiyaçtan yola çıkılarak icat edilmiş, zaman içinde **deneyler, gözlemler ve yeni buluşlarla aşama aşama geliştirilmişlerdir**. Her yeni aşamada bir önceki ürünün eksiklikleri giderilmiş, yeni özellikler eklenmiş ve daha kullanışlı hale getirilmiştir.

★ Mucit kimdir? Özellikleri nelerdir?

Daha önce olmayan yeni bir şey (alet, yöntem, fikir) **bulan, icat eden** kişidir. Mucitler genellikle:

- * **Meraklıdırlar:** Çevrelerini ve olayları sorgularlar.
- * **Araştırmacıdırlar:** Bilgi toplar, deney yaparlar.
- * **Yaratıcıdırlar:** Farklı düşünebilir, yeni çözümler üretebilirler.
- * **Çalışkandırlar:** Hedeflerine ulaşmak için çaba gösterirler.
- * **Sabırlıdırlar:** Başarısız olsalar bile pes etmezler.
- * **Gözlemcidirler:** Detayları fark ederler.

★ İcat nedir?

Daha önce olmayan bir şeyin insan çabasıyla ortaya çıkarılması, bulunmasıdır.

★ ★ Telefonu kim, ne zaman icat etmiştir?

Telefonu **Alexander Graham Bell** (Aleksandır Giraham Bel), **1876** yılında icat etmiştir.

★ **Alexander Graham Bell'in telefonun icadına giden süreçte hangi konu üzerinde çalıştığını biliyor musunuz?** Aslında sağır ve dilsizler için iletişim yöntemleri üzerinde çalışırken ve aynı zamanda telgraf mesajlarını tek kablo üzerinden iletme yöntemleri ararken sesi tellerle iletme fikrini geliştirmiş ve telefonu icat etmiştir.

★ **Telefon zaman içinde nasıl değişmiştir?** İlk telefonlar büyük, ahşap kutulu, ahizeli ve çevirmeliydi. Zamanla küçüldü, tuşlu hale geldi, dijitalleşti, kablosuz ve cep telefonları ortaya çıktı. Günümüz akıllı telefonları ise arama yapmanın ötesinde bilgisayar gibi birçok işlevi yerine getirebilmektedir.

★ ★ **Televizyonu kim, ne zaman icat etmiştir?** Televizyonu **John Logie Baird** (Con Logi Beyird), **1923** yılında (ilk görüntü aktarımını 1926'da başardı) icat etmiştir.

★ **Televizyon zaman içinde nasıl değişmiştir?** İlk televizyonlar mekanik sistemli, küçük ekranlı ve siyah-beyazdı. Zamanla elektronik hale geldi, ekranları büyüdü, renkli yayınlar başladı. Tüplü TV'lerden LCD, plazma, LED, QLED gibi daha ince ve yüksek çözünürlüklü teknolojilere geçildi. Günümüzde akıllı TV'ler internete bağlanabilmekte ve birçok uygulama sunmaktadır.

★ Ütünün tarihsel gelişimini anlatınız.

1. İlk başlarda giysileri düzleştirmek için **ısıtılmış ağır taşlar** kullanılıyordu.
2. Daha sonra **yassı demir yüzeyler** ateşte ısıtılarak kullanıldı.
3. Demirin çabuk soğumasını önlemek için içine **yanmış kömür** konulan **kömürlü ütüler** yapıldı.
4. Elektriğin yaygınlaşmasıyla **elektrikli ütüler** icat edildi.
5. Günümüzde buhar kazanlı, farklı ısı ayarları olan gelişmiş elektrikli ütüler kullanılmaktadır.

★ Buzdolabının tarihsel gelişimini anlatınız.

1. İnsanlar yiyecekleri serin tutmak için önceleri **serin mağaraları** veya toprak altını kullanıyordu.
2. Daha sonra kışın biriken **buzlar** kesilip saklanarak veya buz üreten kuruluştan satın alınarak yiyecekler soğuk tutulmaya çalışıldı.
3. İlk olarak **fiziksel güçle** (elle çevrilen vb.) çalışan basit soğutma makineleri denendi.
4. Elektriğin kullanılmasıyla **ağşap kasalı ilk elektrikli buzdolapları** üretildi.
5. Zamanla metal kasalı, dondurucu bölmeli, otomatik buz yapan, enerji tasarruflu, akıllı özelliklere sahip **günümüz buzdolapları** geliştirildi.

★ Röntgen cihazı Türkiye'de ilk kez kimler tarafından ve ne zaman kullanılmıştır?

Avrupa'daki keşiften kısa bir süre sonra, **1897** yılında, iki tıp öğrencisi subay olan **Esat Feyzi Bey ve Rifat Osman Beyler** kendi imkanlarıyla basit bir röntgen cihazı geliştirmişlerdir. Bu cihazla Türk-Yunan Savaşı'nda yaralanan bir askerin elindeki şarapnel parçasını tespit etmişlerdir. Bu, röntgenin tıp alanında ve savaş yaralanmalarında dünyadaki ilk uygulamalarından biridir.

4.4. Benim Ürünüm

★ Yeni bir ürün geliştirme süreci genellikle nasıl başlar?

Genellikle çevremizde fark ettiğimiz bir **ihtiyaçtan** (eksiklikten) veya çözülmesi gereken bir **problemden** yola çıkarak başlar. Bazen de var olan bir şeyi daha iyi, daha pratik hale getirme isteğiyle başlar.

★ Işıklı şapkalar hangi ihtiyacı karşılamak için tasarlanmıştır?

Özellikle çadır kampı gibi karanlık ortamlarda, bir iş yaparken (yemek hazırlama, tamirat vb.) **ellerin serbest kalması** ve aynı zamanda **aydınlatma ihtiyacının** karşılanması için tasarlanmıştır. Fener veya telefon ışığını elle tutma zorunluluğunu ortadan kaldırır.

★ Telsiz cihazları hangi durumlarda ve neden kullanılır? Telefonlardan farkı nedir?

Birbirleriyle **acil ve doğrudan iletişim** kurması gereken kişiler tarafından (güvenlik görevlileri, inşaat işçileri, arama kurtarma ekipleri, dağcılar vb.) kullanılır. Telefonlardan farklı olarak **şebeke veya internet bağlantısı gerektirmezler**, genellikle daha dayanıklıdır ve belirli bir frekans üzerinden anında grup konuşması yapmaya imkan tanır. Telefonun çekmediği yerlerde veya acil durumlarda güvenilir iletişim sağlarlar.

★ ★ ★ Yeni bir ürün tasarlarken veya geliştirirken hangi adımları izlemeliyiz?

1. **İhtiyacı/Problemi Belirleme:** Ürünün hangi sorunu çözeceğini veya hangi ihtiyacı karşılayacağını netleştirmek.
2. **Araştırma Yapma:** Konuyla ilgili bilgi toplamak, benzer ürünler olup olmadığını araştırmak.
3. **Planlama ve Tasarım:** Ürünün nasıl olacağını, hangi malzemelerden yapılacağını, nasıl çalışacağını kağıt üzerinde veya bilgisayarda tasarlamak.
4. **Malzeme Temini:** Gerekli malzemeleri hazırlamak.
5. **Prototip (İlk Örnek) Yapımı:** Tasarıma uygun olarak ürünün ilk örneğini oluşturmak.
6. **Deneme ve Geliştirme:** Prototipi deneyerek çalışıp çalışmadığını kontrol etmek, eksiklerini veya hatalarını belirleyip düzeltmek, geliştirmek.

7. **Güvenlik Kontrolü:** Ürünün kullanımı sırasında kendimize, başkalarına veya çevreye zarar vermeyeceğinden emin olmak.

Tanıtım/Sunum: Ürünü başkalarına tanıtmak (gerekirse).

★ **Ürün geliştirirken nelere dikkat etmeliyiz?**

- * **Güvenlik:** Gerekli güvenlik önlemlerini almalı, tehlikeli malzemelerle dikkatli çalışmalıyız.
- * **Planlı Çalışma:** Bir plan yapmalı ve ona uygun hareket etmeliyiz.
- * **Sabır ve Azim:** İlk denemede başarılı olamayabiliriz, pes etmemeli, sabırla çalışmaya devam etmeliyiz.
- * **Gözlem ve Not Alma:** Yaptığımız gözlemleri ve deneme sonuçlarını not almalıyız.
- * **Çevreye Duyarlılık:** Çevreye zarar vermemeye özen göstermeliyiz.

★ **Öğrencilerin buluşlarını destekleyen kurum ve kuruluşlar var mıdır? Örnek veriniz.** Evet, vardır. Örneğin TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) gibi kurumlar öğrencilerin bilimsel projelerini ve buluşlarını destekleyen yarışmalar ve etkinlikler düzenler. TEKNOFEST gibi festivaller de gençlerin teknoloji alanındaki çalışmalarını sergilemelerine olanak tanır.

★ **Girişimci kime denir?** Yeni bir fikir veya iş modeli geliştirerek risk alan, bir ürün veya hizmet üretip bunu pazarlayan kişidir.

4.5. Teknolojiyi Kullanıyorum

★ ★ **Teknolojik ürünleri bilinçsiz veya aşırı kullanmanın ne gibi zararları olabilir?**

- * **Psikolojik Sorunlar:** Dikkat dağınıklığı, odaklanma zorluğu, kendini yalnız hissetme, sosyal hayattan kopma, depresyon gibi sorunlara yol açabilir.
- * **Fiziksel Sağlık Sorunları:** Hareketsizlik nedeniyle obezite, dolaşım sorunları; yanlış duruş nedeniyle bel, boyun, sırt ağrıları; uzun süre ekrana bakmaktan göz yorgunluğu ve görme sorunları; uyku düzensizlikleri gibi sorunlara neden olabilir.
- * **Sosyal Sorunlar:** Aile ve arkadaş ilişkileri zayıflayabilir, yüz yüze iletişim azalabilir.
- * **Bağımlılık:** Kontrolsüz kullanım bağımlılığa dönüşebilir.
- * **Çevre Sorunları:** Enerji israfı, elektronik atık kirliliği gibi sorunlara katkıda bulunabilir.

★ **Göz sağlığımızı korumak için teknolojik aletleri kullanırken ne yapmalıyız?**

Uzun süre ekrana bakmaktan kaçınmalıyız. Yaklaşık her 20 dakikada bir, birkaç dakikalığına en az 20 metre uzaktaki bir nesneye bakarak gözlerimizi dinlendirmeliyiz (20-20-20 kuralı). Ekran parlaklığını ayarlamalı, düzenli göz muayenesi yaptırmalıyız.

★ **Oyun bağımlılığı ne gibi ciddi sonuçlara yol açabilir?**

Dersleri ve sorumlulukları aksatmaya, sosyal ilişkilerin bozulmasına, uyku ve beslenme düzeninin bozulmasına, fiziksel sağlık sorunlarına (hareketsizlik, duruş bozukluğu vb.), psikolojik sorunlara (sinirlilik, depresyon vb.) ve hatta hastanelik olmaya kadar varan ciddi sonuçlara yol açabilir.

★ Elektronik atıklar neden çevre için tehlikelidir?

Eski veya bozuk teknolojik ürünler (telefon, bilgisayar, pil vb.) çöpe atıldığında içerdikleri kurşun, cıva, krom gibi **zehirli ve zararlı maddeler** toprağa ve suya karışarak hem doğaya hem de insan sağlığına ciddi zararlar verebilir.

★ **Elektronik atık sorununu azaltmak için ne yapmalıyız?** Eskimiş veya bozulmuş teknolojik ürünleri çöpe atmak yerine **geri dönüşüm** kutularına atmalı veya yetkili toplama noktalarına teslim etmeliyiz. Mümkünse tamir ettirip tekrar kullanılmalı veya ihtiyacı olan başkalarına vermeliyiz.

★ ★ Kullanma kılavuzu nedir? Neden önemlidir? İçinde ne gibi bilgiler bulunur?

Satın aldığımız teknolojik ürünle birlikte verilen, ürünün **nasıl doğru ve güvenli bir şekilde kullanılacağını**, bakımının nasıl yapılacağını anlatan kitapçık veya belgedir. Önemlidir çünkü ürünü doğru kullanmamızı sağlayarak hem ürünün ömrünü uzatır hem de olası kazaları veya arızaları önler.

İçinde genellikle şunlar bulunur:

- * Ürünün parçalarının tanıtımı (görsellerle).
- * Kurulum ve çalıştırma talimatları.
- * Kullanım sırasında dikkat edilmesi gerekenler.
- * Bakım ve temizlik önerileri.
- * Olası sorunlar ve çözüm önerileri (Sorun Giderme).
- * Teknik özellikler. * Güvenlik uyarıları.
- * Yetkili servis bilgileri ve iletişim.

★ Teknolojik ürünleri kullanma kılavuzuna uygun kullanmazsak ne olur?

Ürün çabuk bozulabilir, verimli çalışmayabilir, garanti kapsamı dışında kalabilir ve hatta bize veya çevreye zarar verebilir.

★ ★ Garanti belgesi nedir? Ne işe yarar?

Satın aldığımız (genellikle dayanıklı tüketim malları için verilen) ürünün, belirli bir süre içinde (genellikle 2 yıl) üretim hatalarına karşı **üretici firma tarafından güvence altına alındığını** gösteren belgedir. Bu süre içinde üründe kullanımdan kaynaklanmayan bir arıza olursa, firma ürünü **ücretsiz olarak tamir etmeyi veya yenisiyle değiştirmeyi** taahhüt eder. Garanti belgesini ve faturasını saklamak çok önemlidir.

★ Bir ürünün garanti kapsamında tamir edilmesi veya değiştirilmesi için hangi koşullara dikkat etmek gerekir?

- * Ürünün garanti süresi içinde olması gerekir.
- * Arızanın kullanıcı hatasından (düşürme, sıvı teması, yanlış kullanım vb.) kaynaklanmaması gerekir.
- * Ürünün kullanma kılavuzuna uygun kullanılmış olması gerekir.
- * Ürünün içinin yetkisiz kişilerce açılmamış olması gerekir.
- * Genellikle ürünün faturası ve garanti belgesinin ibraz edilmesi gerekir.

5. ÜNİTE: EKONOMİK FAALİYETLER

5.1. İstek ve İhtiyaçlarımız

★ ★ ★ **Temel ihtiyaçlarımız nelerdir? Neden karşılanması zorunludur?** Temel ihtiyaçlar, insanların **hayatta kalması, sağlıklı ve güvenli bir şekilde yaşamını sürdürmesi için mutlaka karşılanması gereken** zorunlu gereksinimlerdir. Karşılanmazsa yaşamımız tehlikeye girer veya ciddi zorluklar yaşarız. Başlıcaları:

- * **Beslenme:** Vücudumuzun çalışması ve büyümesi için gerekli olan yiyecek ve içecekler .
- * **Barınma:** Soğuktan, sıcaktan, yağmurdan ve diğer tehlikelerden korunmak için güvenli bir yer (ev).
- * **Giyinme:** Vücudumuzu dış etkenlerden korumak ve mevsime uygun giysiler giymek .
- * **Güvenlik:** Can ve mal emniyetimizin sağlanması.
- * **Sağlık:** Hastalandığımızda tedavi olabilmek,
- * **Eğitim:** Bilgi ve beceri kazanmak .

★ **Eskiden insanlar barınma ihtiyaçlarını nasıl karşılardı?**

Çok eski zamanlarda insanlar mağaralara veya ağaç kovuklarına sığınarak barınma ihtiyaçlarını karşılardı. Daha sonra basit kulübeler ve evler yapmaya başladılar.

★ ★ ★ **İstek nedir? İhtiyaçtan farkı nedir? Örneklerle açıklayınız.** İstek, karşılanması **hayatta kalmak için zorunlu olmayan**, ancak sahip olduğumuzda veya yaptığımızda bizi **mutlu eden, keyiflendiren** veya hayatımızı daha konforlu hale getiren şeylerdir. İhtiyaçlar **yaşamsaldır**, istekler ise **tercihe bağlıdır**.

* **Fark:** Ekmek ihtiyaçtır, çikolata istektir. Su ihtiyaçtır, gazlı içecek istektir. Okula gitmek için ayakkabı ihtiyaçtır, sırf modeli güzel diye yeni bir spor ayakkabı almak istektir. Ders çalışmak için kalem ⇨ ihtiyaçtır, onlarca renkli, simli kalem almak istektir. Oyuncak , daha fazla kıyafet , sinemaya gitmek , tatile gitmek genellikle istektir.

★ ★ ★ **İstek ve ihtiyaçlarımız arasında nasıl bir öncelik sırası olmalıdır? Neden?**

Her zaman **öncelik temel ihtiyaçlarımızda olmalıdır**. Çünkü ihtiyaçlarımızı karşılamadan sağlıklı ve güvenli bir yaşam sürdüremeyiz. İsteklerimizi ise ancak temel ihtiyaçlarımızı karşıladıktan sonra, eğer imkanımız (paramız, zamanımız vb.) varsa karşılamalıyız. İstekler ertelenebilir ama ihtiyaçlar ertelenemez. Bu şekilde davranmak **bilinçli** bir davranıştır.

★ **İsteklerimizi karşılarırken nelere dikkat etmeliyiz?**

- * Gerçekten o şeye ihtiyacımız olup olmadığını düşünmeliyiz.
- * Ailemizin veya kendi bütçemizi (paramızı) göz önünde bulundurmalıyız. 💰
- * Gereksiz harcamalardan kaçınmalıyız.
- * Aldığımız ürünün kalitesine ve fiyatına dikkat etmeliyiz.
- * Bir isteğimizi karşılarırken başka bir ihtiyacımızı ertelemek zorunda kalıp kalmadığımızı değerlendirmeliyiz.

★ **Kaynaklarımızı (para, zaman, enerji vb.) tasarruflu kullanmak ve gereksiz harcamalardan kaçınmak neden önemlidir?**

Çünkü kaynaklarımız sınırlıdır. Paramızı, zamanımızı ve enerjimizi boşa harcamazsak, hem kendi bütçemize katkı sağlarız hem de gerçekten ihtiyacımız olan şeyler için kaynak ayırabiliriz. Ayrıca doğal kaynakların (su, enerji vb.) israfını önleyerek çevreye de katkıda bulunuruz.

5.2. Ailemizin Ekonomisi

★ **İnsanlar ihtiyaçlarını karşılamak için ne yaparlar?**

Çeşitli **ekonomik faaliyetlerde** bulunarak (çalışarak) para kazanırlar (gelir elde ederler) ve bu parayla ihtiyaç duydukları mal ve hizmetleri satın alırlar.

★ **Gelir nedir?**

Bir kişinin, ailenin veya kurumun belirli bir süre içinde (genellikle aylık veya yıllık) yaptığı işler veya sahip olduğu varlıklar karşılığında kazandığı **paradır**. Maaş, ücret, kira geliri, tarım ürünlerinden elde edilen kazanç gibi.

★ ★ ★ **Ekonomik faaliyetler temel olarak kaçaya ayrılır? Kısaca açıklayınız ve örnek veriniz.**

Ekonomik faaliyetler temel olarak üçe ayrılır:

1. **Üretim:** Yeni bir mal (ürün) veya hizmetin **meydana getirilmesi**, yetiştirilmesi veya hazırlanmasıdır. Örnek: Çiftçinin buğday yetiştirmesi, fabrikada araba yapılması, fırıncının ekmek pişirmesi, doktorun hastayı muayene etmesi (hizmet üretimi).
2. **Dağıtım:** Üretilen mal ve hizmetlerin **tüketicilere ulaştırılması** işlemidir. Örnek: Yetiştirilen buğdayın fabrikaya, unun fırına, ekmeğin markete taşınması; üretilen arabanın gemi veya tırlarla satılacağı ülkeye gönderilmesi.
3. **Tüketim:** Üretilen mal ve hizmetlerin insanlar tarafından **kullanılması veya harcanmasıdır**. Örnek: Marketten alınan ekmeğin yenilmesi, satın alınan arabanın kullanılması, doktora muayene olunması.

★ **Pamuğun tarladan bize giysi olarak ulaşana kadar geçtiği üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarını anlatınız.**

1. **Üretim (Tarım):** Çiftçi pamuk tohumunu eker, sular, büyütür ve tarladan toplar (devşirir).
2. **Dağıtım:** Toplanan pamuk çuvallarla çırçır fabrikasına taşınır.
3. **Üretim (Sanayi):** Çırçır fabrikasında pamuğun çekirdeği ayrılır. Sonra iplik fabrikasında pamuktan iplik yapılır. İplikler boyanır. Dokuma fabrikasında ipliklerden kumaş üretilir.
4. **Dağıtım:** Kumaşlar konfeksiyon atölyelerine veya terzilere taşınır.
5. **Üretim (Sanayi/Zanaat):** Terzi veya atölye, kumaşlardan gömlek, elbise, pantolon gibi giysiler diker.
6. **Dağıtım:** Dikilen giysiler mağazalara veya satış noktalarına gönderilir.
7. **Tüketim:** Bizler mağazadan giysiyi satın alır ve giyeriz.

★ Meslek nedir? İnsanlar neden meslek sahibi olurlar?

Meslek, insanların geçimlerini sağlamak için yaptıkları, belirli bir eğitim, bilgi ve beceri gerektiren sürekli iştir. İnsanlar, hem para kazanarak ihtiyaçlarını karşılamak hem de topluma faydalı olmak için meslek sahibi olurlar.

★ Günümüzde ortaya çıkan yeni mesleklere örnekler veriniz.

Teknolojinin gelişmesiyle e-ticaret uzmanlığı , sosyal medya uzmanlığı, veri güvenliği uzmanlığı , giyilebilir teknoloji tasarımcılığı gibi yeni meslekler ortaya çıkmıştır.

★ Eskiden yaygın olan ama günümüzde önemini yitiren mesleklere örnekler veriniz.

Teknolojinin gelişmesi ve yaşam tarzının değişmesiyle ahşap oymacılığı, bakırcılık, çömlekçilik, kalaycılık, semercilik gibi el sanatlarına dayalı bazı meslekler eskisi kadar yaygın değildir.

★ ★ Aile bütçesi nedir? Neden hazırlanmalıdır?

Bir ailenin belirli bir süre (genellikle bir ay) içindeki **tahmini gelirleri ile yapmayı planladığı giderlerinin** gösterildiği bir plandır.

 Neden hazırlanmalıdır:

- * Gelir ve giderleri **dengede tutmak** için.
- * **Gereksiz harcamaları** fark edip önlemek için.
- * **Para biriktirmek** (tasarruf yapmak) için.
- * Gelecekteki harcamaları (tatil, ev alma vb.) **planlamak** için.
- * Ailenin parasını **doğru yönetmek** için.

★ Aile bütçesi hazırlanırken nelere dikkat edilmelidir?

- * Ailenin tüm gelirleri (maaş vb.) doğru hesaplanmalıdır.
- * Zorunlu giderler (kira, faturalar, mutfak masrafı, ulaşım vb.) öncelikli olarak belirlenmelidir.
- * İstekler için ayrılacak pay, gelir ve zorunlu giderler dikkate alınarak belirlenmelidir.
- * Mümkünse bir miktar para tasarruf için ayrılmalıdır.
- * Ailedeki tüm üyelerin (çocuklar dahil) görüşü alınmalı ve herkes bütçeye uymak için sorumluluk almalıdır.

5.3. Bilinçli Tüketiciyiz

★ Doğal kaynaklar nelerdir? Neden bilinçli tüketmeliyiz?

Doğada var olan ve insanların yararlandığı kaynaklardır (su , hava , toprak , ormanlar , madenler , petrol, doğal gaz vb.). Bu kaynakların çoğu sınırlıdır ve bilinçsizce tüketilirse bir gün bitebilir veya kirlenerek kullanılamaz hale gelebilir. Gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmak için doğal kaynakları **dikkatli ve tasarruflu** kullanmalıyız.

★ ★ ★ Bilinçli tüketici kimdir? Özellikleri nelerdir?

Bilinçli tüketici, alışveriş yaparken ve kaynakları kullanırken **ihtiyaçlarını ön planda tutan**, israftan kaçınan, ürünlerin kalitesine, fiyatına, güvenliğine dikkat eden, haklarını bilen ve savunan kişidir.

✓ Özellikleri:

- * **İhtiyaç ve İstek Ayrımı Yapar:** Gerçekten ihtiyacı olanı alır, gereksiz isteklerden kaçınır.
- * **Planlıdır:** Alışverişe çıkmadan önce liste yapar.
- * **Araştırmacıdır:** Alacağı ürün hakkında fiyat ve kalite araştırması yapar.
- * **Dikkatlidir:** Ürünün üretim ve son kullanma tarihini , etiketini (içeriğini), ambalajını kontrol eder. TSE, CE gibi güvenlik işaretlerine bakar.
- * **Haklarını Bilir:** Aldığı ürün kusurlu çıkarsa fişi/faturası ve garanti belgesiyle hakkını arar.
- * **Tasarrufludur:** Kaynakları (su, elektrik, yiyecek vb.) israf etmez.
- * **Çevreye Duyarlıdır:** Geri dönüşüme önem verir, çevreye zarar veren ürünleri tercih etmez.

★ ★ Alışverişe çıkmadan önce neden liste yapmalıyız? Alışveriş listesi yapmak:

- * **Neye ihtiyacımız olduğunu** netleştirmemizi sağlar.
- * **Unutmayı önler.**
- * Mağazada dolaşırken **gereksiz ve plansız ürünler** almamızı engeller.
- * **Zaman kazandırır.**
- * **Bütçemizi kontrol altında tutmamıza yardımcı olur.**

★ Alışveriş yaparken ürünlerin hangi tarihlerine bakmalıyız? Neden?

Üretim Tarihi (ÜT) ve **Son Kullanma Tarihi (SKT)** veya **Tavsiye Edilen Tüketim Tarihi (TETT)**'ne bakmalıyız. Özellikle gıda ürünlerinde son kullanma tarihi geçmiş ürünleri almak sağlığımız için tehlikeli olabilir. Taze ve güvenli ürünleri seçmek için bu tarihler önemlidir.

★ Alışverişten sonra fiş veya fatura alıp saklamak neden önemlidir?

Fiş/fatura, o ürünü nereden ve ne zaman aldığımızın **kanıttır**. Aldığımız üründe bir sorun çıkarsa (bozuk, kusurlu vb.) ürünü iade etmek veya değiştirmek için fiş/faturayı göstermemiz gerekir. Ayrıca harcamalarımızı takip etmek ve bütçe yapmak için de önemlidir.

★ Gıda etiketlerinde hangi bilgiler bulunur? Neden okumalıyız?

Gıda etiketlerinde genellikle ürünün adı, içindekiler (alerjenler dahil), besin değerleri (enerji, yağ, şeker, tuz miktarı vb.), net miktarı, üretici firma bilgileri, üretim/son kullanma tarihi, saklama koşulları gibi bilgiler bulunur. Etiketleri okumak, **ne yediğimizi bilmemizi**, sağlıklı seçimler yapmamızı, alerjimiz olan maddelerden kaçınmamızı ve ürünü doğru şekilde saklamamızı sağlar.

★ Ürünlerin üzerindeki TSE, ISO ve CE işaretleri ne anlama gelir?

* **TSE (Türk Standartları Enstitüsü):** Ürünün Türkiye'deki ilgili **standartlara (kalite ve güvenlik kurallarına) uygun** olarak üretildiğini gösterir.

* **ISO (Uluslararası Standart Organizasyonu):** Ürünün uluslararası kabul görmüş standartlara uygun olduğunu gösterir. TSE, ISO'nun Türkiye temsilcisidir.

* **CE İşareti:** Ürünün Avrupa Birliği'nin ilgili **güvenlik, sağlık ve çevre koruma** standartlarına uygun olduğunu gösterir. Ürünün insan, hayvan ve çevre sağlığına zarar vermeyeceğini ifade eder.

★ ★ **Garanti belgesi nedir? Hangi ürünler için verilir? Ne işe yarar?**

Genellikle buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon, bilgisayar gibi **dayanıklı tüketim malları** için üretici veya satıcı firma tarafından verilen, ürünün belirli bir süre (genellikle 2 yıl) içinde **üretimden kaynaklanan arızalara karşı güvence altında olduğunu** belirten belgedir. Bu süre içinde ürün kendiliğinden bozulursa, firma ürünü ücretsiz tamir etme veya değiştirme sözü verir. Haklarımızı kullanabilmek için garanti belgesini ve faturayı saklamalıyız.

5.4. Kendi Bütçem

★ **Para nedir? Ne işe yarar?** Mal ve hizmetleri satın almak için kullandığımız **değişim aracıdır**. İnsanlar emekleri karşılığında para kazanır ve bu parayla ihtiyaçlarını karşılarlar. Kâğıt (banknot) ve madenî (bozuk para) olmak üzere çeşitleri vardır. Günümüzde kredi kartı , banka kartı ve mobil ödeme gibi araçlar da para yerine kullanılmaktadır.

★ ★ **Bireysel bütçe nedir? Çocukların bütçe yapması neden önemlidir?**

Bir kişinin (örneğin bir çocuğun) belirli bir süre içindeki **gelirleri (harçlık, burs vb.) ile giderlerini (harcamalarını)** gösteren plandır.

 Çocukların bütçe yapması önemlidir çünkü:

- * **Para yönetimini** öğrenmelerini sağlar.
- * **İstek ve ihtiyaç ayırımı** yapmayı öğretir.
- * **Planlı olmayı ve sorumluluk almayı** öğretir.
- * **Tasarruf yapma** (para biriktirme) alışkanlığı kazandırır.
- * Paranın değerini anlamalarına yardımcı olur.

★ "Ayağını yorganına göre uzat." atasözü ne anlama gelir? Bütçeyle ilişkisi nedir?

Bu atasözü, **harcamalarımızı gelirimize göre ayarlamamız gerektiğini**, gelirimizden fazla harcama yapmamamız gerektiğini anlatır. Yani bütçemizi aşmamalıyız.

★ "Sakla samanı, gelir zamanı." atasözü ne anlama gelir? Bütçeyle ilişkisi nedir?

Bu atasözü, bugün işe yaramaz gibi görünen veya ihtiyaç fazlası olan şeyleri (veya parayı) **kenara koymanın, biriktirmenin** önemini anlatır. Çünkü ileride o şeye veya paraya **ihtiyaç duyulabilir**. Tasarruf yapmanın ve birikimin önemini vurgular, bütçeden para artırıp biriktirmeyi öğütler.

★ ★ Kendi bütçemizi (örneğin harçlığımızı) kullanırken nelere dikkat etmeliyiz?

1. **Öncelik İhtiyaçlara:** Paramızı önce okul malzemesi 📚, ulaşım gibi temel ihtiyaçlarımız için ayırmalıyız.
2. **İstekleri Planlama:** İsteddiğimiz bir şey (oyuncak, kitap vb.) varsa, hemen almak yerine para biriktirip biriktiremeyeceğimizi düşünmeliyiz.
3. **Tasarruf:** Harçlığımızın tamamını harcamayıp bir kısmını **biriktirmeye** çalışmalıyız (kumbaraya atmak gibi).
4. **Eşyaları Koruma:** Sahip olduğumuz eşyaları (kalem, silgi, defter, oyuncak vb.) dikkatli kullanmalıyız ki çabuk bozulup yenisini almak zorunda kalmayalım.
5. **Tamir Etme:** Bozulan ama tamir edilebilecek eşyalarımızı atmak yerine tamir ettirmeyi düşünmeliyiz. 🔧

5.5. İsrafa Karşı El Ele

★ ★ İsraf nedir? Hangi kaynakları israf edebiliriz?

İsraf, herhangi bir kaynağı (para, zaman, yiyecek, su, enerji vb.) **gereksiz yere, boşuna harcamak, savurganca kullanmak** veya bozulmasına sebep olmaktır. Başlıca israf edilen kaynaklar:

- * **Gıda (Yiyecek-İçecek):** Özellikle ekmek , meyve , sebze .
- * **Su:** İçme suyu, kullanma suyu .
- * **Enerji:** Elektrik , doğal gaz, petrol.
- * **Zaman:** Boş yere harcanan vakit .
- * **Para:** Gereksiz harcamalar .
- * **Kâğıt:** Defter, kitap, peçete vb.
- * **Giyisi:** Kullanılmayan kıyafetler .

★ Gıda israfı nasıl olur? Önlemek için neler yapabiliriz?

Gıda israfı, yiyeceklerin doğru saklanmaması, zamanında tüketilmemesi, ihtiyaçtan fazla alınması veya tabağımızda bırakılması sonucu çöpe gitmesidir. Önlemek için:

- * **İhtiyacımız kadar** yiyecek almalıyız.
- * Yiyecekleri **doğru koşullarda** saklamalıyız (buzdolabı vb.).
- * Yemekleri **yiyebileceğimiz kadar** pişirmeli veya tabağımıza almalıyız.
- * **Bayatlayan ekmekleri** atmak yerine farklı şekillerde (köfte harcı, galeta unu, çorba vb.) değerlendirmeliyiz.
- * **Alışveriş listesi** yapmalıyız.

★ ★ Ekmek israfını önlemek için neler yapılabilir?

- * İhtiyacımız kadar ekmek almalıyız. Ekmeği uygun şekilde (poşetinde, ekmek kutusunda) saklamalıyız.
- * Dilimleyerek tüketmeliyiz.
- * Bayatlayan ekmekleri köfte harcı, galeta unu, çorba, papara, tatlı (tirit) gibi farklı yemeklerde değerlendirmeliyiz.

★ ★ Su israfını önlemek için neler yapmalıyız?

- * Diş fırçalarken veya elimizi sabunlarken musluğu kapatmalıyız.
- * Duş süresini kısa tutmalıyız.
- * Bozuk muslukları ve sifonları tamir ettirmeliyiz. 🔧
- * Bulaşıkları elde yıkamak yerine makinede yıkamalıyız.
- * Çamaşır makinesini tam doluyken çalıştırmalıyız.
- * Sebze ve meyveleri akan suyun altında değil, bir kaptaki yıkamalıyız.
- * Arabayı hortumla değil, kovayla yıkamalıyız.
- * Sifona gereksiz yere basmamalıyız.

★ ★ Elektrik israfını önlemek için neler yapmalıyız?

- * Kullanmadığımız odaların ışıklarını kapatmalıyız.
- * Gündüzleri gün ışığından yararlanmalıyız.
- * Enerji tasarruflu ampuller ve elektronik cihazlar kullanmalıyız.
- * Kullanmadığımız elektronik aletlerin (TV, bilgisayar vb.) fişini çekmeliyiz veya düğmesinden kapatmalıyız.
- * Buzdolabının kapağını gereksiz yere açıp kapatmamalıyız.

★ Zaman israfı nasıl olur? Nasıl önleyebiliriz?

Zaman israfı, vaktimizi verimsiz, boş veya gereksiz işlerle geçirmektir. Örneğin, televizyon veya internet başında saatlerce amaçsızca vakit geçirmek, yapmamız gereken işleri sürekli ertelemek zaman israfıdır. Önlemek için:

- * **Planlı olmalıyız:** Günlük veya haftalık planlar yaparak işlerimizi sıraya koymalıyız.
- * **Öncelikleri belirlemeliyiz:** Önemli işlere öncelik vermeliyiz.
- * **Zamanımızı ölçmeliyiz:** Hangi işe ne kadar vakit harcadığımızı fark etmeliyiz.
- * **Teknoloji kullanımını sınırlamalıyız:** TV, internet, oyun gibi aktivitelere belirli bir süre ayırmalıyız.

★ Geri dönüşüm nedir? Hangi malzemeler geri dönüştürülebilir?

Kullanılmış ve atık haline gelmiş malzemelerin (cam, kâğıt, plastik, metal) çeşitli işlemlerden geçirilerek **tekrar hammadde olarak kullanılması** işlemidir. ♻️ Geri dönüştürülebilir malzemeler: Kâğıt 📄, karton, gazete, dergi; cam şişe ve kavanozlar 🍷; plastik şişeler, kaplar; metal içecek kutuları, konserveler; piller 🔋; elektronik atıklar

6. ÜNİTE: BEN BİR VATANDAŞIM

6.1. Haklarımız

★ ★ Hak nedir? Haklarımız nereden gelir?

Hak, devlet tarafından veya yasalarla insanlara tanınan, başkaları tarafından engellenemeyen **yetki ve özgürlüklerdir**. Haklarımız, insan olduğumuz için **doğuştan** sahip olduğumuz temel değerlerdir. Bunlar hem Anayasamız hem de uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmıştır.

★ Birleşmiş Milletler (BM) ne zaman ve neden kurulmuştur?

1945 yılında, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, dünya barışını korumak , ülkeler arasında dostça ilişkiler geliştirmek ve toplumsal sorunlara (açlık, hastalık, eğitimsizlik vb.) çözüm bulmak amacıyla kurulmuş uluslararası bir örgüttür.

★ İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si ne zaman ve kim tarafından kabul edilmiştir? Amacı nedir?

10 Aralık 1948'de **Birleşmiş Milletler Genel Kurulu** tarafından kabul edilmiştir. Amacı, tüm insanların sahip olduğu temel hak ve özgürlükleri (eşitlik, özgürlük, yaşama hakkı, adil yargılanma vb.) belirlemek ve tüm dünyada bu haklara saygı gösterilmesini sağlamaktır.

★ ★ ★ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ne zaman ve kim tarafından kabul edilmiştir? Neden böyle bir sözleşmeye ihtiyaç duyulmuştur?

20 Kasım 1989'da **Birleşmiş Milletler Genel Kurulu** tarafından kabul edilmiştir. Çocukların yetişkinlerden farklı ihtiyaçları ve hakları olduğu, özel olarak korunmaya ve ilgiye ihtiyaç duydukları için bu sözleşmeye ihtiyaç duyulmuştur. Çocukların haklarını güvence altına almayı amaçlar.

★ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre kimler çocuk sayılır?

Yasalarca daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, **18 yaşına kadar her insan** çocuk sayılır.

★ ★ ★ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de yer alan temel çocuk haklarından bazıları nelerdir? Kısaca açıklayınız.

* **Ayrımcı Gözetmeme Hakkı (Madde 2):** Her çocuk; ırkı, rengi, cinsiyeti, dili, dini, düşüncesi, engellilik durumu ne olursa olsun tüm haklardan **eşit** şekilde yararlanır.

* **Yaşama Hakkı (Madde 6):** Her çocuğun **temel yaşama hakkı** vardır ve devletler bunu korumakla yükümlüdür. ♥

* **Sağlık Hakkı (Madde 24):** Her çocuğun ulaşılabilir **en yüksek sağlık standartlarından** yararlanma, hastalandığında tedavi olma hakkı vardır.

* **Eğitim Hakkı (Madde 28):** Her çocuğun **eğitim alma hakkı** vardır. İlköğretim zorunlu ve parasızdır.

* **Oyun Hakkı (Madde 31):** Her çocuğun dinlenme, boş zamanlarını değerlendirme, **oyun oynama** ve yaşına uygun eğlence etkinliklerine katılma hakkı vardır.

* **Düşünceyi İfade Özgürlüğü (Madde 13):** Her çocuk düşüncelerini **özgürce açıklama**, bilgi edinme ve yayma hakkına sahiptir (başkalarının haklarına zarar vermemek koşuluyla).

* **Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı (Madde 16):** Hiçbir çocuğun özel yaşamına, ailesine, evine veya haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, onuruna saldırılmaz.

* **Korunma Hakkı (Madde 32):** Her çocuğun ekonomik sömürüye, tehlikeli işlerde çalıştırılmaya, ihmal ve istismara karşı **korunma hakkı** vardır.

* **Engelli Çocukların Hakları (Madde 23):** Engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, toplumsal yaşama **tam ve etkin katılımlarını** sağlayan özel hakları vardır.

★ **Çocuk haklarının ihlal edildiği durumlara örnekler veriniz.**

Çocukların okula gönderilmemesi (eğitim hakkı ihlali), tehlikeli işlerde çalıştırılması (korunma hakkı ihlali), sağlık hizmetlerinden yararlanamaması (sağlık hakkı ihlali), düşüncelerini söylediği için cezalandırılması (ifade özgürlüğü ihlali), çocuklar arasında ayrımcılık yapılması.

★ **Haklarımızı bilmek neden önemlidir?**

Haklarımızı bilirsek, haksızlığa uğradığımızda veya haklarımız engellendiğinde **ne yapmamız gerektiğini biliriz**, haklarımızı **talep edebilir** ve **savunabiliriz**.

★ **Haklarımızı kullanırken nelere dikkat etmeliyiz?**

Kendi haklarımızı kullanırken **başkalarının haklarına da saygı göstermeliyiz**.

Haklarımız sınırsız değildir, başkalarının haklarının başladığı yerde bizim haklarımız biter. Örneğin, düşüncemizi ifade etme hakkımız var ama başkalarına hakaret etme hakkımız yoktur.

★ **Kantinde sıraya girmek veya trafik kurallarına uymak neden hem kendi hakkımızı hem de başkalarının hakkını korumaktır?**

* **Sıraya girmek:** Herkesin adil bir şekilde hizmet alma hakkına saygı göstermektir. Kaynak yapmazsak hem kendi hakkımızı (sıramızı) hem de diğer bekleyenlerin hakkını korumuş oluruz.

* **Trafik kurallarına uymak:** Kırmızı ışıkta durmak, yaya geçidini kullanmak gibi kurallara uymak hem kendi can güvenliğini (yaşama hakkımızı) hem de diğer yayaların ve sürücülerin can güvenliğini korur.

6.2. Sorumluluklarımız

★ ★ **Sorumluluk nedir? Haklarımızla sorumluluklarımız arasında nasıl bir ilişki vardır?**

Sorumluluk, bir kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın **sonuçlarını üstlenmesi**, yapması gereken görevleri yerine getirmesidir. Her hak, beraberinde bir sorumluluk getirir. Örneğin, eğitim hakkımız varsa, okula gitmek, derslerimizi dinlemek ve ödevlerimizi yapmak da bizim sorumluluğumuzdur. Yaşama hakkımız varsa, kendi sağlığınıza dikkat etmek ve başkalarının yaşamına saygı göstermek sorumluluğumuzdur.

★ ★ **Ailemize karşı sorumluluklarımız nelerdir? Örnekler veriniz.**

* Aile üyelerimize karşı **saygılı ve sevgi dolu** olmak, onları kırmamak, üzmemek.

* Aile içinde **yardımlaşmak** (sofrayı kurmaya yardım etmek vb.).

* Odamızı ve ortak kullanım alanlarını **temiz ve düzenli** tutmak.

* Verdiğimiz **sözleri tutmak**.

* Aile kurallarına uymak.

* Aile **bütçesine katkıda bulunmak** (gereksiz harcama yapmamak, tasarruflu olmak). 💰

* Derslerimize çalışmak.

★ ★ Okulumuza ve arkadaşlarımıza karşı sorumluluklarımız nelerdir? Örnekler veriniz.

- * Okul **kurallarına uymak**.
- * Derslere zamanında girmek, öğretmenlerimizi dikkatle dinlemek.
- * Ödevlerimizi zamanında ve özenle yapmak.
- * Okul **eşyalarına** (sıra, tahta, kitap vb.) **zarar vermemek**, onları korumak.
- * Sınıfımızı ve okulu **temiz tutmak**. 🗑️
- * Arkadaşlarımıza karşı **saygılı, dürüst ve yardımsever** olmak, onlarla iyi geçinmek.
- * Arkadaşlarımızın haklarına saygı göstermek (eşyalarını izinsiz kullanmamak, sıraya girmek vb.).
- * Grup çalışmalarında üzerimize düşen görevleri yapmak.

★ Sorumluluk sahibi bir birey olmanın faydaları nelerdir? Sorumluluk sahibi bireyler:

- * Başkaları tarafından **güvenilir** bulunur.
- * **Saygı görürler**.
- * İşlerini daha **başarılı** bir şekilde yaparlar.
- * Kendilerine olan **güvenleri artar**.
- * Daha **düzenli ve planlı** olurlar.
- * Hem kendilerine hem de topluma faydalı olurlar.

★ "Sözlerimizin ve davranışlarımızın sorumluluğunu almak" ne demektir?

Söylediğimiz sözlerin veya yaptığımız davranışların **olası sonuçlarını düşünerek** hareket etmek ve eğer bu söz veya davranışlarımız olumsuz bir sonuca yol açarsa (birini kırmak, bir şeye zarar vermek gibi) **bunun sorumluluğunu kabul etmek**, özür dilemek veya hatayı düzeltmek için çaba göstermektir.

★ "Yalnızca yaptıklarımızdan değil, yapmadıklarımızdan da sorumluyuz." sözü ne anlama gelir?

Bu söz, sadece aktif olarak yaptığımız yanlışlardan değil, aynı zamanda **yapmamız gerekirken yapmadığımız** şeylerden de sorumlu olduğumuzu anlatır. Örneğin, yardıma ihtiyacı olan birini gördüğümüz halde yardım etmemek veya haksızlığa uğrayan birine destek olmamak da bir sorumluluk ihmalidir. Görevlerimizi yerine getirmemek de bir sorumluluktur.

6.3. Etkinliklere Katılıyorum 🎭🏈🎨

★ ★ Okullarda düzenlenen eğitsel ve sosyal etkinliklere örnekler veriniz.

- * **Kulüp Çalışmaları:** Tiyatro kulübü , müzik kulübü , satranç kulübü , spor kulüpleri (futbol 🏈, basketbol , voleybol), resim kulübü , çevre kulübü , izcilik , bilim kulübü .
- * **Kurslar:** Halk oyunları , yabancı dil, drama, fotoğrafçılık , akıl oyunları , kodlama.
- * **Etkinlikler:** Şiir dinletileri, bilgi yarışmaları , okul gezileri (müze, fabrika, doğal alanlar) , fidan dikme kampanyaları , kermesler, spor turnuvaları , sergiler (resim, proje), tiyatro gösterileri, konserler, belirli gün ve hafta kutlamaları (23 Nisan vb.).

★ ★ Okuldaki eğitsel ve sosyal etkinliklere katılmak bize ne gibi faydalar sağlar?

- * **İlgi ve Yetenekleri Geliştirme:** Sevdiğimiz ve başarılı olduğumuz alanlarda kendimizi geliştirme fırsatı buluruz.
- * **Sosyalleşme:** Yeni arkadaşlar ediniz, farklı insanlarla iletişim kurmayı öğreniriz, işbirliği yapma becerimiz gelişir.
- * **Özgüven Artışı:** Bir etkinlikte görev almak, bir başarı elde etmek kendimize olan güvenimizi artırır.
- * **Sorumluluk Duygusu:** Aldığımız görevleri yerine getirerek sorumluluk duygumuz gelişir.
- * **Yeni Bilgi ve Beceriler:** Farklı konularda bilgi ediniz, yeni beceriler kazanınız (müzik aleti çalma, tiyatro yapma vb.).
- * **Okulu Sevme:** Okul hayatımız daha eğlenceli ve anlamlı hale gelir.
- * **Boş Zamanları Değerlendirme:** Boş zamanlarımızı faydalı ve keyifli bir şekilde geçiririz.

★ Sosyalleşmek ne demektir?

İçinde yaşadığımız toplumdaki diğer insanlarla **iletişim kurmak**, ilişkiler geliştirmek, grup etkinliklerine katılmak ve toplumsal kurallara uyum sağlamaktır. Arkadaşlarımızla oynamak, sohbet etmek, okul etkinliklerine katılmak sosyalleşmemize yardımcı olur.

★ Okulda hangi etkinliklerin yapılmasını istersiniz? Neden?

Bu kişisel bir sorudur ancak cevap verirken ilgi ve yeteneklerinizle ilişkilendirebilirsiniz. Örneğin: "Daha çok bilim deneyi etkinliği yapılmasını isterim çünkü fen bilimlerime ilgi duyuyorum ve deney yaparak öğrenmeyi seviyorum." veya "Bir kodlama kulübü açılmasını isterim çünkü bilgisayarlarla uğraşmayı seviyorum ve ileride yazılımcı olmak istiyorum." gibi.

6.4. Özgürlüğümüzün Değeri TR

★ ★ Bağımsızlık nedir? Türkiye Cumhuriyeti neden bağımsız bir ülkedir?

Bağımsızlık, bir ülkenin **hiçbir başka devlete veya güce bağlı olmadan**, kendi kendini yönetmesi, kendi geleceği hakkında **kararları kendisinin almasıdır**. 🇹🇷 Türkiye Cumhuriyeti, başta Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere tüm milletimizin Millî Mücadele'de (Kurtuluş Savaşı'nda) gösterdiği kahramanlık ve fedakarlıklar sonucunda işgalden kurtarılıp kurulmuş, kendi kendini yöneten **bağımsız** bir devlettir.

★ Ülkemizin bağımsızlığını kime borçluyuz?

Başta Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, Millî Mücadele'ye katılan tüm komutanlarımıza, askerlerimize, kadın-erkek, genç-yaşlı tüm vatansever halkımıza, canlarını feda eden şehitlerimize ve yaralanan gazilerimize borçluyuz.

★ Millî Mücadele neden yapılmıştır?

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yurdumuzun İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesi ve milletimizin bağımsızlığının tehlikeye girmesi üzerine, vatani kurtarmak ve bağımsızlığımızı yeniden kazanmak için yapılmıştır.

★ ★ ★ Ulusal Egemenlik ne demektir?

Egemenliğin, yani **devleti yönetme gücünün, doğrudan millete ait olmasıdır**. Millet kendi kendini yönetmesidir. Millet bu hakkını, seçtiği temsilcileri (milletvekilleri) aracılığıyla kullanır. (sayfa 166)

★ ★ **Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) açılması (23 Nisan 1920) neden ulusal egemenlik ve özgürlüğümüz açısından çok önemlidir?** TBMM'nin açılmasıyla:

- * **Milletin yönetme gücü (egemenlik)**, padişahтан alınarak milletin seçtiği temsilcilere verilmiştir. Bu, ulusal egemenliğin gerçekleşmesi demektir.
- * İşgal altındaki bir ülkede, milletin kendi kaderini belirlemek üzere kendi meclisini kurması, **bağımsızlık ve özgürlük iradesinin** en güçlü göstergesidir.
- * Millî Mücadele, milletin temsilcilerinden oluşan bu meclis tarafından yönetilmiş ve zafere ulaştırılmıştır.
- * Bu nedenle TBMM, ulusal egemenliğimizin ve bağımsızlığımızın sembolüdür.

★ **TBMM binasının girişinde veya genel kurul salonunda yazan "Egemenlik kayıtsız şartsız Milletindir" veya "Hakimiyet Milletindir" sözleri ne anlama gelir?**

Bu sözler, devleti yönetme yetkisinin **hiçbir koşul olmadan, tamamen millete ait olduğunu**, milletin üzerinde başka hiçbir güç (padişah, yabancı devlet vb.) olmadığını ifade eder. Ulusal egemenlik ilkesinin temelini oluşturur.

★ **Atatürk'ün "Bütün cihan bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur... Yalnız bir kuvvet vardır. O da millî egemenliktir." sözüyle ne anlatmak istemiştir?**

Atatürk bu sözüyle, yeni kurulan Türk Devleti'nin yönetiminde tek ve en üstün gücün **milletin kendi iradesi (ulusal egemenlik)** olduğunu, dışarıdan veya içeriden hiçbir gücün veya makamın milletin iradesinin üzerinde olamayacağını tüm dünyaya ilan etmiştir. Bağımsızlığımızı ve millet egemenliğini vurgulamıştır.

★ ★ **Bir vatandaş olarak ülkemizin bağımsızlığını ve özgürlüğümüzü korumak için neler yapmalıyız?**

- * **Sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz:** Derslerimize çalışmalı, ileride ülkemize faydalı bir meslek sahibi olmalıyız.
- * **Haklarımızı bilmeli ve sahip çıkmalıyız.**
- * **Kurallara uymalıyız.**
- * **Vatanımızı ve milletimizi sevmeliyiz.**
- * **Çalışkan ve dürüst olmalıyız.**
- * **Tarihimizi öğrenmeli**, millî değerlerimize (bayrağımız, İstiklal Marşımız, bayramlarımız) sahip çıkmalıyız.
- * **Demokrasiye ve cumhuriyete** sahip çıkmalıyız.
- * **Birlik ve beraberliğimizi** korumalıyız.
- * Ülkemizin sorunlarıyla ilgilenmeli, çözüm üretmeye çalışmalıyız.
- * Kendimizi sürekli geliştirmeli, okumalı, araştırmalıyız.

★ Terör nedir? Amacı nedir?

İnsanlara korku salarak, şiddet kullanarak belirli siyasi veya ideolojik hedeflere ulaşmaya çalışan yasa dışı faaliyetlerdir. Amacı toplumun huzurunu bozmak, devleti zayıflatmak ve insanların özgürlüklerini kısıtlamaktır.

★ ★ 15 Temmuz 2016'da ülkemizde ne yaşanmıştır? Milletimiz bu olaya nasıl tepki vermiştir?

15 Temmuz 2016'da, ordumuzun içine sızmış FETÖ terör örgütü mensubu bir grup asker, **demokrasimize ve millet iradesine karşı** bir **darbe girişiminde** bulunmuştur. Amaçları yönetime zorla el koymaktı. Ancak başta Cumhurbaşkanımız olmak üzere devlet yöneticilerinin çağrısıyla ve milletimizin kahramanca direnişiyle (meydanlara çıkarak, tankların önüne yatarak) bu hain darbe girişimi **başarısızlığa uğratılmıştır**. Milletimiz, demokrasiye ve bağımsızlığına sahip çıkmıştır.

★ 15 Temmuz günü hangi adla anılmaktadır? Neden?

Demokrasi ve Millî Birlik Günü olarak kabul edilmiştir. Çünkü o gün milletimiz, demokrasiye ve millî iradeye sahip çıkarak birlik ve beraberlik içinde hain darbe girişimini engellemiştir.

★ Darbelerin toplumlar üzerindeki olumsuz etkileri nelerdir?

Darbeler, millet iradesini yok sayar, özgürlükleri kısıtlar, adaleti zedeler, demokrasiyi ortadan kaldırır, toplumda korku ve güvensizlik yaratır, ülkeyi ekonomik ve sosyal olarak geriletebilir.

★ Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri nelerdir?

Anayasamıza göre Türkiye Cumhuriyeti, **demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir**.

★ Atatürk'ün "Özgürlüğün de eşitliğin de adaletin de dayanağı ulusal egemenliktir." sözü ne anlama gelir?

Bu söz, gerçek özgürlüğün, herkesin eşit olmasının ve adaletin sağlanmasının ancak ve ancak **yönetme gücünün millette olmasıyla (ulusal egemenlikle)** mümkün olabileceğini ifade eder. Millet kendi kendini yönetirse, kendi haklarını ve özgürlüklerini koruyabilir, eşitliği ve adaleti sağlayabilir.

5. ÜNİTE: EKONOMİK FAALİYETLER

5.1. İstek ve İhtiyaçlarımız

★ İhtiyaç nedir? Temel ihtiyaçlarımıza örnekler veriniz.

Yaşamımızı sürdürebilmek için karşılanması zorunlu olan gereksinimlerdir. Bunlar olmadan hayatımızı devam ettirmemiz çok zordur. Temel ihtiyaçlarımız şunlardır: * Beslenme (Yemek, su) * Barınma (Ev, sığınacak yer) * Giyinme (Kıyafet) * Güvenlik (Tehlikelerden korunma)

★ ★ İnsanların beslenme ihtiyacını açıklayınız. Neden önemlidir?

Tüm canlılar gibi insanlar da yaşamlarını devam ettirebilmek için beslenmeye ihtiyaç duyarlar. Vücudumuzun ihtiyaç duyduğu besinleri (vitamin, protein vb.) düzenli ve doğru oranlarda almamız gerekir. Ayrıca vücudumuzun su dengesini korumak için temiz su içmek hayati önem taşır. Sağlıklı büyümek ve yaşamak için doğru beslenmeliyiz.

★ ★ İnsanların barınma ve giyinme ihtiyaçlarını açıklayınız. Neden önemlidir?

Vücudumuz soğuktan ve sıcaktan kolayca etkilenir. Bu yüzden dış etkilerden korunmak için giyinmeye ihtiyaç duyarız. 🏠 🧤 Ayrıca hava olaylarının (yağmur, kar, fırtına vb.) olumsuz etkilerinden ve tehlikelerden (eskiden vahşi hayvanlar gibi) korunmak için bir yere sığınma ihtiyacı duyarız. Bu sığınaklar (ev, mağara vb.) bizim barınma ihtiyacımızı karşılar. Giyinme ve barınma, bizi hasta olmaktan korur ve güvende hissetmemizi sağlar.

★ ★ İstek nedir? İhtiyaçtan farkı nedir? Örnek veriniz.

Karşılanması zorunlu olmayan, ancak karşılandığında bizi mutlu eden taleplerimizdir. İhtiyaçlar yaşamak için zorunluysen, istekler olmasa da yaşayabiliriz. Örneğin, kışın üşümek için bir mont **ihtiyacımız** vardır. Ama zaten bir montumuz varken sırf rengi daha güzel diye yeni bir mont **istemek** bir istektir. Ya da karnımız açken yemeğe **ihtiyacımız** vardır, ama tokken canımızın çikolata **istememesi** bir istektir.

★ ★ ★ İstek ve ihtiyaçlarımız arasında nasıl bir öncelik sırası olmalıdır? Neden?

Her zaman **ihtiyaçlarımıza öncelik vermeliyiz**. Çünkü ihtiyaçlar yaşamımızı sürdürmek için zorunludur. İsteklerimizi ise erteleyebiliriz veya ihtiyaçlarımızı karşıladıktan sonra paramız kalırsa düşünebiliriz. Örneğin, okul için bir deftere ihtiyacımız varken, paramızı yeni bir oyuncak almak için harcamamalıyız. Önce defteri almalıyız. Bu bilinçli bir davranıştır.

★ ★ "Bilinçli seçimler yapmak" ne demektir? İstek ve ihtiyaçlarımız konusunda nasıl bilinçli seçimler yaparız?

Paramızı harcarken neye gerçekten ihtiyacımız olduğunu düşünmek, gereksiz harcamalardan kaçınmak ve önceliklerimizi doğru belirlemektir. İsteklerimiz ve ihtiyaçlarımız arasında kaldığımızda, hangisinin daha önemli ve gerekli olduğunu düşünerek karar veririz. İhtiyaçlarımızı ön plana alarak isteklerimizi ertelemek veya vazgeçmek bilinçli bir seçimdir. Ailemizin bütçesini düşünerek hareket etmek de bilinçli olmaktadır.

★ Alışveriş yaparken bir ürünün hangi özelliklerine dikkat etmeliyiz?

- * Kalitesine (Dayanıklı mı, işe yarar mı?)
- * Bütçemize uygun olup olmadığına (Paramız yetiyor mu?)
- * Bu ürüne gerçekten ihtiyacımız olup olmadığına (İstek mi, ihtiyaç mı?)
- * Bize sağlayacağı faydaya (Ne işimize yarayacak?)
- * Ödeyeceğimiz bedele (Fiyatı uygun mu?)

★ ★ Kaynaklarımızı tasarruflu kullanmak ve gereksiz harcamalardan kaçınmak neden önemlidir?

Çünkü dünyadaki kaynaklar (su, enerji, para vb.) sınırlıdır. Eğer kaynakları gereksiz yere harcarsak, hem kendi bütçemize zarar veririz hem de başkalarının bu kaynaklara ulaşmasını zorlaştırabiliriz. Aynı zamanda dünyadaki kaynakların adil bir şekilde paylaşılmasına da engel olmuş oluruz. Tasarruflu olmak, hem kendi geleceğimiz hem de dünyanın geleceği için önemlidir.

5.2. Ailemizin Ekonomisi

★ Ekonomik faaliyet nedir?

İnsanların yaşamlarını sürdürmek, ihtiyaçlarını karşılamak ve para kazanmak için yaptıkları işler ve uğraşlardır.

★ ★ ★ Üç temel ekonomik faaliyet hangileridir? Kısaca açıklayınız.

Ekonomik faaliyetler temelde üçe ayrılır:

1. **Üretim:** Mal (ürün) ve hizmetlerin yetiştirildiği, hazırlandığı ya da oluşturulduğu etkinliktir. Örneğin, çiftçinin buğday yetiştirmesi , fabrikanın araba yapması , öğretmenin ders anlatması birer üretim faaliyetidir.

2. **Dağıtım:** Üretilen mal ve hizmetlerin tüketicilere (bizlere) ulaştırılması için yapılan faaliyetlerdir. Örneğin, tarlada yetişen domateslerin kamyonla markete taşınması , internetten sipariş edilen bir kitabın kargoyla eve getirilmesi birer dağıtım faaliyetidir.

Tüketim: Üretilen mal ve hizmetlerin bizler tarafından kullanılmasıdır. Örneğin, marketten aldığımız ekmeği yememiz, sinemada film izlememiz, kuaförde saç kestirmemiz birer tüketim faaliyetidir.

★ ★ Pamuğun tarladan bize giysi olarak ulaşana kadar geçtiği üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarını anlatınız.

1. **Üretim Aşaması:** Pamuk tohumu çiftçi tarafından tarlaya ekilir . Büyüyen pamuk bitkisinin kozalarındaki pamuklar işçiler tarafından toplanır. Toplanan pamuklar çırçır fabrikasına götürülür ve çekirdeklerinden ayrılır. Sonra iplik fabrikasında iplik hâline getirilir. İplikler boyanır ve kumaş fabrikasında kumaşa dönüştürülür . Terzi bu kumaşlardan gömlek, elbise gibi giysiler diker

2. **Dağıtım Aşaması:** Dikilen giysiler mağazalara veya online satış platformlarına taşınır . (Metinde açıkça belirtilmese de bu aşama zorunludur)

3. **Tüketim Aşaması:** Bizler bu giysileri mağazalardan veya internetten satın alıp giyeriz. Böylece pamuk, tüketilmiş olur.

★ Pamuğun yolculuğunda hangi mesleklerden insanlar görev alır?

Çiftçi, tarım işçisi, fabrika işçisi (çırçır, iplik, kumaş), boyacı, terzi, kamyon şoförü, mağaza görevlisi gibi birçok meslekten insan görev alır.

★ Meslek nedir? İnsanlar neden meslek sahibi olur?

İnsanların geçimlerini sağlamak, para kazanmak için yaptıkları sürekli işlerdir. İnsanlar, eğitim alarak veya yeteneklerini geliştirerek bir meslek sahibi olurlar ve bu meslek sayesinde kazandıkları parayla ihtiyaçlarını karşılarlar.

★ ★ Ailemizin ekonomik durumu ile aile üyelerinin meslekleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

Ailemizin ekonomik durumu, yani ne kadar parası olduğu, genellikle ailedeki yetişkinlerin yaptığı meslekler ve bu mesleklerden kazandıkları parayla (gelirle) yakından ilişkilidir. Farklı meslekler farklı gelirler getirebilir. Aile, bu gelirle ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılar.

★ Gelir nedir?

Ailemizin ekonomik uğraşları (meslekleri) karşılığında kazandıkları paradır. Ekonomik kazançtır.

★ ★ ★ Aile bütçesi nedir? Neden önemlidir ve nasıl hazırlanmalıdır?

Ailemizin belirli bir süre (genellikle bir ay) boyunca elde edeceği gelirlerin ve yapacağı harcamaların (giderlerin) planlanmasıdır.

* **Önemi:** Paramızı nereye harcayacağımızı önceden bilmemizi sağlar, gereksiz harcamaları önler, paramızı daha dikkatli kullanmamıza yardımcı olur, tasarruf yapmamızı kolaylaştırır.

* **Hazırlanışı:** Önce ailenin toplam geliri hesaplanır. Sonra zorunlu harcamalar (kira, faturalar, yiyecek vb.) belirlenir. Kalan parayla diğer ihtiyaçlar ve istekler planlanır. Bütçe yapılırken tüm aile üyelerinin görüşü alınmalı ve gereksiz harcamalardan kaçınılmalıdır.

★ Gider nedir?

İhtiyaçlarımızı ve isteklerimizi karşılamak için harcadığımız paralardır.

★ Ekonomik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan yeni mesleklere örnek veriniz.

E-ticaret uzmanlığı, giyilebilir teknoloji tasarımcısı, sosyal medya uzmanlığı, veri güvenliği uzmanlığı gibi meslekler teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır.

★ Günümüzde önemini yitirmeye başlayan eski mesleklere örnek veriniz.

Ahşap oymacılığı, bakırcılık, çömlekçilik gibi el sanatlarına dayalı bazı meslekler, fabrikasyon üretim ve teknolojinin gelişmesiyle eski önemini kaybetmektedir.

5.3. Bilinçli Tüketiciyiz

★ ★ ★ Bilinçli tüketici kimdir? Özellikleri nelerdir?

Alışveriş yaparken neyi, neden aldığını bilen, parasını dikkatli harcayan, haklarını bilen ve savunan, kaynakları israf etmeyen kişidir. Özellikleri şunlardır:

- * Alışverişe çıkmadan önce ihtiyaç listesi yapar.
- * Alacağı ürünün kalitesini ve fiyatını araştırır.
- * Ürünlerin üretim ve son kullanma tarihlerini kontrol eder.
- * Paketi yırtık, ezik veya açılmış ürünleri almaz.
- * Alışveriş sonrası fişini veya faturasını mutlaka alır ve saklar.
- * Aldığı ürünün garanti belgesini alır ve saklar.
- * Ürünün üzerindeki etiketleri (TSE, CE gibi) kontrol eder.
- * İhtiyaçlarına öncelik verir, gereksiz harcama yapmaz.
- * Kaynakları (para, enerji, su vb.) tasarruflu kullanır.
- * Aldığı üründe sorun çıkarsa haklarını arar.

★ ★ Alışveriş listesi yapmak neden önemlidir?

Alışverişe çıkmadan önce neye ihtiyacımız olduğunu belirlememizi sağlar. Böylece markette veya mağazada gereksiz şeyleri almaktan kaçınılırız, unutkanlığı önleriz ve sadece ihtiyacımız olanları alarak bütçemizi koruruz.

★ ★ ★ Alışverişten sonra fiş veya fatura almak neden önemlidir?

Fiş/fatura, o ürünü o mağazadan aldığımızın kanıtıdır. Eğer aldığımız üründe bir sorun çıkarsa (bozuk, kırık vb.), ürünü iade etmek veya değiştirmek için fiş/fatura göstermemiz gerekir. Ayrıca garanti belgesinin geçerli olması için de genellikle fiş/fatura istenir. Harcamalarımızı takip etmek ve bütçe yapmak için de fişler önemlidir.

★ ★ ★ Gıda ürünlerinin üretim ve son kullanma tarihlerini kontrol etmek neden çok önemlidir?

Gıdaların tazeliğini ve güvenliğini anlamamızı sağlar. Son kullanma tarihi geçmiş bir gıdayı tüketmek sağlığımız için tehlikeli olabilir, zehirlenmelere yol açabilir. Üretim tarihi ise ürünün ne kadar taze olduğunu gösterir. Bu tarihlere bakarak sağlıklı ve güvenli gıda tüketmiş oluruz.

★ ★ Ürünlerin ambalajında hangi bilgiler bulunur?

Üretim yeri, ağırlığı, içindekiler, besin değerleri, saklama koşulları, üretim ve son kullanma tarihi gibi bilgiler bulunur.

★ ★ TSE damgası ne anlama gelir? Neden önemlidir?

TSE (Türk Standartları Enstitüsü) damgası, ürünün Türkiye'deki belirli kalite standartlarına (kurallarına) uygun olarak üretildiğini ve güvenilir olduğunu gösterir. Bu damgayı taşıyan ürünleri tercih etmek, daha kaliteli ve güvenli ürün aldığımız anlamına gelir.

★ ★ CE işareti ne anlama gelir?

Ürünün Avrupa Birliği standartlarına uygun olduğunu ve amacına uygun kullanıldığında insan sağlığına, can ve mal güvenliğine, çevreye ve tüketiciye zarar vermeyeceğini gösterir.

★ ★ ★ Garanti belgesi nedir? Ne işe yarar?

Genellikle buzdolabı, çamaşır makinesi gibi dayanıklı tüketim malları (uzun süre kullanılan ürünler) için verilen, ürünün belirli bir süre içinde (örneğin 2 yıl) arızalanması durumunda ücretsiz tamir edilmesini veya yenisiyle değiştirilmesini sağlayan bir sözleşmedir. 📄 🛠️ Üretici firma ile tüketici arasında yapılır. Aldığımız ürün bozulduğunda haklarımızı kullanabilmek için garanti belgesini ve faturasını saklamalıyız.

★ Aldığımız bir üründe kusur (bozukluk, hata) varsa ne yapmalıyız?

Ürünün faturası ve (varsa) garanti belgesiyle birlikte ürünü satın aldığımız yere başvurmalıyız. Hakkımızı aramalıyız.

5.4. Kendi Bütçem

★ ★ Bütçe nedir? Bireysel bütçe neden önemlidir?

Belirli bir süre içindeki gelirlerimizi (elimize geçen parayı) ve giderlerimizi (harcamalarımızı) gösteren plandır. Bireysel bütçe (örneğin harçlık bütçesi) önemlidir çünkü;

- * Paramızı nereye harcadığımızı görmemizi sağlar.
- * Gereksiz harcamaları fark edip azaltmamıza yardımcı olur.
- * Para biriktirmemizi (tasarruf) kolaylaştırır.
- * İstek ve ihtiyaçlarımız arasında doğru seçimler yapmamızı sağlar.
- * Paramızı daha planlı ve dikkatli kullanmayı öğretir.

★ Paranın değişim aracı olması ne demektir?

Almak istediğimiz mal ve hizmetler için karşı tarafa ödediğimiz ortak değerdir. Yani, bir şeyi satın almak için para veririz, bir hizmet veya ürün alırız. Para, bu alışverişı yapmamızı sağlayan araçtır.

★ Paranın çeşitleri nelerdir? Başka ödeme araçları var mıdır?

Para, kâğıt para (banknot) ve madenî para (bozuk para) olmak üzere iki çeşittir. Günümüzde bunların dışında kredi kartları, banka kartları ve mobil bankacılık (telefonla ödeme) gibi başka ödeme araçları da kullanılmaktadır.

★ ★ ★ Bireysel bütçemizi kullanırken nelere dikkat etmeliyiz?

* **İhtiyaçlara Öncelik Vermek:** Paramızı önce temel ihtiyaçlarımız (okul malzemesi, yemek vb.) için ayırmalıyız.

* **Tasarruf Etmek:** Paramızın bir kısmını harcamayıp biriktirmeliyiz. Kumbaramıza atmak iyi bir fikir olabilir!

* **İstekleri Düşünmek:** İsteklerimizi almadan önce "Buna gerçekten ihtiyacım var mı?", "Paramın hepsini harcamalı mıyım?" diye düşünmeliyiz.

* **Eşyaları Koruyarak Kullanmak:** Oyuncaklarımızı, kalemlerimizi, kitaplarımızı dikkatli kullanmalıyız. Böylece çabuk bozulmazlar ve yenisini almak için para harcamamız gerekmez. ⇨

* **Tamir Etmek:** Bozulan bazı eşyalarımızı atmak yerine tamir ettirerek tekrar kullanabiliriz. Bu da bütçemize katkı sağlar.

★ ★ "Ayağını yorganına göre uzat." atasözü bütçeyle ilgili ne anlatır?

Harcamalarımızın gelirlerimizden fazla olmaması gerektiğini, yani kazandığımızdan daha çok para harcamamız gerektiğini anlatır. Bütçemize uygun yaşamalıyız.

★ ★ "Sakla samanı, gelir zamanı." atasözü bütçeyle ilgili ne anlatır?

Bugün gereksiz gibi görünen bir şeyi veya parayı kenara koymanın, biriktirmenin ileride işe yarayabileceğini anlatır. Yani tasarruf etmenin önemini vurgular.

5.5. İsrafa Karşı El Ele

★ ★ ★ **İsraf nedir? Örnekler veriniz.** Kaynakları (para, zaman, emek, gıda, su, enerji vb.) gereksiz yere, boşuna harcamak veya onları doğru kullanmayarak faydasız duruma getirmektir. Örnekler:

* Yiyebileceğimizden fazla yemek alıp kalanını çöpe atmak (gıda israfı)

* Diş fırçalarken musluğu açık bırakmak (su israfı)

* Boş odanın ışığını açık unutmak (enerji israfı)

* Zamanımızı verimsiz işlerle harcamak (zaman israfı)

* İhtiyacımız olmayan şeylere para harcamak (para israfı)

★ ★ Gıda israfı nasıl ortaya çıkar? Nasıl önleyebiliriz?

* **Ortaya Çıkışı:** İhtiyacımızdan fazla gıda almak, yemekleri fazla yapmak, gıdaları doğru saklamamak, tarladan taşınırken ürünlerin ezilmesi, restoranda yemeği bitirmemek gibi nedenlerle ortaya çıkar. Özellikle ekmek çok israf edilir. Bayatlayan veya küflenmiş ekmekekler çöpe atılır.

* **Önlenmesi:** Tüketebileceğimiz kadar gıda almak, yemekleri kişi sayısına göre yapmak, artan yemekleri değerlendirmek (başka yemek yapmak, hayvanlara vermek), gıdaları uygun koşullarda saklamak, bayat ekmekleri farklı tariflerde (köfte, tatlı vb.) kullanmak.

★ ★ Su israfı nasıl önlenir?

- * Duş süresini kısa tutmak
- * Muslukları tamir ettirmek, açık bırakmamak
- * Diş fırçalarken, bulaşık yıkarken suyu boşa akıtmamak
- * Bulaşıkları ve çamaşırları elde değil, makinede yıkamak (dolu olduğunda çalıştırmak)
- * Arabaları hortumla değil, kovayla yıkamak
- * Yağmur sularını biriktirip bahçe sulamada kullanmak

★ ★ Elektrik israfı nasıl önlenir?

- * Gereksiz yanan ışıkları söndürmek
- * Tasarruflu ampuller ve enerji verimli elektronik cihazlar kullanmak
- * Kullanılmayan elektronik aletlerin fişini çekmek (TV, şarj aleti vb.)
- * Gündüzleri gün ışığından faydalanmak

★ ★ Zaman israfı nasıl önlenir?

- * Günümüzü planlamak
- * Yapılacak işleri önem sırasına koymak
- * Televizyon, bilgisayar, telefon başında geçirdiğimiz süreyi sınırlamak
- * Hedefler belirleyip onlara odaklanmak

★ Kâğıt israfını nasıl önleyebiliriz?

- * Kâğıtların her iki tarafını da kullanmak
- * Gereksiz çıktı almamak
- * Elektronik ortamda not almak veya haberleşmek (e-posta gibi)
- * Kullanılmış kâğıtları geri dönüşüm kutusuna atmak

★ ★ Geri dönüşüm nedir? İsrافی önlemede nasıl bir rolü vardır?

Kullanılmış ve atık durumdaki malzemelerin (kâğıt, cam, plastik, metal vb.) tekrar işlenerek yeni ürünlere dönüştürülmesidir. Geri dönüşüm sayesinde doğal kaynaklar daha az tüketilir, enerji tasarrufu sağlanır ve çevre kirliliği azalır. İsrافی önler çünkü atıklar çöp olmak yerine yeniden kullanılır.

★ İhtiyaç fazlası eşyalarımızı (kıyafet, oyuncak, mobilya vb.) israf etmemek için ne yapabiliriz?

İhtiyaç sahiplerine verebiliriz, yardım kuruluşlarına bağışlayabiliriz veya ikinci el olarak satabiliriz. Böylece eşyalar çöpe gitmez ve başkalarının işine yarar.

6. ÜNİTE: BEN BİR VATANDAŞIM

6.1. Haklarımız

★ **Hak nedir?** Devletler tarafından bizlerin özgürce kullanımına sunulan ve o ülkede uygulanan yasalarca korunan kazanımlardır. Yani devletin bize tanıdığı ve başkalarının engelleyemeyeceği yetkiler ve özgürlüklerdir.

★ ★ **Haklarımız ne zamandan beri vardır?** Haklarımız, doğuştan sahip olduğumuz kazanımlarımızdır. Yani doğduğumuz andan itibaren bu haklara sahip oluruz.

★ ★ **Haklarımız ne ile güvence altına alınmıştır?**

Haklarımız, hem ülkemizin anayasası (en temel yasası) hem de Türkiye'nin imzaladığı uluslararası anlaşmalarla (örneğin Birleşmiş Milletler sözleşmeleri) güvence altına alınmıştır. Yasalar haklarımızı korur.

★ **Birleşmiş Milletler (BM) Örgütü neden kurulmuştur?**

1945 yılında, dünya toplumlarının barış içinde yaşaması, ülkeler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve toplumsal sorunların çözümünde iş birliği yapabilmek için kurulmuştur.

★ ★ **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ne zaman ve neden ilan edilmiştir?**

10 Aralık 1948'de Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilmiştir. Amacı, tüm insanların adil, özgür ve barış içinde yaşayabilmesi için eşit ve devredilemez haklara sahip olduğunu tüm dünyaya duyurmaktır.

★ ★ ★ **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ne zaman ve neden kabul edilmiştir?**

20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir. Çünkü çocukların yetişkinlerden farklı ihtiyaçları ve hakları olduğu, bu özel hakların da uluslararası bir sözleşmeyle güvence altına alınması gerektiği düşünülmüştür. Çocukları korumak ve onlara daha iyi bir yaşam sunmak için kabul edilmiştir.

★ **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre kimler çocuk sayılır?**

Bu sözleşmeye göre, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır (Eğer bir ülkenin kendi yasalarına göre daha erken yaşta yetişkin sayılma durumu yoksa).

★ ★ ★ ★ **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de belirtilen bazı temel haklarımız nelerdir? (En az 5 tane sayınız)**

* **Yaşama Hakkı (Madde 6):** Her çocuğun temel yaşama hakkı vardır.

* **Ayrım Gözetmeme (Madde 2):** Haklarımız kullanılırken ırk, renk, cinsiyet, dil, din, düşünce, engellilik gibi hiçbir nedenle ayrım yapılamaz. Eşitiz!

* **Sağlık Hakkı (Madde 24):** En iyi sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkımız vardır. Hastalandığımızda doktora gitme hakkı gibi.

* **Eğitim Hakkı (Madde 28):** Eğitim alma hakkımız vardır. İlköğretim herkes için zorunlu ve ücretsizdir.

* **Oyun Hakkı (Madde 31):** Dinlenme, boş zamanlarımızı değerlendirme, oyun oynama ve yaşına uygun eğlencelere katılma hakkımız vardır.

* **Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü (Madde 13):** Düşüncelerimizi özgürce (yazılı, sözlü, resimle vb.) açıklama hakkımız vardır.

* **Özel Yaşamın Gizliliği (Madde 16):** Özel yaşantımıza (evimiz, ailemiz, mektuplarımız vb.) izinsiz müdahale edilemez.

* **Engelli Çocukların Hakları (Madde 23):** Engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan,

toplumsal yaşama etkin katılmalarını sağlayan özel hakları vardır.

* **Çalıştırılmama Hakkı (Madde 32):** Çocukların ekonomik olarak sömürülmesine, tehlikeli işlerde veya eğitime engel olacak şekilde çalıştırılmasına karşı korunma hakkı vardır.

★ ★ Haklarımızı bilmek neden önemlidir?

Haklarımızı bilirsek, bir haksızlığa uğradığımızda ne yapmamız gerektiğini biliriz ve haklarımızı savunabiliriz. Ayrıca başkalarının haklarına da saygı göstermeyi öğreniriz.

★ ★ ★ Haklarımızı korumak sadece kendi haklarımızı mı içerir? Örnekle açıklayınız.

Hayır. Haklarımızı korumak, aynı zamanda başkalarının haklarına da saygı duymayı ve onları korumayı içerir. Örneğin, kantinde sıraya girmek hem kendi hakkımızı (sıramız gelince hizmet alma) hem de arkadaşlarımızın hakkını (onların da sırası gelince hizmet alma) korumaktır. Trafik kurallarına uymak da hem kendi can güvenliği hakkımızı hem de diğer yayaların ve sürücülerin haklarını korumaktır.

★ Çocuk haklarının korunması için sadece sözleşmeler yeterli midir? Başka nelere ihtiyaç vardır?

Hayır, sadece sözleşmeler yeterli değildir. İnsanların (yetişkinlerin ve çocukların) bu hakları bilmesi, haklara saygı göstermesi, devletlerin bu hakları uygulamada koruması ve haksızlık olduğunda gerekli önlemleri alması da çok önemlidir. Eğitim ve farkındalık çalışmaları da gereklidir.

★ ★ Sorumluluk nedir? Haklarımızla sorumluluklarımız arasında nasıl bir ilişki vardır?

Bir kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesidir. Yaptığımız işleri veya görevleri zamanında ve gerektiği gibi yapmaktır. 📄 Her hak, beraberinde bir sorumluluk getirir. Örneğin, eğitim hakkımız varsa, okula gitmek, derslerimizi dinlemek, ödevlerimizi yapmak gibi sorumluluklarımız da vardır. Haklarımızı kullanırken sorumluluklarımızı da yerine getirmeliyiz.

★ ★ ★ Okuldaki sorumluluklarımızdan bazıları nelerdir?

- * Okul kurallarına uymak.
- * Okul eşyalarına (sıra, tahta, kitap vb.) zarar vermemek, onları korumak.
- * Ödevlerimizi zamanında ve düzgün yapmak.
- * Sınıfımızı ve okulumuzu temiz tutmak.
- * Derslere zamanında girmek ve öğretmenimizi dikkatle dinlemek.
- * Arkadaşlarımıza ve öğretmenlerimize saygılı davranmak.

★ ★ ★ Ailemize karşı sorumluluklarımızdan bazıları nelerdir?

- * Aile üyelerimizi üzmemek, kırmamak.
- * Verdiğimiz sözleri tutmak.
- * Odamızı ve eşyalarımızı düzenli tutmak.
- * Aile bütçesine dikkat etmek, gereksiz harcamalar yapmamak.
- * Ev işlerine yardımcı olmak (yaşımıza uygun).
- * Aile kurallarına uymak.

★ ★ Sorumluluk sahibi bir birey olmanın önemi nedir? Toplumda nasıl karşılanır?

Sorumluluk sahibi olmak çok önemli bir özelliktir. Böyle bireyler toplumda güvenilir olarak kabul edilir ve saygı görürler. İşlerini iyi yaparlar, sözlerini tutarlar ve başkalarına örnek olurlar. Güvenilir oldukları için insanlar onlarla çalışmayı veya arkadaşlık etmeyi tercih eder.

★ ★ ★ Sözlerimizin ve davranışlarımızın sorumluluğunu almak ne demektir? Örneklerle açıklayınız.

Konuşurken ne söylediğimize dikkat etmek ve söylediklerimizin arkasında durmak; yaptığımız hareketlerin sonuçlarını düşünmek ve eğer bir hata yaparsak bunu kabul edip düzeltmeye çalışmaktır.

* **Söz Sorumluluğu:** Derste söz aldığımızda konuyla ilgili konuşmak, saygılı olmak, arkadaşlarımızı kırıcı veya ayrımcı ifadeler kullanmamak.

Davranış Sorumluluğu: Okul koridorunda koşarken bir arkadaşımıza çarpıp düşürürsek, ondan özür dilemek ve yardım etmek. Merdivenlerden kurallara uygun inip çıkmak, çünkü tersi bir davranışın kazaya yol açabileceğini bilmek.

★ ★ "Yalnızca yaptıklarımızdan değil, yapmadıklarımızdan da sorumluyuz." sözü ne anlama gelir?

Bazen bir şeyi yapmamak da bir sorumluluk ihmali olabilir. Örneğin, yardıma ihtiyacı olan birini gördüğümüzde ona yardım etmemek veya bir haksızlık gördüğümüzde sessiz kalmak gibi durumlarda da sorumluluğumuz vardır. Sadece aktif olarak yaptıklarımızdan değil, pasif kalarak yapmadıklarımızdan da sorumlu olabiliriz.

6.3. Etkinliklere Katılıyorum

★ ★ Okullarda düzenlenen eğitsel ve sosyal etkinliklerin amacı nedir?

Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini göstermelerine ve geliştirmelerine yardımcı olmak, yeni şeyler öğrenmelerini sağlamak, sosyalleşmelerine (arkadaş edinmelerine, iletişim kurmalarına) katkıda bulunmak ve okul hayatını daha keyifli hale getirmektir.

★ Sosyalleşmek ne demektir?

İnsanlarla iletişim kurmak, arkadaşlık etmek, grup içinde uyumlu davranmak, toplumsal hayata katılmaktır. Okul etkinlikleri sosyalleşmemize yardımcı olur.

★ ★ ★ Okullarda yapılabilecek eğitsel ve sosyal etkinliklere örnekler veriniz. (En az 5 tane)

* **Kulüp Çalışmaları:** Şiir, satranç, müzik, resim kulüpleri...

* **Kurslar:** İzcilik, yabancı dil, drama, tiyatro, halk oyunları, fotoğrafçılık, akıl oyunları...

* **Kampanyalar:** Kitap toplama, fidan dikme (TEMA iş birliğiyle)...

* **Geziler:** Müze, tarihi yer, doğal alan gezileri...

* **Teknoloji Etkinlikleri:** Bilgisayar kursları, 3D tasarım, robotik kodlama...

* **Spor Etkinlikleri:** Futbol, basketbol, voleybol turnuvaları, yüzme...

* **Gösteriler/Sergiler:** Tiyatro oyunları, halk oyunu gösterileri, resim sergileri, bilim şenlikleri...

* **Özel Gün Kutlamaları:** Milli bayram törenleri...

★ Okul dışındaki hangi kurumlar okullardaki etkinliklere destek olabilir?

Valilikler, belediyeler, sivil toplum kuruluşları (TEMA gibi) okullara etkinlikler konusunda destek olabilirler. Örneğin, belediye tiyatro veya film gösterimi düzenleyebilir.

★ ★ Okulda gerçekleştirilen etkinliklere katılmak bize ne gibi faydalar sağlar?

- * İlgil ve yeteneklerimizi geliştiririz.
- * Yeni bilgiler ve beceriler öğreniriz.
- * Yeni arkadaşlar ediniriz, sosyalleşiriz. 🧑
- * Kendimize güvenimiz artar.
- * Okul hayatımız daha eğlenceli hale gelir.
- * Birlikte çalışma ve paylaşma becerimiz gelişir.

6.4. Özgürlüğümüzün Değeri TR

★ ★ ★ Bağımsızlık nedir? Ülkemiz bağımsızlığını neye borçludur?

Bir ülkenin hiçbir kimseye ya da başka bir devlete bağlı olmadan kendi geleceği ile ilgili kararları kendisinin almasıdır. Kendi kendini yönetmesidir. Ülkemiz olan Türkiye Cumhuriyeti de bağımsız bir ülkedir. Bağımsızlığımızı, Millî Mücadele'yi kazanan başta Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere, canını veren şehitlerimize, yaralanan gazilerimize ve tüm milletimizin fedakarlığına borçluyuz.

★ Özgürlük nedir?

Bireylerin başkalarına zarar vermeden, yasalar çerçevesinde istediğini düşünebilmesi, söyleyebilmesi ve yapabilmesidir.

★ ★ Ülkemizin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğümüz arasında nasıl bir ilişki vardır?

Bir ülke bağımsız değilse, o ülkede yaşayan insanlar da tam anlamıyla özgür olamazlar. Başka bir devletin veya gücün kontrolü altında olan bir ülkede insanlar kendi kararlarını alamaz, istedikleri gibi yaşayamazlar. Ülkemizin bağımsız olması, bizim de birey olarak özgürce yaşayabilmemizin temel şartıdır. Bağımsızlık olmadan özgürlük olmaz.

★ ★ ★ TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) neden önemlidir?

TBMM, milletimizin seçtiği temsilcilerin (milletvekillerinin) toplandığı yerdir. Ülkemizle ilgili yasaların yapıldığı, kararların alındığı en yüce kurumdur. Millî Mücadele'miz TBMM tarafından yönetilmiştir. TBMM, milletin egemenliğinin yani yönetme gücünün millete ait olduğunun sembolüdür. Bu yüzden çok önemlidir ve "Gazi Meclis" olarak da anılır.

★ ★ ★ Ulusal Egemenlik (Millî Egemenlik) ne demektir? "Hakimiyet Milletindir" sözü ne anlama gelir?

Yönetme gücünün (egemenliğin) millete ait olması demektir. Yani ülkeyi yönetecek kişileri milletin kendisinin seçmesidir. Halkın kendi kendini yönetmesidir. "Hakimiyet Milletindir" sözü de tam olarak bunu ifade eder; yönetme gücü kayıtsız şartsız millettir, başka hiçbir kişi veya kurumun değil.

★ ★ Atatürk'ün "Özgürlüğün de eşitliğin de adaletin de dayanağı ulusal egemenliktir." sözü ne anlama gelir?

Bu söz, bir ülkede insanların özgür, eşit ve adil bir şekilde yaşayabilmesinin temel şartının, yönetimin halkın elinde olması (ulusal egemenlik) olduğunu anlatır. Eğer yönetim halkın değil de bir kişinin veya küçük bir grubun elindeyse, orada gerçek özgürlük, eşitlik ve adaletten bahsedilemez. Demokrasinin ve haklarımızın güvencesi ulusal egemenliktir.

★ ★ ★ Bir vatandaş olarak ülkemizin bağımsızlığını ve özgürlüğümüzü korumak için neler yapmalıyız?

- * Sorumluluk sahibi olmalıyız (okulda, evde, toplumda).
- * Kurallara uymalıyız.
- * Haklarımızı bilmeli ve sahip çıkmalıyız, başkalarının haklarına saygı göstermeliyiz.
- * Vatanımızı ve milletimizi sevmeliyiz.
- * Çalışkan olmalı, derslerimize iyi çalışmalıyız.
- * Kendimizi geliştirmeli, okumalı, araştırmalıyız.
- * Demokrasiye sahip çıkmalı, seçimlere katılmalıyız (büyüyünce).
- * Millî bayramlarımıza ve tarihimize sahip çıkmalıyız.
- * Ülkemizin sorunlarıyla ilgilenmeli, çözüm üretmeye çalışmalıyız.
- * Farklılıklara saygılı olmalı, birlik ve beraberliğimizi korumalıyız.

★ ★ Terör nedir? Özgürlüğümüze nasıl bir tehdittir?

İnsanlara korku salarak, şiddet kullanarak baskı kurmaya çalışan, toplumun huzurunu bozan yasa dışı faaliyetlerdir. Terör, insanların özgürce yaşama, düşünme ve hareket etme haklarını engellemeye çalışır. Demokrasiyi ve ülke yönetimini zorla değiştirmeyi hedefler. Bu yüzden özgürlüğümüz için büyük bir tehdittir.

★ ★ ★ 15 Temmuz 2016'da ne olmuştur? Bu olayın önemi nedir?

15 Temmuz 2016'da, ordumuzun içine sızmış bir grup terörist (FETÖ), ülkemizin yönetimini zorla ele geçirmeye, milletimizin özgür iradesine darbe yapmaya çalışmıştır. Ancak milletimiz, Cumhurbaşkanımızın çağrısıyla meydanlara çıkarak, demokrasiye ve bağımsızlığına sahip çıkmış, bu hain darbe girişimini engellemiştir. 🗣️ Bu olay, milletimizin demokrasiye ve özgürlüğüne ne kadar bağlı olduğunu göstermesi açısından çok önemlidir. Bu yüzden 15 Temmuz, "Demokrasi ve Millî Birlik Günü" olarak anılmaktadır.

★ Darbe nedir? Neden kötüdür?

Bir ülkedeki yönetimin, silahlı kuvvetler içindeki bir grup tarafından zorla, yasa dışı yollarla ele geçirilmeye çalışılmasıdır. Darbeler kötüdür çünkü;

- * Halkın iradesini (seçimlerini) yok sayar.
- * Özgürlükleri kısıtlar.
- * Adaleti ve demokrasiyi zedeler.
- * Ülke ekonomisine zarar verir.
- * Toplumda korku ve kargaşa yaratır.

★ ★ Millet iradesi nedir? Nasıl kullanılır?

Milletin kendi kendini yönetme isteği ve gücüdür. Millet iradesi, en başta seçimler yoluyla kullanılır. Halk, oy vererek kendisini yönetecek kişileri (milletvekillerini, cumhurbaşkanını vb.) belirler. Millet iradesi demokrasinin temelidir ve hiçbir güç ondan üstün değildir.

7. ÜNİTE: DÜNYA AİLESİ

7.1. Farklı Ülkeleri Tanıyorum →

★ Kıta nedir? Dünya'da kaç tane kıta vardır ve isimleri nelerdir?

Yeryüzünü oluşturan büyük kara parçalarına **kıta** denir.

 Dünya üzerinde 7 tane kıta vardır:

1. Asya
2. Afrika
3. Avrupa
4. Kuzey Amerika
5. Güney Amerika
6. Avustralya (Okyanusya)
7. Antarktika

★ "Dünya ailesi" ifadesi ne anlama gelir?

Dünya üzerindeki tüm ülkelerin ve insanların, farklı özelliklere sahip olsalar da, aynı gezegeni paylaşan büyük bir aile gibi olduğu anlamına gelir. Birbirimize bağlıyız ve barış içinde yaşamalıyız.

★ Mısır hakkında hangi bilgileri biliyorsunuz? (Konum, Başkent, Dil, Komşular, Nüfus, Önemli Yerler, Ekonomi)

* **Konum:** Afrika kıtasının kuzeydoğusunda, Türkiye'nin güneyinde yer alır. Akdeniz ve Kızıldeniz'e kıyısı vardır. EG

* **Başkent:** Kahire.

* **Dil:** Arapça.

* **Komşular:** Libya (batıda), Sudan (güneyde), İsrail (kuzeydoğuda).

* **Nüfus:** Yaklaşık 113 milyon (2024).

* **Önemli Yerler/Özellikler:** Büyük Piramitler (4600 yaşında!), Nil Nehri (ülkenin hayat kaynağı), çöller, Kızıldeniz kıyısındaki dağlar.

* **Ekonomi:** Tarım, balıkçılık, petrol satışı, turizm ve sanayi üretimi önemli gelir kaynaklarıdır. (sayfa 178)

★ ★ Nil Nehri'nin Mısır için önemi nedir?

Nil Nehri, binlerce yıl önce Mısır'da büyük bir uygarlığın kurulmasını sağlamıştır. Ülkeye bereket getirir, tarım için su kaynağıdır ve ülke güneyden kuzeye bu nehir boyunca şekillenmiştir. Mısır'ın en önemli doğal unsurudur.

☆☆☆ Hindistan hakkında hangi bilgileri biliyorsunuz? (Konum, Başkent, Diller, Komşular, Nüfus, Önemli Yerler, Ekonomi)

* **Konum:** Güney Asya'da, büyük bir yarımada üzerinde yer alır. Türkiye'ye oldukça uzaktır. IN

* **Başkent:** Yeni Delhi.

* **Diller:** Hintçe ve İngilizce (resmî diller).

* **Komşular:** Pakistan (kuzeybatıda), Çin, Nepal, Bhutan (kuzeyde), Myanmar (doğuda). Sri Lanka (güneydoğuda ada komşusu).

* **Nüfus:** Yaklaşık 1 milyar 440 milyon (2024) - Dünya'nın en kalabalık ikinci ülkesi.

* **Önemli Yerler/Özellikler:** Tac Mahal, Mahabodhi Tapınağı, Ganj Nehri (Hinduizm için kutsal), baharatları, Himalayalar (kuzeyde).

* **Ekonomi:** Tarım, madencilik, ormancılık, balıkçılık, turizm, sanayi üretimi, ticaret ve taşımacılık. Son yıllarda teknoloji alanında da gelişmektedir.

☆ Kitapta adı geçen diğer ülkeler ve başkentleri nelerdir?

* Meksika - Meksiko MX

* Peru - Lima PE

* Polonya - Varşova PL

* Avustralya - Canberra AU

☆ Peru'nun önemli doğal özellikleri nelerdir?

And Dağları'na ev sahipliği yapar ve dünyanın en uzun nehirlerinden Amazon Nehri bu ülkede yer alır. Ayrıca altın ve bakır gibi zengin yer altı kaynakları vardır.

☆ Avustralya'nın özel durumu nedir?

Hem bir kıta hem de bir ülkedir. Hiçbir ülkeyle kara sınırı yoktur. Yüz ölçümü bakımından dünyanın en büyük yedinci ülkesidir.

7.2. Komşularımız TR

☆☆ Türkiye'nin coğrafi konumu neden önemlidir?

Türkiye; Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerde bulunur. Bu konumu sayesinde tarih boyunca önemli bir köprü görevi görmüştür ve ticari ilişkiler açısından avantajlıdır.

☆ Türkiye'nin Avrupa ve Asya kıtalarındaki topraklarının isimleri nelerdir?

* Asya kıtasındaki toprakları: Anadolu

* Avrupa kıtasındaki toprakları: Trakya

☆☆☆ Türkiye'nin sınır komşuları hangileridir ve hangi yönlerdedir?

Türkiye'nin 8 sınır komşusu vardır:

* **Batıda:** Yunanistan, Bulgaristan

* **Güneyde:** Suriye, Irak

* **Doğuda:** İran, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti * **Kuzeydoğuda:** Gürcistan

★ **Türkiye'nin en uzun sınır hattına sahip komşusu hangisidir?** Suriye.

★ ★ **Türkiye'nin komşularıyla ilişkilerinde temel ilkesi nedir? Atatürk bu konuda neye önem vermiştir?**

Türkiye'nin komşularıyla ilişkilerinin temeli barışçıdır. Atatürk, Cumhuriyet Dönemi'nde komşu devletlerle tam bir barış ve uyum içinde ilişki geliştirmeye önem vermiştir. Türkiye, ilişkilerinde sadece kendi yararını değil, tüm insanlığın yararını ve barışı gözetir.

★ ★ **Türkiye'nin komşularıyla ticari ilişkileri nasıldır? (Genel olarak)**

Ticari ilişkiler komşudan komşuya değişir. Konumu nedeniyle önemlidir. Azerbaycan ile ilişkiler çok iyidir. Irak, İran, Gürcistan ve Yunanistan ile yeterli düzeydedir. Bulgaristan, Avrupa'ya açılan kapı olduğu için önemlidir. Suriye ile ilişkiler iç savaş nedeniyle olumsuz etkilenmiştir. Ermenistan ile ilişkiler sınırlıdır.

★ ★ **Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımı, komşuluk ilişkileri açısından neyi gösterir?**

Türkiye'nin zor durumda olan insanlara yardım ettiğini, sadece kültürel yakınlıktan değil, insan haklarına saygılı ve empati kurabilen medeni bir ülke olduğu için onlara kapılarını açtığını gösterir. Bu durum, Türkiye'nin komşularıyla ilişkilerine verdiği önemi ve insani değerlere bağlılığını gösterir.

★ ★ ★ **Türkiye'nin "kardeş ülke" olarak tanımladığı bağımsız Türk Devletleri hangileridir?**

1. Azerbaycan
2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)
3. Kazakistan
4. Kırgızistan
5. Özbekistan
6. Türkmenistan

★ ★ **Bu Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye arasındaki ilişkiler nasıldır? Hangi alanlarda iş birliği yapılır?**

Çok yakın ve güçlü ilişkiler vardır. Ortak tarih, dil ve kültür bağları bulunur. Ticaret, eğitim, kültür, turizm, enerji (boru hatları), askerî alanlar gibi birçok konuda iş birliği yapılır.

★ **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) başkenti ve para birimi nedir?**

Başkenti Lefkoşa, para birimi Türk lirasıdır.

★ **Yüz ölçümü bakımından en büyük Türk devleti hangisidir?**

Kazakistan.

★ **Dünyanın en büyük dördüncü doğal gaz üreticisi olan Türk Cumhuriyeti hangisidir?**

Türkmenistan.

7.3. Farklı Kùltürler

★ ★ Kùltür nedir? Kùltürü oluşturan ögeler nelerdir?

Bir toplumu diğerlerinden ayıran, ona özgü olan maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Kùltürü oluşturan ögeler şunlardır:

- * Dil
- * Din ve inançlar
- * Gelenek ve görenekler (düğün, bayram vb.)
- * Yaşam tarzı
- * Giyim kuşam
- * Yemek kùltürü
- * Müzik ve danslar
- * Sanat (resim, mimari vb.)

★ Dünya üzerindeki tüm toplumların kùltürleri aynı mıdır? Neden?

Hayır, aynı değildir. Her toplumun kendine özgü tarihi, coğrafyası, inançları ve yaşam koşulları olduğu için kùltürleri de farklılık gösterir.

★ ★ Farklı ùlkelerin kendilerine özgü kùltürel özelliklerine örnekler veriniz.

- * **Japonya:** Sade yaşam, eski geleneklere bağlılık, kiraz çiçekleri, Fuji Dağı.
- * **Almanya/Brezilya:** Festivaller, sokak müzisyenleri.
- * **Avustralya/Kenya:** Kendine özgü hayvan ve bitki örtüsü kùltüre yansımıştır.
- * **Türkiye/İtalya:** Zengin tarihi doku, açık hava müzesi gibi şehirler.

★ ★ Geleneksel kıyafetler kùltürden kùltüre nasıl farklılık gösterir? Örnekler veriniz.

İklim, inançlar ve gelenekler giyim tarzını etkiler.

- * **Güney Kore:** Özel törenlerde "Hanbok" giyerler.
- * **Suudi Arabistan:** Sıcak iklim nedeniyle serin tutan, bol giysiler tercih edilir.
- * **Almanya:** Festivallerde geleneksel Bavyera kıyafetleri (erkekler deri şort, kadınlar işlemeli elbise) giyilebilir.

★ ★ Yemek kùltürü kùltürden kùltüre nasıl farklılık gösterir? Örnekler veriniz.

Coğrafi koşullar, yetişen ürünler ve damak zevki yemek kùltürünü belirler.

- * **İtalya:** Makarna ve pizza meşhurdur.
- * **İran:** Kuzu eti ve nohutla yapılan "Abgoosht" gibi güveç yemekleri yaygındır.
- * **Kore:** Deniz ürünleri, pirinç ve deniz yosunuyla yapılan "Kimbap" önemlidir.
- * **Türkiye:** Sebze, et ve tahılların kullanıldığı zengin bir mutfağı vardır (kebab, sarma, içli köfte vb.).

★ Türk mutfuğının zengin olmasının sebepleri neler olabilir?

Türkiye'nin farklı iklimlere sahip olması, birçok medeniyete ev sahipliğı yapmış olması, Asya ve Avrupa arasında köprü olması gibi nedenlerle çok çeşitli ürünlerin yetişmesi ve farklı kültürlerden etkilenmesi Türk mutfuğunu zenginleştirmiştir.

★ ★ Farklı kültürlerde de bilinen ortak çocuk oyunları var mıdır? Örnek veriniz.

Evet, vardır. İsimleri farklı olsa da saklambaç, seksek, ip atlama, ebelemece, sessiz sinema, bilye (misket) oyunu gibi oyunlar birçok kültürde çocuklar tarafından oynanır.

★ Avrupa'da oynanan geleneksel "Kasnak" oyunu nasıl oynanır?

Oyuncular karşılıklı durur ve birbirlerine bir kasnak atarlar. Amaç, kasnağı eldeki çubukla yakalamaktır. Kasnağı düşüren oyunu kaybeder.

★ Japonya'da oynanan geleneksel "Kagome Kagome" oyunu nasıl oynanır?

Bir çocuk ebe ("Oni") olur ve gözleri bağlanır. Diğer çocuklar el ele tutuşup şarkı söyleyerek ebe'nin etrafında dönerler. Şarkı bitince ebe arkasındaki çocuğun kim olduğunu tahmin etmeye çalışır. Bilirse o çocuk ebe olur, bilemezse oyun aynı ebeyle devam eder.

7.4. Saygı Esastır

★ ★ ★ Farklı kültürlere saygı duymak neden önemlidir?

Dünya üzerinde barış ve düzen içinde yaşayabilmek için farklı kültürlere saygı duymak şarttır. Her kültürün kendine özgü değerleri vardır ve bu farklılıklar bir zenginliktir. Başkalarının inançlarına, yaşam tarzlarına, geleneklerine saygı göstermek, hem kendi kültürümüze duyduğumuz saygıyı gösterir hem de insanlar arasında iyi ilişkiler kurulmasını sağlar. Anlaşmazlıkları ve çatışmaları önler.

★ ★ Türk kültüründe farklılıklara saygının yeri nedir? Misafirperverlik ne anlama gelir?

Türk kültürü, tarih boyunca farklı kültürlerle saygıyla yaklaşmıştır. Başkalarının inançlarına ve yaşam tarzlarına karışmamış, onlara hoşgörü göstermiştir. Misafirperverlik, yani konukseverlik de Türk kültürünün önemli bir parçasıdır; evimize gelen misafire en iyi şekilde davranmak, onu rahat ettirmek anlamına gelir. Bu özellikler kültürümüzün önemli değerlerindedir.

★ Keloğlan örneğı, farklı kültürler hakkında bize ne anlatır?

Keloğlan karakterinin farklı coğrafyalarda (Kazakistan'da Taşza Bala, Azerbaycan'da Keçel Memed vb.) benzer isimlerle ve özelliklerle bilinmesi, kültürlerin farklı görünse de temelde ortak köklerden beslenebileceğini ve benzer değerlere sahip olabileceğini gösterir. Bu da farklı kültürlere saygı duymamız gerektiğini destekler.

★ ★ Fatih Sultan Mehmet'in Bosna'daki Hristiyanlara verdiği Ahitname neyi gösterir?

Türk geleneğinde ve yönetim anlayışında farklı inançlara sahip toplumlara gösterilen saygıyı ve hoşgörüyü gösterir. Fatih, fethettiğı yerdeki insanların dinlerini özgürce yaşamalarını güvence altına almıştır. Bu, kültürel saygının tarihi bir örneğidir.

★ ★ Küreselleşme nedir? Kültürler üzerindeki olası olumsuz etkisi ne olabilir?

İletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesiyle dünyanın küçülmesi, kültürlerin, buluşların ve ekonomik gelişmelerin hızla yayılması sürecidir. 🌐 Olumsuz etkisi, güçlü kültürlerin diğer kültürleri baskılayarak yok etmesi veya tek tipleşmeye yol açması olabilir. Bu yüzden hem farklı kültürlere saygı duymak hem de kendi milli kültürümüze sahip çıkmak önemlidir.

İLKOKUL 4.SINIF TÜRKÇE DERSİ

ÇALIŞMA NOTLARI 2025

HAZIRLAYAN: Metin AKGÜN

(Yapay Zeka Desteğiyle hazırlanmıştır.)

Konu: Eş Anlamlı Kelimeler (Anlamdaş Kelimeler)

Sınav Önemi: ★ ★ ★

1. Eş Anlamlı Kelimeler Nedir?

- **Tanım:** Yazılışları ve okunuşları farklı olan, ancak anlamları aynı veya çok yakın olan kelimelere **eş anlamlı kelimeler** denir. Bu kelimelere **anlamdaş kelimeler** de denir. Birbirinin yerine kullanılabilirler ve cümlenin anlamında genellikle bir değişiklik olmaz.

2. Neden Eş Anlamlı Kelimeler Kullanırız?

- Konuşma ve yazılarımızda tekrara düşmemek, anlatımı daha zengin ve akıcı hale getirmek için eş anlamlı kelimeler kullanırız.
- Cümlelere farklı bir hava katmak ve daha etkili ifade sağlamak için de tercih edilebilirler.

3. Eş Anlamlı Kelimelere Örnekler ve Cümle Kullanımları:

Aşağıda sıkça kullanılan bazı eş anlamlı kelimeler ve 4. Sınıf Türkçe ders kitabındaki içeriklere uygun olabilecek cümle örnekleri bulunmaktadır:

- **Öğrenci - Talebe**
  - **Örnek Cümle:** Okulda ders çalışan çok başarılı **öğrenciler** vardı.
  - **Örnek Cümle:** Yeni gelen **talebe** hemen arkadaş edindi.
- **Doktor - Hekim**
  - **Örnek Cümle:** Hastalanınca hemen **doktora** gittik.
  - **Örnek Cümle:** Deneyimli **hekim** hastayı dikkatle muayene etti.
- **Öğretmen - Muallim**
  - **Örnek Cümle:** **Öğretmenimiz** bize yeni bir hikaye okudu.
  - **Örnek Cümle:** Eski **muallimim** beni görünce çok sevindi.

4. Eş Anlamlı Kelimeleri Cümle İçinde Kullanırken Nelere Dikkat Etmeliyiz?

- Eş anlamlı kelimeleri cümle içinde kullanırken, cümlenin akıcılığını ve anlam bütünlüğünü bozmamaya dikkat etmeliyiz. Bazı kelimeler eş anlamlı olsa bile, kullanım alanları veya verdiği his farklılık gösterebilir. Örneğin, "doktor" kelimesi daha yaygınken, "hekim" daha resmi veya edebi bir dilde kullanılabilir. Ancak 4. sınıf düzeyinde bu incelikler yerine genellikle doğrudan değişim yapılabilir.
- En önemlisi, bir cümlede aynı anlamı veren iki kelimeyi (eş anlamlılarını) aynı anda kullanmaktan kaçınmalıyız. Bu, anlatım bozukluğuna yol açar.

5. Eş Anlamlı Kelimeleri Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Okuyarak:** Kitap okumak, metinlerdeki yeni kelimeleri ve onların eş anlamlılarını fark etmenizi sağlar.
- **Sözlük Kullanarak:** Anlamını bilmediğiniz bir kelimeyle karşılaştığınızda sözlüğe bakmak, eş anlamlısını da öğrenmenize yardımcı olur.
- **Kelime Kartları Hazırlayarak:** Kelimeyi bir karta yazıp, arka tarafına eş anlamlısını ve bir örnek cümleyi yazarak tekrar yapabilirsiniz.
- **Oyunlar Oynayarak:** Eş anlamlı kelimeleri bulma oyunları oynamak, hem eğlenceli hem de öğretici olabilir.

Konu: Zıt Anlamlı Kelimeler (Karşıt Anlamlı Kelimeler)

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Zıt Anlamlı Kelimeler Nedir?

- **Tanım:** Anlamca birbirinin tamamen karşıtı olan, yani birbirinin tam tersi durumu ifade eden kelimelere **zıt anlamlı kelimeler** denir. Bu kelimelere **karşıt anlamlı kelimeler** de denir.

2. Zıt Anlamalı Kelimeler Neden Önemlidir?

- Kelimelerin anlam derinliğini anlamamıza yardımcı olurlar.
- Anlatmak istediğimiz durumları daha net ve karşıtlık belirterek ifade etmemizi sağlarlar.
- Cümlelerimize zenginlik katarlar ve ifade gücümüzü artırır.

3. Zıt Anlamalı Kelimelere Örnekler ve Cümle Kullanımları:

Aşağıda sıkça kullanılan bazı zıt anlamalı kelimeler ve 4. Sınıf Türkçe ders kitabındaki içeriklere uygun olabilecek cümle örnekleri bulunmaktadır:

- İyi - Kötü
  - Örnek Cümle: Bugün hava iyiydi, dışarıda oynadık.
  - Örnek Cümle: Kötü hava yüzünden dışarı çıkamadık.
- Büyük - Küçük
  - Örnek Cümle: Bahçede büyük bir ağaç vardı.
  - Örnek Cümle: Ağacın altında küçük bir çiçek açmıştı.
- Gündüz - Gece
  - Örnek Cümle: Kuşlar gündüzleri uçar.
  - Örnek Cümle: Yıldızlar geceleri parlar.

4. Zıt Anlamalı Kelimeleri Karıştırabileceğimiz Durumlar:

- Bir kelimenin olumsuzluğu, o kelimenin zıt anlamlısı değildir! Örneğin:
  - "Gelmek" kelimesinin zıt anlamlısı "gitmek"tir. "Gelmemek" kelimesinin zıt anlamlısı değildir.
  - "Mutlu" kelimesinin zıt anlamlısı "üzgün"dür. "Mutsuz" kelimesinin zıt anlamlısı değildir.
  - Unutma: "Değil", "-sız", "-mez/-maz" gibi olumsuzluk ekleri alan kelimeler zıt anlamlı değildir. Zıt anlamalı kelimeler, ayrı birer kelime olmalıdır.

5. Zıt Anamlı Kelimeleri Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Karşılaştırma Yaparak:** Kelimeleri ikili gruplar halinde öğrenmek, zıt anlamlıları daha kolay akılda tutmayı sağlar.
- **Örnek Cümle Kurarak:** Her zıt anlamlı çift için bolca örnek cümle kurmak, kelimelerin anlamını pekiştirir.
- **Resimlerle Eşleştirerek:** Kelimelerin zıt anlamlılarını temsil eden görsellerle eşleştirme yapmak görsel hafızayı güçlendirir.
- **Bulmacalar Çözerek:** Kelime bulmacaları ve eşleştirme oyunları zıt anlamlı kelimeleri öğrenmek için eğlenceli yollardır.

Konu: Eş Sesli Kelimeler (Sesteş Kelimeler)

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Eş Sesli Kelimeler Nedir?

- **Tanım:** Yazılışları ve okunuşları aynı olan, ancak anlamları birbirinden tamamen farklı olan kelimelere **eş sesli kelimeler** denir. Bu kelimelere **sesteş kelimeler** de denir. Bu kelimelerin anlamları genellikle cümle içindeki kullanımlarıyla ortaya çıkar.

2. Eş Sesli Kelimeler Neden Önemlidir?

- Türkçenin zenginliğini ve kelime oyunlarındaki yerini anlamamızı sağlar.
- Cümledeki anlamı doğru bir şekilde kavrayabilmek için eş sesli kelimelerin farklı anlamlarını bilmek çok önemlidir. Aksi takdirde, cümleyi yanlış anlayabiliriz.
- Yazılı ve sözlü iletişimde doğru kelimeyi seçmek için bu farkı bilmeliyiz.

3. Eş Sesli Kelimelere Örnekler ve Cümle Kullanımları:

Aşağıda sıkça kullanılan bazı eş sesli kelimeler ve 4. Sınıf Türkçe ders kitabındaki içeriklere uygun olabilecek cümle örnekleri bulunmaktadır:

• Yüz

- Anlam 1 (Organ): İnsan veya hayvanın başının ön kısmı.
  - Örnek Cümle: Aynaya bakınca kendi **yüzünü** gördü.
- Anlam 2 (Sayı): Dokuz doksan dokuzdan sonra gelen sayı, 100.
  - Örnek Cümle: Sınavdan **yüz** aldı.
- Anlam 3 (Fiil): Suda ilerlemek.
  - Örnek Cümle: Yazın havuzda her gün **yüzmeyi** severim.

• El

- Anlam 1 (Organ): Kolun bilekten sonraki, beş parmaklı ucu.
  - Örnek Cümle: Küçük çocuk annesinin **elini** tuttu.
- Anlam 2 (Yabancı, başkası): Tanımadığımız, dışarıdan gelen kişi veya kişiler.
  - Örnek Cümle: Sakın **ele** güvenme, kendi işini kendin yap.

• Gül

- Anlam 1 (Çiçek): Güzel kokulu, dikenli bir çiçek türü.
  - Örnek Cümle: Bahçemizdeki **güller** bu sabah açtı.
- Anlam 2 (Fiil): Neşelenince veya komik bir şey olunca sesli tepki vermek.
  - Örnek Cümle: Arkadaşımın anlattığı fıkraya çok **güldüm**.

• At

- Anlam 1 (Hayvan): Hızlı koşan, binek hayvanı.
  - Örnek Cümle: Çiftlikte iki tane **at** vardı.
- Anlam 2 (Fiil): Bir şeyi uzağa fırlatmak.
  - Örnek Cümle: Çöpü çöp kutusuna **attı**.

• Bin

- Anlam 1 (Sayı): Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı, 1000.

- **Örnek Cümle:** Bu defterin tam **bin** sayfası var.
- **Anlam 2 (Fiil):** Bir taşıta veya hayvana çıkmak, üstüne oturmak.
  - **Örnek Cümle:** Otobüse **binip** okula gitti.
- **Kaz**
  - **Anlam 1 (Kuş):** Büyük, beyaz bir kümes hayvanı.
    - **Örnek Cümle:** Gölde birkaç tane **kaz** yüzüyordu.
  - **Anlam 2 (Fiil):** Toprağı veya bir şeyi eşelemek, çukur açmak.
    1. **Örnek Cümle:** Bahçede bir fidan dikmek için çukur **kazdık**.
- **Dolu**
  - **Anlam 1 (Yağış türü):** Buz parçacıkları halinde yağan yağış.
    - **Örnek Cümle:** Dün akşam aniden **dolu** yağdı.
  - **Anlam 2 (İçerik boş olmayan):** İçinde bir şeyler bulunan, boş olmayan. (Zıt anlamlısı "boş"tur.)
    - **Örnek Cümle:** Bardak suyla **doluydu**.
- **Ek**
  - **Anlam 1 (İlave):** Bir şeye eklenen parça, ilave.
    - **Örnek Cümle:** Kitabın sonuna birkaç **ek** sayfa eklendi.
  - **Anlam 2 (Fiil):** Toprağa tohum veya fide dikmek.
    - **Örnek Cümle:** Tarlaya buğday **ektik**.

4. Eş Sesli Kelimeleri Cümle İçinde Ayırt Etme:

- Eş sesli kelimeleri ayırt etmenin en kolay yolu, kelimenin cümle içindeki anlamına bakmaktır. Cümlenin genel anlamı bize hangi anlamda kullanıldığını gösterir.
- Örneğin, "Köyde iki tane at var." cümlesinde "at" kelimesi bir hayvanı ifade ederken, "Çöpü hemen at." cümlesinde "at" kelimesi bir eylemi (fırlatmak) ifade eder.

5. Eş Sesli Kelimeleri Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Cümle İçinde Kullanarak:** Her bir anlamı için ayrı ayrı cümleler kurmak, kelimelerin farklı anlamlarını zihnimize pekiştirir.
- **Görsel Hafızayı Kullanarak:** Kelimelerin farklı anlamlarını temsil eden görseller bulup eşleştirmek, öğrenmeyi kolaylaştırır.
- **Oyunlar Oynayarak:** "Hangi anlamda kullanıldı?" gibi eş sesli kelime oyunları oynamak, konuyu pekiştirmek için eğlencelidir.
- **Ders Kitabındaki Metinleri Dikkatle Okuyarak:** Metinlerde geçen eş sesli kelimelerin hangi anlamda kullanıldığını anlamaya çalışmak, konuyu gerçek bağlamda kavramanıza yardımcı olur.

Konu: Gerçek Anlam, Mecaz Anlam ve Terim Anamlı Kelimeler

Sınav Önemi: ★ ★ ★

1. Gerçek Anlam (Temel Anlam) Nedir?

- **Tanım:** Bir kelimenin akla gelen ilk anlamıdır. Sözlükteki ilk anlamı genellikle kelimenin gerçek anlamıdır. Bir kelimenin herkes tarafından bilinen, ilk ve temel anlamıdır.
- **Örnekler ve Cümle Kullanımları:**
  - **Ağız:** İnsanın yiyecekleri çiğnediği ve konuştuğu organ.
    - **Örnek Cümle:** Açlıktan **ağız** kurudu.
  - **Yanmak:** Ateş almak, tutuşmak.
    - **Örnek Cümle:** Odunlar çıtır çıtır **yanıyordu**.
  - **Acı:** Dilin duyduğu keskin, yakıcı tat.
    - **Örnek Cümle:** Bu biber çok **acıymış**.
  - **Çıkmak:** Bulunduğu yerden dışarıya veya yukarıya doğru gitmek.
    - **Örnek Cümle:** Merdivenlerden yukarı **çıktı**.
  - **Taşımak:** Bir şeyi bir yerden başka bir yere götürmek.
    - **Örnek Cümle:** Eşyalarını yeni evine **taşıdı**.

2. Mecaz Anlam Nedir?

- **Tanım:** Bir kelimenin gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır. Genellikle benzetmeler ve karşılaştırmalar yoluyla oluşur. Mecaz anlamlı kelimeler, soyut kavramları veya farklı durumları ifade etmek için kullanılır.
- **Örnekler ve Cümle Kullanımları:**
  - **Ağız:** (Gerçek anlamdan uzaklaşma) Konuşma, söyleyiş tarzı; bir yere giriş çıkış.
    - **Örnek Cümle:** Toplantıda onun **ağzından** hiç laf alamadık. (Konuşması anlamında)
    - **Örnek Cümle:** Mağaranın **ağızı** çok dardı. (Giriş anlamında)
  - **Yanmak:** (Gerçek anlamdan uzaklaşma) Çok üzülme, acı çekmek; bir şeyi çok istemek.
    - **Örnek Cümle:** Sınavı kaçırdığı için içi **yanıyordu**. (Üzülme anlamında)
    - **Örnek Cümle:** Bu işe resmen **yandı**. (Zarar görmek anlamında)
  - **Acı:** (Gerçek anlamdan uzaklaşma) Üzüntü veren, elem verici.
    - **Örnek Cümle:** Aldığı **acı** haberle yıkıldı. (Üzücü anlamında)
  - **Çıkmak:** (Gerçek anlamdan uzaklaşma) Ortaya çıkmak, belli olmak; bir göreve atanmak.
    - **Örnek Cümle:** Sonunda gerçekler ortaya **çıktı**. (Ortaya çıkmak anlamında)
    - **Örnek Cümle:** Babam müdürlüğe **çıktı**. (Terfi etmek anlamında)

3. Terim Anlam Nedir?

- **Tanım:** Bir kelimenin bilim, sanat, spor veya herhangi bir meslek dalına ait özel ve belirli bir anlamı karşılmasıdır. Bu kelimeler o alana özgüdür ve genellikle o alanın dışında kullanıldığında aynı özel anlamı taşımazlar.
- **Örnekler ve Cümle Kullanımları:**
  - **Ders Kitabından ve Geniş Düşünceyle Örnekler:**
    - **Ders:** Matematik dersinde **üçgenin** iç açıları toplamı 180 derecedir. (Geometri terimi)

- **Ders:** Müzikte **nota** bilgisi önemlidir. (Müzik terimi)
- **Ders:** Tiyatroda oyuncular **perde** arasında dinlenir. (Tiyatro terimi)
- **Ders:** Futbolda **penaltı** kaçırıldı. (Spor terimi - futbol)
- **Ders:** Bilim insanları yeni bir **deney** yaptılar. (Bilim terimi)
- **Ders:** Türkçe dersinde **cümle, kelime, harf** gibi terimler öğreniriz. (Dil bilgisi terimi)
- **Ders:** Doktor, hastaya **ameliyat** yapmaya karar verdi. (Tıp terimi)
- **Ders:** Sanat dersinde **perspektif** çizim tekniklerini öğrendik. (Resim/Sanat terimi)

4. Gerçek, Mecaz ve Terim Anlamlı Kelimeleri Cümle İçinde Ayırt Etme:

- **Bağlam Önemlidir:** Kelimenin hangi anlamda kullanıldığını anlamak için cümlenin tamamına ve kelimenin kullanıldığı konuya dikkat etmeliyiz.
- **Gerçek Anlam:** Genellikle kelimenin ilk akla gelen, somut ve herkesçe bilinen anlamıdır.
- **Mecaz Anlam:** Kelime gerçek anlamından tamamen uzaklaşmış, soyut bir anlam kazanmıştır. Genellikle "gibi" takısı olmadan benzetme yoluyla oluşur.
- **Terim Anlam:** Belirli bir alana (bilim, sanat, spor vb.) özgü, o alanda özel bir anlam taşıyan kelimelerdir.

5. Gerçek, Mecaz ve Terim Anlamlı Kelimeleri Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Sözlük Kullanımı:** Kelimelerin farklı anlamlarını sözlükten araştırmak, özellikle terim anlamları öğrenmek için önemlidir.
- **Bol Bol Okuma:** Farklı konularda okumak (hikaye kitapları, bilimsel metinler, spor haberleri vb.) kelimelerin farklı anlam kullanımlarını görmemizi sağlar.
- **Cümle Kurma Alıştırmaları:** Bir kelimenin hem gerçek, hem mecaz, hem de terim anlamını kullanarak cümleler kurmak, anlamları pekiştirir.

- **Konu Alanlarını Tanıma:** Farklı bilim, sanat, spor dallarıyla ilgili genel bilgi edinmek, terim anlamlı kelimeleri tanımayı kolaylaştırır.

Konu: Deyimler ve Atasözleri

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Deyimler Nedir?

- **Tanım:** Genellikle birden fazla kelimedenden oluşan, gerçek anlamından uzaklaşarak kendine özgü, kalıplaşmış bir anlam taşıyan söz gruplarıdır. Deyimler, bir durumu, bir olayı veya bir duyguyu kısa ve öz bir şekilde anlatmak için kullanılır.
- **Özellikleri:**
  - Genellikle mastar ekiyle (-mak/-mek) biterler (örneğin: göz gezdirmek).
  - Kalıplaşmışlardır, kelimelerin yerleri değiştirilemez veya başka kelimelerle değiştirilemez.
  - Gerçek anlamlarından tamamen uzaklaşmışlardır (istisnalar dışında).
  - Bir durumu veya özelliği anlatırlar, öğüt vermezler.
- **Örnekler ve Cümle Kullanımları:**
  - **Ağzı kulaklarına varmak:** Çok sevinmek.
    - **Örnek Cümle:** Sınavdan yüksek not alınca **ağzı kulaklarına** vardı.
  - **Etekleri zil çalmak:** Çok sevinmek, heyecanlanmak.
    - **Örnek Cümle:** Tatile gideceğini duyunca **etekleri zil** çaldı.
  - **Göz gezdirmek:** Hızlıca bakmak, okumak.
    - **Örnek Cümle:** Kitaplara şöyle bir **göz** gezdirdi.
  - **Göze girmek:** Sevilen, beğenilen biri olmak.
    - **Örnek Cümle:** Çalışkanlığıyla öğretmenin **gözüne** girdi.
  - **Kulağına küpe olmak:** Bir şeyi unutmamak, ders çıkarmak.
    - **Örnek Cümle:** Yaptığı hatadan sonra bu olay ona **kulağına küpe** oldu.

- **Papucunu dama atmak:** Birinin yerine başka birini tercih etmek, gözden düşürmek.
  - **Örnek Cümle:** Yeni oyuncakları gelince eski oyuncaklarının papucunu dama attı.
- **İki ayağı bir pabuca girmek:** Çok acele etmek zorunda kalmak.
  - **Örnek Cümle:** Son dakika yetişmek için iki ayağı bir pabuca girdi.
- **Dil dökmek:** Birini bir şeye ikna etmek için çok uğraşmak, rica etmek.
  - **Örnek Cümle:** Arkadaşını ikna etmek için saatlerce dil döktü.
- **Başı göğe ermek:** Çok sevinmek, büyük bir başarı kazanmak.
  - **Örnek Cümle:** Şampiyon olunca başı göğe erdi.

2. Atasözleri Nedir?

- **Tanım:** Uzun gözlemler ve deneyimler sonucu oluşmuş, topluma mal olmuş, genellikle öğüt veren, yol gösteren, genel gerçekleri ifade eden kısa ve özlü sözlerdir.
- **Özellikleri:**
  - Genellikle yargı bildirirler, bir öğüt veya ders verirler.
  - Kalıplaşmışlardır, kelimelerin yerleri değiştirilemez veya başka kelimelerle değiştirilemez.
  - Çoğu zaman gerçek anlamlarından uzaklaşmışlardır (bazıları gerçek anlamda da kullanılabilir).
  - Anonimdirler (kimin söylediği bilinmez).
- **Örnekler ve Cümle Kullanımları:**
  - **Ağaç yaşken eğilir:** Çocukken öğrenilen şeyler daha kalıcı olur, alışkanlıklar küçük yaşta kazanılır.
    - **Örnek Cümle:** Öğretmenimiz, "Derslerinize şimdiden çalışın, çünkü ağaç yaşken eğilir" dedi.
  - **Damlaya damlaya göl olur:** Azar azar biriken şeyler zamanla büyük bir yekûn oluşturur.

- **Örnek Cümle:** Kumbarasına her gün para atarak, damlaya damlaya göl olur atasözünü kanıtladı.
- **Sakla samanı, gelir zamanı:** İşe yaramaz gibi görünen şeyleri bile ileride lazım olabileceği düşüncesiyle saklamak gerekir.
  - **Örnek Cümle:** Eski defterlerini atmadı, "Belki bir gün lazım olur, sakla samanı, gelir zamanı" diye düşündü.
- **Bir elin nesi var, iki elin sesi var:** Birlik ve beraberlik içinde yapılan işler daha kolay ve başarılı olur.
  - **Örnek Cümle:** Takım olarak çalışınca ödevimizi daha hızlı bitirdik, tıpkı **bir elin nesi var, iki elin sesi var** atasözünde olduğu gibi.
- **Komşu komşunun külüne muhtaçtır:** İnsanların her zaman birbirlerine ihtiyacı vardır, komşuluk ilişkileri önemlidir.
  - **Örnek Cümle:** Bazen küçük bir yardım için bile komşumuza başvururuz, çünkü **komşu komşunun külüne muhtaçtır**.
- **Akıl yaşta değil baştadır:** Önemli olan yaş değil, tecrübe ve zekadır.
  - **Örnek Cümle:** Henüz çok genç olmasına rağmen sorunlara mantıklı çözümler buluyordu, gerçekten **akıl yaşta değil baştadır**.
- **Üzüm üzümüne baka baka kararır:** İnsanlar birlikte oldukları kişilere benzemeye başlar.

3. Deyimler ve Atasözleri Arasındaki Farklar:

Özellik	Deyim	Atasözü
Yapı	Genellikle mastar ekiyle biter (-mak/-mek).	Genellikle yargı bildirir, cümle şeklindedir.
Anlam	Bir durumu, özelliği anlatır, öğüt vermez.	Genellikle öğüt verir, genel bir yargı bildirir.
Kalıplaşma	Kalıplaşmıştır, kelimeleri değiştirilemez.	Kalıplaşmıştır, kelimeleri değiştirilemez.
Gerçek Anlam	Genellikle gerçek anlamından uzaklaşmıştır.	Çoğu zaman gerçek anlamından uzaklaşmıştır, bazıları gerçek anlamda da

kullanılır.

Kime Ait Anonimdir (kimin söylediği bilinmez). Anonimdir (kimin söylediği bilinmez).

Export to Sheets

4. Deyimler ve Atasözlerini Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Bol Bol Okuma:** Kitap, hikaye, gazete okurken deyim ve atasözlerinin altını çizin ve anlamlarını öğrenmeye çalışın.
- **Anlamlarını Araştırma:** Bilmediğiniz deyim ve atasözlerinin anlamlarını sözlüklerden veya internetten araştırın.
- **Cümle İçinde Kullanma:** Deyim ve atasözlerini kendi cümlelerinizde kullanarak pekiştirin.
- **Hikayeler Okuma:** Deyimlerin ve atasözlerinin içinde geçtiği kısa hikayeler okumak, onların anlamını daha iyi kavramanıza yardımcı olur.

Konu: Bağlamdan Yararlanarak Bilinmeyen Kelime ve Kelime Gruplarının Anlamını Tahmin Etme

Sınav Önemi: ★ ★ ★

1. Bağlam Nedir?

- **Tanım:** Bir kelimenin veya kelime grubunun içinde bulunduğu cümle, paragraf veya metnin tamamına **bağlam** denir. Bir kelimenin anlamını tahmin etmek için sadece kelimeye değil, içinde bulunduğu cümleye ve metnin genel konusuna dikkat etmek çok önemlidir.

2. Bilinmeyen Kelimelerin Anlamını Neden Tahmin Etmeliyiz?

- Okuduğumuz metinleri daha iyi anlamak için.
- Kelime dağarcığımızı geliştirmek ve yeni kelimeler öğrenmek için.
- Okuma hızımızı artırmak ve her kelime için sözlüğe bakma ihtiyacını azaltmak için.

3. Bağlamdan Yararlanarak Anlam Tahmini Nasıl Yapılır?

- **Cümlenin Tamamını Oku:** Bilmediğin kelimenin geçtiği cümleyi baştan sona dikkatlice oku.
- **Cümlenin Konusunu Anla:** Cümle veya paragraf ne hakkında? Kelime bu konuya nasıl uyuyor?
- **Kelimelerin Çevreledikleri:** Bilinmeyen kelimenin sağındaki ve solundaki kelimelere dikkat et. Bu kelimeler, bilinmeyen kelimenin anlamı hakkında ipuçları verebilir.
- **Eş Anımlı veya Zıt Anımlı Olabilir mi?** Cümlede bilinen başka bir kelime, bilinmeyen kelimenin eş anlamlısı veya zıt anlamlısı olabilir mi?
- **Örnekler Var mı?** Kelimenin anlamını açıklayan veya onunla ilgili örnekler veren başka cümleler var mı?
- **Mantık Yürüt:** Cümledeki olay örgüsüne veya anlatılan duruma göre kelimenin hangi anlama gelebileceği üzerine mantık yürüt.

4. Örneklerle Anlam Tahmini:

- **Örnek 1:** "Hava çok **munis** olduğu için dışarıda oyun oynadık."
  - **Tahmin Süreci:**
    - Cümlede dışarıda oyun oynamaktan bahsediliyor, bu da havanın güzel veya uygun olduğunu gösterir.
    - "Munis" kelimesi, havanın nasıl bir özellik taşıdığını anlatıyor.
    - **Tahmin:** Munis, "uygun, ılıman, güzel" gibi bir anlama gelebilir.
  - **(Doğru Anlam: Uysal, sevimli, cana yakın. Bu bağlamda, "uygun, ılıman" anlamıyla da uyuşur.)** *Not: Burada kelime örneği 4. sınıf seviyesinin biraz üzerinde olabilir, ancak mantık yürütme sürecini göstermek için kullanılmıştır.*
- **Örnek 2:** "Kaplumbağa **temkinli** adımlarla ilerliyordu, çünkü yolda bir çukur vardı."
  - **Tahmin Süreci:**
    - Kaplumbağanın ilerleyişi anlatılıyor.

- Yolda bir çukur olduğu belirtiliyor, bu da bir tehlike veya dikkat edilmesi gereken bir durum olduğunu düşündürüyor.
- Bu durumda kaplumbağa nasıl adımlar atar? Hızlı mı, dikkatli mi?
- **Tahmin:** Temkinli, "dikkatli, tedbirli" gibi bir anlama gelebilir.
- **(Doğru Anlam: Tedbirli, ihtiyatlı, dikkatli.)**

5. Anlam Tahmini Becerisini Nasıl Geliştirebiliriz?

- **Sürekli Okuma:** Ne kadar çok okursanız, o kadar farklı kelime ve bağlamla karşılaşsınız.
- **Not Alma:** Bilmediğiniz kelimeleri not alıp, tahmin ettikten sonra sözlükten kontrol edin. Tahmininizin doğru olup olmadığını görmek, öğrenmeyi pekiştirir.
- **Kelime Oyunu Oynama:** Kelime haznesini geliştiren oyunlar oynamak da bu beceriyi destekler.
- **Meraklı Olma:** Kelimelerin anlamlarını merak etmek ve onları öğrenmeye istekli olmak en önemli adımdır.

Konu: Okuduğu Metnin Konusunu Belirleme

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Metnin Konusu Nedir?

- **Tanım:** Bir metinde yazarın neyden bahsettiği, metnin genel olarak ne üzerine yazıldığı veya metinde anlatılan olay ya da durumun ne olduğu, o metnin **konusudur**. "Metinde ne anlatılıyor?", "Metin ne hakkında?" sorularının cevabı konuyu verir.
- **Örnek:** Bir metin hayvan sevgisinden bahsediyorsa, konusu "hayvan sevgisi"dir. Bir metin geri dönüşümün önemini anlatıyorsa, konusu "geri dönüşüm"dür.

2. Metnin Konusunu Belirlemek Neden Önemlidir?

- Metni doğru ve tam anlamamızı sağlar.
- Metnin ana fikrini (vermek istediği mesajı) bulmamıza yardımcı olur.
- Metinle ilgili soruları daha kolay cevaplamamızı sağlar.
- Metnin içeriğini özetlememizi veya arkadaşlarımıza anlatmamızı kolaylaştırır.

3. Metnin Konusunu Nasıl Belirleriz?

- **Metnin Tamamını Oku:** Metni baştan sona dikkatlice oku. İlk okumada anlamadıysan, bir daha oku.
- **Anahtar Kelimeleri Bul:** Metinde en çok tekrar eden kelimelere veya kavramlara dikkat et. Bu kelimeler genellikle konuya işaret eder.
- **Metin Ne Hakkında?** Kendine "Bu metin genel olarak neyden bahsediyor?" sorusunu sor.
- **Başlık ve Görsellere Dikkat Et:** Eğer metnin başlığı veya yanında görseller varsa, bunlar da konu hakkında ipucu verebilir.
- **Tek Bir Cümleyle İfade Et:** Konuyu genellikle kısa ve öz bir şekilde, tek bir kelime veya kelime grubuyla ifade edebiliriz. (Örnek: "Doğa Sevgisi", "Arkadaşlık", "Su Tasarrufu")

4. Örnek Metin ve Konu Belirleme:

- **Örnek Metin:** "Kediler, çok sevimli hayvanlardır. Uykuyu çok severler ve günde saatlerce uyuyabilirler. Tırmanmayı ve oyun oynamayı da çok severler. Özellikle ip yumaklarıyla oynamaya bayılırlar. Ayrıca çok temiz hayvanlardır; sürekli kendilerini yalayarak tüylerini temizlerler. Bu yüzden evde beslemesi kolay canlılardır."
  - **Anahtar Kelimeler:** Kediler, sevimli, uyku, oyun, temiz.
  - **Metin Ne Hakkında?** Kedilerin özellikleri ve yaşam tarzları.
  - **Konu Tahmini:** Kediler ve özellikleri / Kedilerin yaşamı.
- **Örnek Metin:** "Su, yaşamın temelidir. Bitkiler, hayvanlar ve insanlar susuz yaşayamaz. Dünya üzerindeki su kaynakları sınırlıdır ve bu kaynakları dikkatli kullanmamız gerekir. Dişlerimizi fırçalarken suyu açık bırakmamalı,

banyo yaparken gereksiz yere suyu akıtmamalıyız. Su tasarrufu yapmak, gelecek nesiller için çok önemlidir."

- **Anahtar Kelimeler:** Su, yaşam, kaynak, sınırlı, kullanmak, tasarruf.
- **Metin Ne Hakkında?** Suyun önemi ve nasıl tasarruf edileceği.
- **Konu Tahmini:** Suyun önemi ve su tasarrufu / Su kaynaklarının korunması.

5. Konu Belirleme Becerisini Nasıl Geliştirebiliriz?

- **Her Okuduğunun Konusunu Bulmaya Çalış:** Okuduğun her paragrafın veya kısa metnin konusunu belirlemeye çalış.
- **Özetleme Yap:** Metnin konusunu bulduktan sonra, o konuyu arkadaşlarına veya ailene kısa ve öz bir şekilde anlatmaya çalış.
- **Farklı Metin Türleri Oku:** Hikaye, bilgilendirici metin, şiir gibi farklı metin türlerini okumak, farklı konuları anlamana yardımcı olur.

Konu: Okuduğu Metnin Ana Fikri / Ana Duygusunu Belirleme

Sınav Önemi: ★ ★ ★

1. Metnin Ana Fikri Nedir?

- **Tanım:** Metnin yazılış amacı, yazarın okuyucuya vermek istediği temel mesaj veya öğüt, metnin **ana fikridir**. Konudan farklı olarak, ana fikir bir yargı bildirir ve metinden çıkarılması gereken asıl derstir. "Bu metin bize ne anlatmak istiyor?", "Metinden çıkardığımız ders nedir?" sorularının cevabı ana fikri verir.
- **Örnek:** Konusu "hayvan sevgisi" olan bir metnin ana fikri "Hayvanlara iyi davranmalıyız çünkü onlar da canlıdır ve sevgiye muhtaçtır." olabilir.

2. Metnin Ana Duygusu Nedir?

- **Tanım:** Özellikle şiir ve hikaye gibi edebi metinlerde, yazarın veya eserin okuyucuya hissettirdiği temel duyguya **ana duygu** denir. "Bu metni okurken ne hissettim?", "Şiir bana hangi duyguyu yaşattı?" sorularının cevabı ana duyguyu verir.
- **Örnek:** Bir metin vatanın güzelliklerini anlatıyorsa ana duygusu "vatan sevgisi" olabilir. Bir metin bir kayıp sonrası üzüntüyü anlatıyorsa ana duygusu "hüzün" olabilir.

3. Ana Fikir ve Ana Duygu Arasındaki Fark:

- **Ana Fikir:** Daha çok bilgi ve öğüt veren metinlerde bulunur. Zihne hitap eder, bir düşüncüyü, mesajı iletir.
- **Ana Duygu:** Daha çok edebi (şiir, hikaye) metinlerde bulunur. Kalbe hitap eder, bir hissi, duyguyu ifade eder.

4. Metnin Ana Fikrini / Ana Duygusunu Nasıl Belirleriz?

- **Metni Dikkatlice Oku:** Metni birkaç kez okuyarak yazarın ne anlatmak istediğini veya hangi duyguyu yansıttığını anlamaya çalış.
- **Konuyu Belirle:** Önce metnin konusunu bulmak, ana fikre veya ana duyguya ulaşmada bir adımdır.
- **Soru Sor:** Kendine şu soruları sor:
  - **Ana Fikir İçin:** "Yazar bu metni neden yazmış? Bana ne öğretmek istiyor? Bu metinden ne ders çıkarmalıyım?"
  - **Ana Duygu İçin:** "Bu metin bana ne hissettiriyor? Yazarın bu metinde anlatmak istediği asıl duygu ne?"
- **Metnin Başını ve Sonunu İncele:** Ana fikir genellikle metnin başında (giriş) veya sonunda (sonuç) açıkça belirtilebilir.
- **Özetleme Yap:** Metni kendi cümlelerinle özetlemeye çalışırken, yazarın asıl vermek istediği mesajı yakalayabilirsin.

5. Örnek Metin ve Ana Fikir/Ana Duygu Belirleme:

- **Örnek Metin (Bilgilendirici):** "Küçük ağaç fideleri ilk başta zayıf ve narindir. Onları korumak, sulamak ve güneş ışığı almalarını sağlamak çok önemlidir. Çünkü zamanla bu küçük fideler büyüüp kocaman ağaçlara dönüşürler. Ağaçlar bize oksijen verir, toprağı korur ve canlılara yuva olur. Bu nedenle doğayı ve ağaçları korumak, aslında geleceğimizi korumaktır."
  - **Konu:** Ağaçların önemi ve korunması.
  - **Ana Fikir:** Ağaçlar, yaşamımız için çok değerli varlıklardır ve onları korumak hepimizin görevidir. / Doğayı korumak, geleceğimizi korumak demektir.
- **Örnek Metin (Şiir):**
  - Bayrağım dalgalanır gökyüzünde,
  - Al rengi şehit kanı, ak rengi iman.
  - Her baktığımda kalbim coşar,
  - Bu vatan sevgisi, ruhumu sarar.
  - **Konu:** Bayrak ve vatan sevgisi.
  - **Ana Duygu:** Vatan sevgisi / Bayrak sevgisi / Gurur.

6. Ana Fikir/Ana Duygu Belirleme Becerisini Nasıl Geliştirebiliriz?

- **Okuma Anlama Alıştırmaları:** Ana fikir ve ana duygu soruları içeren okuma anlama metinleri çöz.
- **Tartışma:** Okuduğın bir metnin ana fikri veya ana duygusu hakkında arkadaşlarınla veya ailenle konuş, farklı görüşleri dinle.
- **Kendi Yazdıklarında Uygula:** Kendi yazdığın kısa yazılarda veya hikayelerde ne ana fikir vermek istediğini veya hangi duyguyu yansıtmak istediğini düşün.

Konu: Okuduğu Metindeki Olayları, Kişileri, Yer ve Zamanı Belirleme

Sınav Önemi: ★ ★ ★

1. Olay (Hikaye Unsurları) Nedir?

- **Tanım:** Bir metinde anlatılan yaşanmış veya yaşanabilecek durumlara, eylemlere ve gelişmelere **olay** denir. Özellikle hikaye, masal, roman gibi anlatmaya bağlı metinlerde olay örgüsü bulunur.
- **Olay Örgüsü:** Birbiriyle bağlantılı olayların belirli bir sıra içinde (başlangıç, gelişme, sonuç) anlatılmasıdır.

2. Kişiler (Kahramanlar) Nedir?

- **Tanım:** Metinde anlatılan olayları yaşayan veya bu olaylarda yer alan varlıklara **kişiler** (kahramanlar) denir. Kişiler insan olabileceği gibi, hayvanlar veya eşyalar da olabilir (özellikle masal ve fabllarda).
- **Özellikleri:** Metinde kişilerin fiziksel özellikleri (boyu, kilosu, saç rengi vb.) veya kişilik özellikleri (çalışkan, tembel, dürüst, korkak vb.) hakkında bilgiler verilebilir.

3. Yer (Mekan) Nedir?

- **Tanım:** Metinde anlatılan olayların geçtiği alana, çevreye veya mekana **yer** denir. Olaylar bir evde, okulda, ormanda, şehirde, köyde veya hayali bir yerde geçebilir.

4. Zaman Nedir?

- **Tanım:** Metinde anlatılan olayların yaşandığı döneme, ana, güne veya mevsimlere **zaman** denir. Zaman açıkça belirtilebileceği gibi (örneğin: "Dün", "Geçen yaz", "Bir zamanlar"), metnin gidişatından da anlaşılabilir.

5. Metinde Bu Unsurları Nasıl Belirleriz?

- **Metni Dikkatlice Oku:** Tüm metni okuyarak olayların akışını, kimlerin yer aldığını, nerede ve ne zaman olduğunu anlamaya çalış.
- **Sorular Sor:**
  - **Olay İçin:** Metinde ne oldu? Kim ne yaptı? Olaylar nasıl gelişti?
  - **Kişiler İçin:** Olayı kimler yaşadı? Başka kimler vardı? Metindeki varlıklar kimler?
  - **Yer İçin:** Olay nerede geçti? Metinde hangi mekanlardan bahsediliyor?
  - **Zaman İçin:** Olay ne zaman yaşandı? Sabah mı, akşam mı? Hangi mevsimde, hangi yılda? "Bir zamanlar" gibi ifadeler var mı?

6. Örnek Metin ve Belirleme:

- **Örnek Metin:** "Geçen yaz tatilinde, büyükannemle dedemin köydeki eski evlerinde kalıyorduk. Bir sabah, ben daha uyanmadan dedem bahçeye inmişti bile. Öğleden sonra, bahçedeki elma ağacından taze taze elmalar topladık ve büyükannemle birlikte nefis bir elmalı kek yaptık. Akşam olunca, hep birlikte bahçede yedik ve yıldızları seyrettik. O gün hayatımın en güzel günlerinden biriydi."
  - **Olay:** Torunun büyükannesi ve dedesiyle köyde elma toplaması ve kek yapması.
  - **Kişiler:** Torun (ben), Büyükannem, Dedem.
  - **Yer:** Köydeki eski ev ve bahçesi.
  - **Zaman:** Geçen yaz tatili, bir sabah, öğleden sonra, akşam.

7. Bu Beceriye Nasıl Geliştirebiliriz?

- **Hikaye Kitapları Oku:** Bol bol hikaye, masal ve roman oku. Bu tür metinler olay, kişi, yer ve zaman unsurlarını belirlemek için idealdir.
- **Kendine Sorular Sor:** Okuduğun her metin için yukarıdaki soruları kendine sorarak bu unsurları bulmaya çalış.
- **Özetleme Yap:** Metni özetlerken bu unsurları da mutlaka belirt. "Şu kişi, şu zamanda, şu yerde, şunu yaptı." gibi özetlemeler yap.

Konu: Okuduğu Metinlerdeki Söz Sanatlarını Fark Etme

Sınav Önemi: ★★ (Temel seviyede fark etme önemli, derinlemesine analiz beklenmez.)

1. Söz Sanatı Nedir?

- **Tanım:** Şiirlerde ve edebi metinlerde anlatımı daha etkili, güzel ve çarpıcı hale getirmek için kullanılan özel anlatım yollarına **söz sanatları** denir. Kelimeler gerçek anlamlarının dışında, farklı bir etki yaratacak şekilde kullanılır.
  4. sınıf seviyesinde en temel söz sanatları olan **benzetme** ve **kişileştirme** üzerinde durulur.

2. Benzetme (Teşbih) Nedir?

- **Tanım:** İki farklı varlık veya kavram arasında, ortak bir özellikten yararlanılarak yapılan karşılaştırmaya **benzetme** denir. Genellikle "gibi, kadar, sanki" gibi kelimeler kullanılır.
- **Amacı:** Anlatımı daha güçlü, anlaşılır ve renkli hale getirmektir.
- **Örnekler ve Cümle Kullanımları:**
  - "Aslan **gibi** güçlü asker." (Asker, gücü yönünden aslana benzetilmiş.)
  - "Pamuk **gibi** yumuşak eller." (Eller, yumuşaklık yönünden pamuğa benzetilmiş.)
  - "Deniz **kadar** mavi gözler." (Gözler, mavilik yönünden denize benzetilmiş.)
  - "Tavşan **gibi** hızlı koşuyordu." (Koşma hızı tavşana benzetilmiş.)
  - "Kar **gibi** bembeyaz bir örtü kaplamıştı etrafı." (Beyazlık yönünden kara benzetilmiş.)

3. Kişileştirme (Teşhis) Nedir?

- **Tanım:** İnsan dışındaki canlı veya cansız varlıklara insana ait özellikler (konuşma, düşünme, ağlama, sevinme, kızma vb.) verme sanatına **kişileştirme** denir.
- **Amacı:** Anlatıma canlılık, duygu ve hareket katmaktır.

• Örnekler ve Cümle Kullanımları:

- "Rüzgar şarkı söylüyordu." (Rüzgara insanlara ait olan şarkı söyleme özelliği verilmiş.)
- "Ağaçlar dans ediyordu." (Ağaçlara insanlara ait olan dans etme özelliği verilmiş.)
- "Güneş bize gülümsüyordu." (Güneşe insanlara ait olan gülümseme özelliği verilmiş.)
- "Bulutlar ağlıyordu." (Bulutlara insanlara ait olan ağlama özelliği verilmiş, aslında yağmur yağıyor.)

4. Söz Sanatlarını Nasıl Fark Ederiz?

- **Metni Anlama:** Kelimelerin gerçek anlamlarının dışına çıkıp çıkmadığına dikkat et.
- **"Gibi", "Kadar", "Sanki" İfadeleri:** Eğer bir kelime başka bir şeye benzetiliyorsa ve bu kelimeler kullanılıyorsa, benzetme vardır.
- **İnsan Özellikleri Arama:** İnsan dışındaki bir varlığın, insan gibi davrandığı veya insanlara ait bir özellik taşıdığı anlatılıyorsa, kişileştirme vardır.

5. Söz Sanatlarını Öğrenme Yolları:

- **Şiir ve Hikaye Okuma:** Özellikle şiirler ve masallar söz sanatlarını sıkça içerir. Bu metinleri okurken dikkatli ol.
- **Cümle Kurma:** Kendi cümlelerinde benzetme ve kişileştirme yaparak bu sanatları kullanmayı öğren.
- **Görselleştirme:** Anlatılan söz sanatını zihninde canlandırmaya çalış. Örneğin, "Ağlayan bulutlar" dendiğinde yağmur yağan bir bulut hayal et.

Konu: Metin Türlerini Tanıma

Sınav Önemi: ★★ (Temel ayırım yapabilme önemlidir.)

1. Metin Türü Nedir?

- **Tanım:** Yazılı bir metnin ne amaçla yazıldığına, nasıl bir yapıya sahip olduğuna ve okuyucuya ne tür bilgiler veya duygular aktardığına göre aldığı ada **metin türü** denir. Farklı amaçlar için farklı metin türleri kullanılır.

4. sınıf düzeyinde genellikle **hikaye (öykü)**, **masal**, **fabl**, **şiiir**, **bilgilendirici metin (bilimsel metin)** gibi temel metin türleri üzerinde durulur.

2. Başlıca Metin Türleri ve Özellikleri:

- a. Hikaye (Öykü):** * **Özellikleri:** Yaşanmış veya yaşanması mümkün olayları anlatır. * Olay, kişi, yer ve zaman unsurları belirgindir. * Genellikle serim (başlangıç), düğüm (gelişme) ve çözüm (sonuç) bölümleri bulunur. * Amaç, bir olayı anlatmak ve okuyucuyu etkilemektir. * **Örnekler:** Günlük hayattan kesitler, macera hikayeleri, arkadaşlık hikayeleri.
- b. Masal:** * **Özellikleri:** Olağanüstü olayların ve kişilerin yer aldığı, hayal ürünü anlatılardır. * Yer ve zaman belirsizdir ("Bir varmış bir yokmuş", "Evvel zaman içinde" gibi ifadelerle başlar). * İyilik-kötülük mücadelesi vardır ve genellikle iyiler kazanır. * Evrensel konuları (dürüstlük, çalışkanlık, yardımseverlik) işler. * Amaç, ders vermek ve eğitmektir. * **Örnekler:** Kırmızı Başlıklı Kız, Pamuk Prenses, Nasrettin Hoca Fıkraları (eğitici yönüyle masallara benzer).
- c. Fabl:** * **Özellikleri:** Kahramanları genellikle hayvanlar olan, sonunda bir ders (öğüt) veren kısa hikayelerdir. * Hayvanlar insan gibi konuşturulur ve düşündürülür (kişileştirme sanatı sıkça kullanılır). * Amacı, insanlara ahlaki bir ders vermektir. * **Örnekler:** Ağustos Böceği ile Karınca, Tilki ile Leylek.
- d. Şiiir:** * **Özellikleri:** Duyguları, düşünceleri ve hayalleri dizeler halinde (alt alta yazılan satırlar) anlatır. * Genellikle kafiye (ses benzerliği) ve redif (aynı görevdeki eklerin veya kelimelerin tekrarı) gibi ahenk unsurları bulunur. *

Duygusal bir anlatım vardır. * **Örnekler:** Milli Marşlar, doğa şiirleri, çocuk şiirleri.

e. Bilgilendirici Metin (Bilimsel Metin / Makale): * **Özellikleri:** Okuyucuya bir konu hakkında bilgi vermeyi amaçlar. * Gerçek olaylara ve verilere dayanır. * Nesnel (tarafsız) bir anlatım vardır. * Açık ve anlaşılır bir dil kullanılır. * Görseller (fotoğraflar, grafikler) içerebilir. * **Örnekler:** Ansiklopedi yazıları, ders kitaplarındaki konular, gazete haberleri (bilgi veren kısımları).

3. Metin Türlerini Nasıl Tanırız?

- **Amaç Nedir?** Metin bize bir olayı mı anlatıyor, bilgi mi veriyor, yoksa bir duygu mu aktarıyor?
- **Kahramanlar Kimler?** İnsanlar mı, hayvanlar mı, yoksa olağanüstü varlıklar mı?
- **Olaylar Gerçekçi mi?** Yaşanması mümkün mü, yoksa hayal ürünü mü?
- **Yapı Nasıl?** Düz yazı mı, dizeler halinde mi yazılmış?
- **Sonunda Ders Var mı?** Özellikle hayvanların konuştuğu bir metinse, bir ders var mı?

4. Metin Türlerini Öğrenme Yolları:

- **Her Türden Okuma Yap:** Farklı metin türlerinden bol bol örnek oku.
- **Özellikleri Karşılaştır:** Her metni okurken yukarıdaki özellikleri düşünerek hangi türe ait olduğunu belirlemeye çalış.
- **Sınıflandırma Yap:** Okuduğun metinleri türlerine göre ayırarak bir koleksiyon oluşturabilirsin.

Konu: Görsel Materyalleri Okuma / Görsellerle İlgili Soruları Cevaplama

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Görsel Materyal Nedir?

- **Tanım:** Bir metni veya konuyu daha iyi anlamamızı sağlayan, bilgi veren veya duygu uyandıran resim, fotoğraf, grafik, harita, tablo, karikatür, afiş, diyagram gibi her türlü görüntüye **görsel materyal** denir.

2. Görsel Materyalleri Okumak Neden Önemlidir?

- **Anlamayı Güçlendirir:** Görseller, metinde anlatılanları zihnimizde daha kolay canlandırmamızı sağlar.
- **Bilgi Verir:** Bazı görseller, metinde olmayan ek bilgiler içerebilir.
- **Dikkat Çeker:** Metni daha ilgi çekici hale getirir.
- **Özetleme ve Karşılaştırma:** Bazı görseller (grafikler, tablolar) karmaşık bilgileri özetleyerek veya karşılaştırarak sunar.

3. Görsel Materyalleri Nasıl Okuruz (Anlarız)?

- **Görsele Dikkatlice Bak:** Görseldeki her ayrıntıyı incele. Ne görüyorsun?
- **Renkler, Şekiller, Nesnelere:** Hangi renkler kullanılmış? Hangi şekiller var? Hangi nesnelere gösteriliyor?
- **Kişiler ve Duygular:** Görselde insanlar veya canlılar varsa, ne yapıyorlar? Yüz ifadeleri veya duruşları ne anlatıyor? Hangi duyguyu yansıtıyorlar?
- **Yer ve Zaman:** Görseldeki olay nerede geçiyor? Ne zaman geçiyor olabilir? (Örneğin, kıyafetlerden veya çevreden mevsim, gün anlaşılabilir.)
- **Görselin Mesajı:** Bu görsel bize ne anlatmak istiyor? Hangi bilgiyi veriyor?
- **Metinle İlişkisi:** Eğer görsel bir metinle birlikteyse, metinle görsel arasında bir bağlantı kurmaya çalış. Görsel metindeki hangi bilgiyi destekliyor veya tamamlıyor?
- **Başlık ve Açıklamalar:** Görselin altında veya üstündeki başlıklar, yazılar (lejantlar) veya açıklamalar genellikle görsel hakkında önemli ipuçları verir.

4. Görsellerle İlgili Soruları Cevaplama:

- Soruyu dikkatlice oku.
- Soru görselin hangi kısmıyla ilgili?
- Cevabı sadece görselden bulmaya çalış. Metinde olmayan bir bilgiyi görselden çıkarmaya çalışma.
- Görseldeki ayrıntılara dikkat ederek doğru cevabı bul.

5. Örnek Görsel ve Yorumlama:

- **Görsel (Örnek Durum):** Yağmurlu havada, şemsiyesini açmış, gülen bir çocuk görseli. Çocuk yağmurluk ve bot giymiş, etrafta su birikintileri var.
  - **Görselde ne görüyorsun?** Yağmurlu havada şemsiye açmış, gülen bir çocuk.
  - **Çocuk ne giymiş?** Yağmurluk ve bot.
  - **Hava nasıl?** Yağmurlu.
  - **Çocuk ne hissediyor?** Mutlu, sevinçli.
  - **Görselin ana fikri/mesajı ne olabilir?** Yağmurlu havada bile mutlu olunabilir. / Çocuklar her koşulda oyun oynamayı sever.

6. Görsel Okuma Becerisini Nasıl Geliştirebiliriz?

- **Her Gün Görsel İncele:** Kitaplardaki, dergilerdeki, reklamlardaki görselleri incele. Onlar hakkında kendine sorular sor.
- **Görsel Anlatımlar Yap:** Gördüğün bir görseli başkalarına anlatmaya çalış.
- **Resimli Kitaplar Oku:** Hikayeleri okurken resimlere dikkat et ve resimlerin hikayeye ne kattığını düşün.
- **Haritaları İncele:** Bir haritaya bakarak hangi şehirlerin, dağların, nehirlerin olduğunu bulmaya çalış.

Konu: Yazacağı Metinleri Planlama

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Yazma Planı Nedir?

- **Tanım:** Bir yazıya başlamadan önce, ne yazacağını, nasıl bir sıra izleyeceğini, hangi bilgileri kullanacağını belirlediğin taslağa **yazma planı** denir. Plan yapmak, yazının düzenli, eksiksiz ve anlaşılır olmasını sağlar.

2. Neden Yazma Planı Yapmalıyız?

- **Düzenli ve Akıcı Yazı:** Yazının dağınık olmasını engeller, düşüncelerin düzenli bir sırayla ilerlemesini sağlar.

- **Eksiksiz İçerik:** Unutulabilecek önemli noktaların atlanmamasını sağlar.
- **Zaman Kazancı:** Yazmaya başlamadan önce ne yazacağını bildiğin için yazma süreci daha hızlı ilerler.
- **Amaca Uygunluk:** Yazının amacına uygun (bilgi vermek, eğlendirmek, olay anlatmak vb.) bir şekilde ilerlemesini sağlar.

3. Yazma Planı Nasıl Yapılır? (Temel Bir Metin İçin)

- **a. Konuyu Belirle:** Ne hakkında yazacaksın? Konun ne olacak? (Örnek: "Hayvan Sevgisi")
- **b. Amaç Belirle:** Neden yazıyorsun? Okuyucuna ne anlatmak istiyorsun? (Örnek: "Hayvanları sevmenin ve korumanın önemini vurgulamak.")
- **c. Ana Fikri / Ana Duyguyu Belirle:** Yazının temel mesajı ne olacak? (Örnek: "Tüm canlılar sevgiyi hak eder ve onlara karşı sorumlu davranmalıyız.")
- **d. Başlık Belirle:** Yazının başlığı ne olacak? Başlık, konuyu ve merak uyandırıcı olmalı. (Örnek: "Minik Dostlarımız")
- **e. Ana Bölümleri Planla:**
  - **Giriş:** Okuyucuyu konuya hazırlayan ilk bölüm. Konuyu tanıtabilir, dikkat çekici bir cümleyle başlayabilir.
(Örnek: Hayvan sevgisinin ne kadar güzel bir duygu olduğu ve etrafımızdaki canlıların varlığı.)
  - **Gelişme:** Konunun detaylıca anlatıldığı bölüm. Örnekler verilir, açıklamalar yapılır. Burada alt başlıklar veya paragraflar kullanabilirsin.
    - (Örnek: -Evcil hayvanların hayatımıza kattıkları, -Sokak hayvanlarına nasıl davranmalıyız, -Hayvanların korunması için yapabileceklerimiz.)
  - **Sonuç:** Yazının bitiş bölümü. Ana fikir tekrar vurgulanabilir, bir özet yapılabilir veya okuyucuya bir mesaj verilebilir.
    - (Örnek: Hayvanlara karşı sorumluluklarımızın hatırlatılması ve sevginin önemi.)

- **f. Notlar Al ve Anahtar Kelimeler Belirle:** Her bölüm için yazmak istediğin ana düşünceleri veya kullanacağın anahtar kelimeleri kısaca not al.

4. Yazma Planı Yaparken Kullanılabilecek Yöntemler:

- **Zihin Haritası (Mind Map):** Konuyu ortaya yazıp etrafına ilgili anahtar kelimeleri ve fikirleri dallandırarak çizim yapmak.
- **Liste Oluşturma:** Yazmak istediğin tüm noktaları alt alta sıralamak.
- **Sorular Sorma:** Konuyla ilgili "Ne, Nerede, Ne Zaman, Nasıl, Kim, Neden?" gibi sorular sorarak cevaplarını not almak.

5. Yazma Planının Faydaları (Tekrar):

- Yazıya başlarken zorlanmazsın.
- Yazın daha düzenli ve mantıklı olur.
- Önemli bir noktayı atlama riskin azalır.
- Yazının tamamlandığında daha başarılı olur.

Konu: Yazma Stratejilerini Uygulama

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Yazma Stratejisi Nedir?

- **Tanım:** Bir metni yazarken kullandığımız yöntemlere, tekniklere ve adımlara **yazma stratejileri** denir. Bu stratejiler, yazma sürecini kolaylaştırır, daha etkili yazılar yazmamızı sağlar.

2. Başlıca Yazma Stratejileri:

a. Amaç Belirleme: * **Ne?** Yazıyı ne amaçla yazıyorum? (Bilgi vermek mi, olay anlatmak mı, duygularımı ifade etmek mi, ikna etmek mi?) * **Neden Önemli?** Amaç, yazının içeriğini, dilini ve yapısını belirler. Örneğin, bilgi veren bir yazı nesnel, hikaye anlatan bir yazı ise olay odaklı olmalıdır.

b. Hedef Kitleyi Belirleme: * **Ne?** Yazımı kimler okuyacak? (Arkadaşlarıma mı, öğretmenime mi, küçük kardeşime mi?) * **Neden Önemli?** Hedef kitleye göre dilimizi (basit mi, karmaşık mı), kelime seçimimizi ve anlatım tarzımızı belirleriz.

c. **Bilgi Toplama:** * **Ne?** Yazacağım konu hakkında yeterli bilgim var mı? Eksik bilgilerimi nereden bulabilirim? (Kitaplar, internet, gözlem, görüşme gibi.) * **Neden Önemli?** Yeterli ve doğru bilgi, yazının güçlü ve güvenilir olmasını sağlar.

d. **Not Alma:** * **Ne?** Bilgi toplarken veya düşünürken önemli noktaları, anahtar kelimeleri ve fikirleri not almak. * **Neden Önemli?** Toplanan bilgilerin unutulmamasını ve düzenli kalmasını sağlar. Yazma sırasında kolayca ulaşılabilir.

e. **Taslak Oluşturma (Planlama):** * **Ne?** Yazının giriş, gelişme, sonuç bölümlerini planlamak, her bölüme ne yazacağını belirlemek. (Önceki konuda ayrıntılı anlatıldı.) * **Neden Önemli?** Yazının düzenli, akıcı ve eksiksiz olmasını sağlar.

f. **Fikirleri Düzenleme:** * **Ne?** Toplanan bilgileri ve fikirleri mantıklı bir sıraya koymak. Benzer fikirleri bir araya getirmek. * **Neden Önemli?** Yazının anlaşılır ve tutarlı olmasını sağlar. Okuyucunun yazıyı kolayca takip etmesine yardımcı olur.

g. **Yazıyı Gözden Geçirme ve Düzeltme (Sonraki Konu):** * **Ne?** Yazıyı bitirdikten sonra hataları (imla, noktalama, anlam) kontrol etmek ve düzeltmeler yapmak. * **Neden Önemli?** Yazının hatasız ve etkili olmasını sağlar.

3. Yazma Sürecinde Adım Adım İlerleme:

- **Adım 1: Hazırlık (Planlama)**
  - Konuyu, amacı, hedef kitleyi belirle.
  - Bilgi topla, not al.
  - Taslağını (planını) oluştur.
- **Adım 2: Yazma**
  - Planına uygun olarak yazmaya başla.
  - Cümlelerini ve paragraflarını oluştur.
  - Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini yaz.
- **Adım 3: Gözden Geçirme ve Düzeltme**
  - Yazını baştan sona oku.
  - Hatalarını kontrol et ve düzelt.
  - Yazının akıcılığını ve anlaşılabilirliğini kontrol et.

4. Yazma Stratejilerini Nasıl Uygulayabiliriz?

- **Her Yazı İçin Plan Yap:** En kısa yazı için bile bir plan oluşturma alışkanlığı kazan.
- **Farklı Amaçlar İçin Yaz:** Hem bilgi veren, hem olay anlatan, hem de duygu ifade eden yazılar yazmaya çalış.
- **Okuyucu Gözüyle Bak:** Yazını bitirdikten sonra kendini okuyucunun yerine koyarak oku ve "Bu yazıyı anlar mıydım? Sıkılır mıydım?" diye düşün.

Konu: Metin Türlerine Uygun Yazılar Yazma

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Metin Türlerine Uygun Yazmak Neden Önemli?

- Her metin türünün kendine özgü özellikleri, kuralları ve amaçları vardır. Bu özelliklere uygun yazmak, yazının etkili, anlaşılır ve amacına ulaşmasını sağlar.
- Örneğin, bir hikaye yazarken bilgi vermeye çalışmak, hikayenin akıcılığını bozar. Ya da bir bilgilendirici metinde çok fazla duyguya yer vermek, metnin nesnelliğini kaybetmesine neden olur.

2. Başlıca Metin Türleri ve Yazarken Dikkat Edilmesi Gerekenler:

a. Hikaye (Öykü) Yazma:

* **Amaç:** Bir olayı veya yaşanan bir durumu anlatmak, okuyucuyu eğlendirmek veya düşündürmek.

Nasıl Yazılır:

* **Olay:** Bir olay belirle. Bu olay kimin başından geçecek?

* **Kişiler:** Olayı yaşayacak ana karakterler ve varsa yardımcı karakterleri düşün. Onlara isimler ver.

* **Yer ve Zaman:** Olay nerede ve ne zaman geçecek? Bu detayları hayal et. *

Giriş: Olayın başlangıcını anlat. Karakterleri ve mekanı tanıt.

- * **Gelişme:** Olayın nasıl ilerlediğini, karakterlerin neler yaşadığını anlat. Sorunlar veya çatışmalar bu bölümde ortaya çıkar.
- * **Sonuç:** Olayın nasıl bittiğini, sorunların nasıl çözüldüğünü anlat. Bir ders veya mesaj varsa kısa ve öz şekilde verilebilir.
- * **Dil:** Anlatım dili genellikle samimi ve akıcıdır.

b. Masal Yazma:

- * **Amaç:** Hayal ürünü olaylarla okuyucuyu eğlendirmek ve onlara ders vermek.

Nasıl Yazılır:

- * **Giriş:** "Bir varmış bir yokmuş", "Evvel zaman içinde" gibi kalıplarla başla.
- * **Olaylar:** Olağanüstü olaylara ve hayal ürünü karakterlere yer ver. (Konuşan hayvanlar, sihirli nesnelere vb.)
- * **İyilik-Kötülük:** Genellikle iyi ve kötü karakterler vardır. İyi karakterler dürüst, yardımsever, kötü karakterler ise kiskanç, bencil olabilir.
- * **Zaman/Yer:** Genellikle belirsizdir.
- * **Sonuç:** "Gökten üç elma düştü..." gibi kalıplarla bitebilir ve mutlaka bir ders (öğüt) içerir.
- * **Dil:** Sade ve çocukların anlayabileceği bir dildir.

c. Fabl Yazma:

- * **Amaç:** Hayvanlar aracılığıyla insanlara ahlaki bir ders vermek.

Nasıl Yazılır:

- * **Kahramanlar:** Hayvanlar olur ve insan gibi davranır, konuşur.
- * **Olay:** Kısa ve öz bir olay örgüsü bulunur.
- * **Ders (Kıssadan Hisse):** Hikayenin sonunda mutlaka açıkça belirtilen bir öğüt veya mesaj (kıssadan hisse) vardır.
- * **Dil:** Genellikle sade ve anlaşılırdır.

d. Şiir Yazma:

* **Amaç:** Duyguları, düşünceleri veya hayalleri dizeler halinde estetik bir dille ifade etmek.

Nasıl Yazılır:

* **Konu/Duygu:** Hangi konu hakkında yazacaksın? Hangi duyguyu hissettirmek istiyorsun? (Doğa sevgisi, annelik, arkadaşlık, vatan sevgisi vb.)

* **Dizeler ve Kıtalar:** Cümleler yerine kısa dizeler kullan. Dizeleri gruplayarak kıtalar oluştur.

* **Kafiye ve Ritim:** Kelimelerin son seslerindeki benzerliklere (kafiyelere) dikkat edebilirsin. Şiiri okurken bir ritim oluşturmaya çalış.

* **Söz Sanatları:** Benzetme ve kişileştirme gibi söz sanatlarını kullanarak şiirini daha etkileyici hale getirebilirsin.

* **Duygu Aktarımı:** Seçtiğin kelimelerle hissettiğin duyguyu okuyucuya aktarmaya çalış.

e. Bilgilendirici Metin Yazma (Örnek: Bir hayvan hakkında bilgi metni):

* **Amaç:** Okuyucuya belirli bir konuda doğru ve net bilgi vermek.

Nasıl Yazılır:

* **Konu:** Net bir konu belirle. (Örnek: "Fillerin Yaşamı")

* **Giriş:** Konuyu kısaca tanı. Ne hakkında bilgi vereceğini belirt.

* **Gelişme:** Bilgileri alt başlıklar halinde düzenleyebilirsin. (Örnek: Yaşam alanları, beslenme şekilleri, özellikleri, davranışları vb.)

* **Doğruluk:** Verdiğin bilgilerin doğru olduğundan emin ol.

* **Nesnellik:** Kendi düşüncelerini veya duygularını katmadan, tarafsız bir dil kullan.

* **Açıklık:** Karmaşık ifadelerden kaçın, herkesin anlayabileceği sade bir dil kullan.

* **Sonuç:** Verilen bilgileri özetleyebilir veya önemli bir noktayı tekrar vurgulayabilirsin.

3. Metin Türlerine Uygun Yazma Becerisini Nasıl Geliştirebiliriz?

- **Her Türden Okuma Yap:** Farklı metin türlerini okuyarak o türlerin özelliklerini içselleştir.
- **Örnekleri İncele:** İyi yazılmış hikaye, masal, şiir ve bilgilendirici metin örneklerini incele.
- **Bol Bol Yazma Pratiği:** Her türde kısa kısa yazılar yazmaya çalış. Deneme yanılma yoluyla en iyi öğrenme gerçekleşir.
- **Geri Bildirim Al:** Yazdıklarını öğretmenine veya aile büyüklerine okutarak yorumlarını al.

Konu: Yazdıklarını Gözden Geçirme ve Düzenleme

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Gözden Geçirme ve Düzenleme Nedir?

- **Tanım:** Bir yazıyı bitirdikten sonra, yazdıklarımızı baştan sona okuyarak olası hataları bulma, eksiklikleri tamamlama, cümleleri daha anlaşılır hale getirme ve yazıyı genel olarak iyileştirme sürecine **gözden geçirme ve düzenleme** denir. Bu, yazma sürecinin çok önemli bir parçasıdır.

2. Neden Yazdıklarımızı Gözden Geçirmeli ve Düzenlemeliyiz?

- **Hataları Düzeltme:** Yazım (imla), noktalama işaretleri ve dil bilgisi hatalarını bulup düzeltmek için.
- **Anlaşılabilirlik:** Yazının okuyucu tarafından kolayca anlaşılmasını sağlamak için.
- **Akıcılık:** Cümlelerin ve paragrafların birbiriyle uyumlu, akıcı bir şekilde ilerlemesini sağlamak için.
- **Eksik ve Fazlalıkları Giderme:** Konu dışı bilgileri çıkarmak veya eksik kalan yerleri tamamlamak için.
- **Etkileyicilik:** Yazının daha güçlü, etkili ve amaca uygun olmasını sağlamak için.

3. Yazdıklarımızı Nasıl Gözden Geçirir ve Düzenleriz?

- a. **İlk Okuma (Anlam Kontrolü):**
  - Yazının tamamını baştan sona hızlıca oku.
  - Konuyu ve ana fikri doğru yansıtabilmiş miyim?
  - Cümleler anlamlı mı, birbiriyle tutarlı mı?
  - Okurken takıldığım, anlamını tam kavrayamadığım yerler var mı?
- b. **Detaylı Kontrol (Hata Avcılığı):**
  - **Yazım (İmla) Hataları:** Kelimelerin doğru yazılıp yazılmadığını kontrol et. (Örnek: "Herkez" yerine "herkes", "yanlız" yerine "yalnız".)
  - **Noktalama İşaretleri:** Nokta (.), virgül (,), soru işareti (?), ünlem (!) gibi noktalama işaretlerinin doğru yerlerde kullanılıp kullanılmadığını kontrol et. (Cümle sonunda nokta var mı? Sıralı sözcükler arasına virgül konmuş mu?)
  - **Dil Bilgisi Hataları:** Cümlelerde eklerin, fiil çekimlerinin doğru kullanılıp kullanılmadığını kontrol et. (Örnek: "Gelicek" yerine "gelecek".)
  - **Kelime Tekrarları:** Aynı kelimenin sıkça tekrar edilip edilmediğine bak. Gereksiz tekrarlar varsa eş anlamlılarını kullanmaya çalış veya cümleyi değiştir.
  - **Cümle Uzunlukları:** Çok uzun veya çok kısa cümleler kullanmaktan kaçın. Cümleleri daha akıcı hale getirmek için değiştirebilirsin.
  - **Paragraf Düzeni:** Her paragrafın bir ana fikir etrafında toplandığından emin ol. Paragrafların birbiriyle bağlantılı olup olmadığını kontrol et.
- c. **Sesli Okuma:**
  - Yazdığın yazıyı sesli olarak oku. Sesli okumak, yazım hatalarını ve akıcılık sorunlarını daha kolay fark etmeni sağlar.
- d. **Başka Bir Gözle Kontrol:**

- Mümkünse, yazdğın yazıyı öğretmenine, ailene veya bir arkadaşına okut. Onların yorumları, senin fark edemediğin hataları grmene yardımcı olabilir.

4. Düzenleme İpuçları:

- **Sil, Ekle, Değiştir:** Gözden geçirme sırasında hataları sil, eksik bilgileri ekle, cmleri veya kelimeleri değiştir.
- **Kelimeleri Yeniden Seç:** Daha uygun, daha etkili veya daha açıklayıcı kelimeler seçmeye alış.
- **Cmleri Birleştir veya Ayır:** Anlamı daha iyi ifade etmek için kısa cmleri birleştirebilir veya uzun cmleri ayırabilirsin.

5. Yazdıkların Gözden Geçirme Alışkanlığını Nasıl Kazanırız?

- **Bitirdim Demeden nce Kontrol Et:** Her yazı yazdıktan sonra, "Bitirdim!" demeden önce mutlaka bir gözden geçirme adımı ekle.
- **Liste Kullan:** Hata türlerini içeren bir kontrol listesi oluştur (yazım, noktalama, anlam vb.) ve yazını kontrol ederken bu listeyi kullan.
- **Tekrarla:** Düzenli olarak yazma ve gözden geçirme pratiği yapmak, bu beceriyi geliştirmenin en iyi yoludur.

Konu: Yazılarında Uygun Geçiş ve Bağlantı İfadelerini Kullanma

Sınav nemi: ★★ ★

1. Geçiş ve Bağlantı İfadesi Nedir?

- **Tanım:** Cmleri veya paragrafları birbirine bağlayan, düşünceler arasındaki ilişkiyi güçlendiren, yazının akıcılığını ve anlaşılabilirliğini sağlayan kelime veya kelime gruplarına **geçiş ve bağlantı ifadeleri** denir.

2. Neden Geçiş ve Bağlantı İfadeleri Kullanmalıyız?

- **Akıcılık:** Yazının okuyucu tarafından rahatça okunmasını ve anlaşılmasını sağlar. Cmler arasında kopukluk yaşanmasını engeller.
- **Mantıksal İlişki:** Düşünceler arasındaki sebep-sonuç, karşılaştırma, ekleme, özetleme gibi ilişkileri açıkça belirtir.

- **Anlaşılrlık:** Yazarın ne anlatmak istediğini okuyucunun daha iyi kavramasına yardımcı olur.
- **Paragraf Geçişleri:** Bir paragraftan diğerine geçerken, yeni konuya veya düşünceye daha yumuşak bir geçiş sağlar.

3. Başlıca Geçiş ve Bağlantı İfadeleri ve Kullanım Amaçları:

a. **Ekleme ve Destekleme İfadeleri:** (Daha fazla bilgi vermek veya bir düşünceyi desteklemek için) * **ve, ayrıca, bununla birlikte, ek olarak, üstelik, hatta, bunun yanında, dahası**

* **Örnek Cümle:** Kitap okumayı çok severim **ve** yeni hikayeler keşfetmek beni mutlu eder.

* **Örnek Cümle:** Spor yapmak sağlıklıdır, **ayrıca** insanı zinde tutar.

b. **Karşılaştırma ve Zıtlık Bildiren İfadeler:** (İki farklı düşünceyi veya durumu karşılaştırmak, zıtlık belirtmek için) * **ama, fakat, ancak, oysa, halbuki, buna rağmen, aksine, bununla birlikte, diğer yandan**

* **Örnek Cümle:** Hava çok güzeldi **ama** dışarı çıkamadık.

* **Örnek Cümle:** Kardeşim çok çalışkan, **oysa** ben biraz tembelim.

c. **Sebeup-Sonuç İlişkisi Kuran İfadeler:** (Bir durumun nedenini veya sonucunu belirtmek için)

* **çünkü, bu yüzden, bu nedenle, bu sebeple, sonuç olarak, böylece, dolayısıyla**

* **Örnek Cümle:** Hastalandım **çünkü** ince giyindim.

* **Örnek Cümle:** Çok ders çalıştım **bu yüzden** sınavdan yüksek not aldım.

d. **Özetleme ve Sonuç Bildiren İfadeler:** (Anlatılanları özetlemek veya bir sonuca varmak için) * **kısacası, özetle, sonuç olarak, böylece, dolayısıyla, son olarak**

* **Örnek Cümle:** Kısacası, sağlıklı yaşamak için spor yapmalıyız.

* **Örnek Cümle:** Anlatılanlardan **sonuç olarak** şunu diyebiliriz: Kitap okumak çok önemlidir.

e. **Sıralama ve Zaman Bildiren İfadeler:** (Olayları veya düşünceleri sıraya koymak, zaman akışını belirtmek için) * **öncelikle, daha sonra, ardından, sonra, son olarak, ilk olarak, en sonunda**

* **Örnek Cümle:** Öncelikle kahvaltı yaptık, daha sonra parka gittik.

* **Örnek Cümle:** Yemek için ilk olarak sebzeleri doğradık, ardından pişirdik.

f. **Örnekleme İfadeleri:** (Bir düşünceyi veya bilgiyi örneklerle açıklamak için)

* **örneğin, mesela, gibi**

* **Örnek Cümle:** Sağlıklı beslenmek önemlidir, **örneğin** bol bol meyve ve sebze yemeliyiz.

4. Geçiş ve Bağlantı İfadelerini Nasıl Kullanırsınız?

- **Anlama Uygun Kullanım:** Hangi ifadeyi kullanacağına, cümleler arasındaki anlam ilişkisine göre karar ver.
- **Tekrar Etmekten Kaçın:** Aynı ifadeyi sürekli kullanmak yerine, farklı ifadeler kullanmaya çalışarak yazını zenginleştir.
- **Doğru Yere Koy:** Bağlantı ifadelerini genellikle cümlenin başında veya iki cümlenin arasında kullanırsınız.

5. Geçiş ve Bağlantı İfadelerini Öğrenme Yolları:

- **Okurken Dikkat Et:** Kitaplarda, dergilerde veya diğer metinlerde geçen geçiş ve bağlantı ifadelerinin altını çiz. Cümleleri nasıl birbirine bağladıklarını incele.
- **Kendi Cümlelerinde Dene:** Her gün birkaç yeni geçiş veya bağlantı ifadesini kullanarak cümleler kur.
- **Yazdıklarını Kontrol Et:** Kendi yazdığın yazılarda bu ifadeleri doğru ve yeterli kullanıp kullanmadığını gözden geçir.

Konu: Yazılarında Farklı Yazı Stillerini Kullanma

Sınav Önemi: ★ ★

1. Yazı Stili Nedir?

- **Tanım:** Bir yazının görsel olarak nasıl görüldüğü, harflerin ve kelimelerin nasıl şekillendirildiği ile ilgili genel görünümüdür. 4. sınıf düzeyinde bu, genellikle **bitişik eğik el yazısı** ve **dik temel yazı** gibi yazım biçimlerini ifade eder. Daha geniş anlamda, yazının genel üslubu, tonu ve anlatım biçimi de birer yazı stili olarak kabul edilebilir (örneğin: bilgilendirici, hikaye edici, şiirsel).

2. Neden Farklı Yazı Stillerini Bilmeliyiz?

- **Anlaşılabilirlik ve Okunabilirlik:** Yazının başkaları tarafından kolayca okunabilmesini sağlar.
- **Estetik Görünüm:** Yazının daha düzenli ve güzel görünmesine yardımcı olur.
- **Farklı Amaçlar İçin Kullanım:** Farklı yazı stilleri farklı amaçlar için daha uygun olabilir. (Örneğin, resmi bir yazıda daha düzenli bir yazı stili tercih edilirken, bir günlükte daha kişisel bir stil kullanılabilir.)
- **Resmîyet:** Bazı yazı stilleri daha resmi veya daha samimi bir hava katabilir.

3. Başlıca Yazı Stilleri (4. Sınıf Düzeyinde):

a. Bitişik Eğik El Yazısı:

- * **Özellikleri:** Harflerin birbirine bitişik, eğik bir şekilde yazılmasıdır.
- * **Amacı:** Yazma hızını artırmak ve daha akıcı bir yazı elde etmek.
- * **Kullanım Alanı:** Genellikle günlük yazışmalarda, defter tutmada kullanılır. İlk okulda yazma becerilerini geliştirmek için öğretilir.

b. Dik Temel Yazı (Düz Yazı):

- * **Özellikleri:** Harflerin birbirinden ayrı ve dik bir şekilde yazılmasıdır.
- * **Amacı:** Daha okunaklı ve net bir yazı elde etmek.

* **Kullanım Alanı:** Kitaplarda, gazetelerde, resmi belgelerde, bilgisayar yazılarında yaygın olarak kullanılır.

4. Yazı Stillerini Nasıl Kullanırız?

- **Amaca Göre Seçim:** Öğretmenin veya yazdığı metnin türüne göre uygun yazı stilini seçmelisin.
- **Kurallara Uyuma:** Hangi stil olursa olsun, harflerin doğru şekilde oluşturulduğundan, satır aralıklarına ve boyutlarına dikkat edildiğinden emin olmalısın.
- **Temiz ve Okunaklı Olma:** En önemlisi, yazının her zaman temiz ve okunabilir olmasıdır.

5. Yazı Stili Becerisini Nasıl Geliştirebiliriz?

- **Pratik Yap:** Her iki yazı stilinde de bol bol yazma alıştırmaları yap.
- **Örnekleri İncele:** Ders kitaplarındaki veya öğretmenin verdiği örnek yazı stillerini dikkatlice incele ve taklit etmeye çalış.
- **Doğru Kalem Tutma:** Kalem doğru tutmak, el yazısının güzelliğini ve akıcılığını etkileyen önemli bir faktördür.
- **Sabırlı Ol:** Başlangıçta zorlanabilirsin, ama düzenli pratikle el yazın daha güzel ve okunaklı hale gelecektir.

Konu: Hazırlıksız Konuşmalar Yapma

Sınav Önemi: ★ ★ (Günlük yaşam becerisi olarak önemli, sınavda doğrudan soru olarak gelmese de dolaylı olarak değerlendirilebilir.)

1. Hazırlıksız Konuşma Nedir?

- **Tanım:** Önceden herhangi bir hazırlık yapmadan, anlık olarak bir konu hakkında fikirlerini, düşüncelerini veya duygularını sözlü olarak ifade etmeye **hazırlıksız konuşma** denir. Bu, günlük hayatımızda en sık kullandığımız konuşma biçimidir.
- **Örnekler:** Bir arkadaşının sorusuna cevap vermek, sınıfta bir konuda görüşünü belirtmek, bir olay hakkında kısa bilgi vermek.

2. Neden Hazırlıksız Konuşma Becerisi Önemlidir?

Hazırlayan: Metin AKGÜN - Sınıf Öğretmeni (Yapay Zeka Desteğiyle Hazırlanmıştır.)

- **İletişim Kurma:** Günlük hayatta sürekli olarak hazırlıksız konuşmalar yaparız. Bu beceri, başkalarıyla etkili bir şekilde iletişim kurmamızı sağlar.
- **Kendini İfade Etme:** Düşüncelerimizi ve duygularımızı anında ve net bir şekilde ifade edebilmek, özgüvenimizi artırır.
- **Hızlı Düşünme:** Karşımıza çıkan durumlara veya sorulara hızlıca mantıklı cevaplar verebilme yeteneğini geliştirir.
- **Bilgiyi Aktarma:** Bildiklerimizi başkalarına kolayca aktarmamızı sağlar.

3. Hazırlıksız Konuşma Yaparken Nelere Dikkat Etmeliyiz?

- **Konuyu Anlama:** Soru veya konuşma istenen konuyu tam olarak anladığından emin ol.
- **Kısa ve Öz Olma:** Çok uzatmadan, doğrudan konuya gir ve gereksiz detaylardan kaçın.
- **Net ve Anlaşılır Olma:** Cümlelerini basit tut, herkesin anlayabileceği kelimeler kullan.
- **Ses Tonu ve Hız:** Çok hızlı veya çok yavaş konuşmaktan kaçın. Ses tonunu ayarlayarak dinleyicinin dikkatini çek.
- **Göz Teması:** Konuşurken dinleyicilerle göz teması kurmaya çalış. Bu, kendine güvenli ve ilgili görüldüğünü gösterir.
- **Kendine Güven:** Hata yapmaktan çekinme. Önemli olan, düşündüklerini ifade etmeye çalışmaktır.
- **Örnekler Verme:** Konuşmanı desteklemek için kısa örnekler veya yaşadığın bir deneyimden bahsedebilirsin.

4. Hazırlıksız Konuşma Alıştırmaları:

- **Günlük Sohbetler:** Ailenle veya arkadaşlarınla sohbet ederken, düşüncelerini daha net ifade etmeye çalış.
- **Bir Konu Hakkında Konuşma:** Bir konuda sana aniden soru sorulduğunda, hemen cevap vermeye çalış. Cevabını düşünmek için birkaç saniye duraklayabilirsin.
- **Gözlem Yap ve Anlat:** Çevrende gördüğün bir şeyi (örneğin, bir resmi, bir olayı) birkaç cümleyle başkalarına anlatmaya çalış.

- **Soru-Cevap Oyunları:** Aile içinde veya arkadaşlarıyla "Hızlı Cevaplar" gibi oyunlar oynayarak pratik yapabilirsin.

5. Kendini Geliştirme:

- **Dinleme Becerisi:** İyi bir konuşmacı olmak için iyi bir dinleyici olmak da önemlidir. Başkalarını dikkatlice dinle.
- **Kelime Dağarcığı:** Ne kadar çok kelime bilersen, kendini o kadar iyi ifade edebilirsin.
- **Cesaret:** Konuşmaktan çekinme, her deneme seni daha iyiye götürecektir.

Konu: Hazırlıklı Konuşmalar Yapma

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Hazırlıklı Konuşma Nedir?

- **Tanım:** Önceden belirlenmiş bir konu üzerinde araştırma yaparak, notlar alarak ve bir plan yaparak yapılan konuşmaya **hazırlıklı konuşma** denir. Bu tür konuşmalar genellikle okulda sunum, ödev veya bir etkinlik için yapılır.
- **Örnekler:** Kitap tanıtımı, araştırma sunumu, özel gün kutlaması konuşması.

2. Neden Hazırlıklı Konuşma Becerisi Önemlidir?

- **Bilgi Aktarımı:** Araştırma yaparak ve düzenli bir şekilde bilgi sunarak dinleyicilere doğru ve eksiksiz bilgi aktarılmasını sağlar.
- **Özgüven Gelişimi:** Hazırlıklı olmak, konuşma sırasında daha az stres yapmayı ve daha özgüvenli olmayı sağlar.
- **Araştırma Becerisi:** Konu hakkında bilgi toplama, bilgileri düzenleme gibi araştırma becerilerini geliştirir.
- **Planlama Yeteneği:** Bir işi planlı ve programlı yapma becerisini kazandırır.
- **Topluluk Önünde Konuşma:** Topluluk önünde konuşma becerisini geliştirerek gelecekteki sunumlara hazırlar.

3. Hazırlıklı Konuşma Nasıl Yapılır? (Adımlar)

- **a. Konuyu Belirle ve Araştır:**
  - Konuşacağın konuyu netleştir.
  - Konu hakkında güvenilir kaynaklardan (kitaplar, dergiler, güvenilir internet siteleri) bilgi toplar.
  - Önemli bilgilerin altını çiz, notlar al.
- **b. Plan Yap (Taslak Oluştur):**
  - Konuşmanın Giriş, Gelişme ve Sonuç bölümlerini planla.
  - **Giriş:** Dinleyicinin dikkatini çekecek, konuya giriş yapacak bir başlangıç düşün. (Örnek: Bir soru sorabilir, ilginç bir bilgi verebilirsin.)
  - **Gelişme:** Topladığın bilgileri mantıklı bir sıraya koy. Konunu alt başlıklar halinde sunabilirsin. Örnekler, açıklamalar kullan.
  - **Sonuç:** Konuşmanı özetle, ana mesajını tekrar vurgula veya dinleyicilere bir çağrıda bulun.
- **c. Not Kartları Hazırla:**
  - Uzun metinler ezberlemek yerine, anahtar kelimelerin veya kısa cümlelerin yazılı olduğu küçük not kartları hazırla. Bu kartlara bakarak konuşmanı hatırlayabilirsin.
  - Not kartlarına bakmak, konuşmayı ezberden okumaktan daha doğaldır.
- **d. Konuşma Provası Yap:**
  - Konuşmanı ayna karşısında veya ailene/arkadaşlarına birkaç kez prova et.
  - Prova yaparken ses tonuna, hızına, vurgularına ve beden diline (el hareketleri, duruş) dikkat et.
  - Zamanı ayarla, konuşmanın ne kadar süreceğini öğren.
- **e. Görsel Materyal Kullanımı (İsteğe Bağlı):**
  - Konuşmanı desteklemek için resimler, grafikler veya kısa videolar gibi görsel materyaller kullanabilirsin. Ancak görsel materyallerin konuşmandan rol çalmamasına dikkat et.

- **f. Konuşma Sırası:**
  - Dinleyicilerle göz teması kur.
  - Net ve anlaşılır bir ses tonuyla konuş.
  - Doğal olmaya çalış, rahatla.
  - Heyecanlandığında derin bir nefes al ve yavaşlamaya çalış.

4. Kendini Geliştirme:

- **Bol Bol Pratik:** Konuşma becerisi pratikle gelişir. Sınıfta gönüllü ol, evde sunumlar yap.
- **Geri Bildirim:** Konuşmalarından sonra öğretmeninden veya dinleyicilerden geri bildirim iste. Nereleri iyi yaptığını, nereleri geliştirebileceğini öğren.
- **İzleme:** İyi konuşmacıları izle (TV'deki sunumlar, belgeseller) ve onların tekniklerini gözlemler.

Konu: Okuduğunu Ana Hatlarıyla Anlatma

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Okuduğunu Ana Hatlarıyla Anlatma Nedir?

- **Tanım:** Okuduğumuz bir metni, en önemli bilgilerini, olaylarını ve ana fikrini bozmadan, kendi cümlelerimizle kısa ve öz bir şekilde ifade etmeye **ana hatlarıyla anlatma** (özetleme) denir. Bu, metni ne kadar iyi anladığımızı gösteren önemli bir beceridir.

2. Neden Okuduğumuzu Ana Hatlarıyla Anlatmalıyız?

- **Anlamayı Pekiştirme:** Bir metni ana hatlarıyla anlatabilmek, o metni gerçekten anladığımızı gösterir.
- **Bilgiyi Akılda Tutma:** Önemli bilgileri özetlemek, onları daha kolay hatırlamamızı sağlar.
- **İletişim Becerisi:** Başkalarına okuduğumuz bir şeyi kısa ve net bir şekilde aktarabilmemizi sağlar.
- **Zaman Tasarrufu:** Metnin tüm detaylarını anlatmak yerine, en önemli noktaları vurgulayarak zaman kazanırız.

3. Okuduğunu Ana Hatlarıyla Nasıl Anlatırız?

- **a. Metni Dikkatlice Oku:** Metni iyice anlamak için bir veya iki kez dikkatlice oku.
- **b. Konuyu Belirle:** Metin ne hakkında?
- **c. Ana Fikri / Ana Duyguyu Bul:** Yazar bize ne mesaj vermek istiyor? Veya hangi duyguyu hissettiriyor?
- **d. Ana Olayları/Bilgileri Belirle:** Hikaye ise, olayın başlangıcı, gelişimi ve sonucu nedir? Bilgilendirici metin ise, hangi temel bilgiler veriliyor? Yardımcı fikirler nelerdir?
- **e. Gereksiz Detayları Çıkar:** Metinde çok önemli olmayan, hikayenin veya bilginin ana akışını etkilemeyen detayları atla.
- **f. Kendi Cümleleriyle Anlat:** Metindeki cümleleri veya kelime gruplarını kopyalamak yerine, kendi sözcükleriyle ve anladığın gibi ifade et.
- **g. Sıralamaya Dikkat Et:** Olayların veya bilgilerin metindeki sırasını korumaya çalış.
- **h. Kısa ve Öz Ol:** Anlatımının çok uzun olmamasına dikkat et. Önemli olan en temel bilgileri aktarmaktır.

4. Örnek Metin ve Ana Hatlarıyla Anlatma:

- **Örnek Metin:** "Ayşe, sabah okula gitmek için hazırlandı. Kahvaltısını yaptıktan sonra çantasını alıp yola çıktı. Yolda arkadaşı Elifi gördü ve birlikte yürümeye başladılar. Okula vardıklarında ders zili çalmıştı. Hızlıca sınıflarına girdiler. Öğretmenleri, bugünkü dersin konusunun 'doğa sevgisi' olduğunu söyledi. Ayşe ve Elif, doğayı korumak için neler yapabileceklerini öğrendiler ve bu konuda çok mutlu oldular."
- **Ana Hatlarıyla Anlatım (Örnek):** "Ayşe, sabah okula giderken arkadaşı Elif'le karşılaştı. Okulda doğa sevgisi konulu bir ders işlediler ve doğayı korumanın önemini öğrendiler."

5. Bu Beceriye Nasıl Geliştirebiliriz?

- **Her Okuduğunu Özetlemeye Çalış:** Okuduğun her paragrafın veya kısa metnin konusunu, ana fikrini ve ana hatlarını bulmaya çalış.

- **Sözlü Pratik:** Okuduğun bir kitabı veya metni ailene, arkadaşlarına kısa ve öz bir şekilde anlat.
- **Yazılı Pratik:** Okuduğun bir metnin kısa bir özetini yazmaya çalış.
- **Anahtar Kelimelerle Çalış:** Metni okurken anahtar kelimelerin altını çizerek daha sonra bunları kullanarak özetleme yap.

Konu: Harf, Hece, Ses ve Kelime Bilgisi (Yeniden Yapılandırma ve Toparlama)

Sınav Önemi: ★★ ★

- Bu konu, Türkçe Dersi Kazanımları ve Türkçe Konuları2.odt dosyalarında dağınık şekilde bulunan temel dil bilgisi kavramlarını kapsar. "Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır" kazanımı da buraya bağlıdır.

1. Harf Nedir?

- **Tanım:** Alfabemizdeki sesleri gösteren işaretlere **harf** denir. Türk alfabesinde 29 harf bulunur.
- **Özellikleri:** Harfler tek başlarına bir anlam ifade etmezler. Sesleri yazılı hale getirmemizi sağlarlar.
- **Harflerin Çeşitleri:**
  - **Ünlü (Sesli) Harfler:** Ağızdan tek başına çıkan ve hecelerin oluşumunda temel olan harflerdir. **a, e, ı, i, o, ö, u, ü** (8 tanedir).
  - **Ünsüz (Sessiz) Harfler:** Tek başına söylenemeyen, ünlü bir harfin yardımıyla söylenen harflerdir. Diğer 21 harf ünsüz harftir.

2. Ses Nedir?

- **Tanım:** Konuşma organlarımız aracılığıyla çıkardığımız en küçük anlamlı ya da anlamsız birime **ses** denir. Her harfin bir sesi vardır.
- **Örnek:** 'A' harfini söylediğimizde çıkan ses.

3. Hece Nedir?

- **Tanım:** Bir solukta, tek bir ağız hareketiyle çıkarabildiğimiz ses topluluğuna **hece** denir. Her hecede mutlaka bir ünlü (sesli) harf bulunur. Bir kelimedede kaç ünlü harf varsa, o kadar hece vardır.

• **Heceleme Kuralları:**

- Her hecede mutlaka bir ve yalnızca bir ünlü harf bulunur.
- Hece, tek ünlü harften oluşabilir (A-ra-ba).
- Hece, ünlü + ünsüz (At), ünsüz + ünlü (Ko), ünsüz + ünlü + ünsüz (Bal) gibi farklı yapılar gösterebilir.
- Kelime bölme: Kelimeler hecelerine göre ayrılır. Satır sonuna sığmayan kelimeler hecelerinden bölünür.

• **Örnekler ve Heceleme:**

- O-kul (2 hece)
- Öğ-ret-men (3 hece)
- Kit-ap-lık (3 hece)
- Gül (1 hece)
- El-ma (2 hece)
- Ar-kadaş-lık (3 hece)

4. Kelime (Sözcük) Nedir?

- **Tanım:** Tek başına anlam taşıyan veya cümle kurmaya yarayan ses topluluğuna **kelime (sözcük)** denir. Kelimeler, harflerden ve hecelerden oluşur.
- **Özellikleri:**
  - Anlamları vardır ve bir kavramı, varlığı, eylemi veya özelliği karşılar.
  - Tek bir heceden oluşabileceği gibi (ev, su, at), birden fazla heceden de oluşabilir (bil-gi-sa-yar).
  - Cümlelerin temel yapı taşlarıdır.
- **Örnekler:** Kalem, masa, koşmak, güzel, ve, ama, ile.

5. Kelime Türleri (İsim, Fiil, Sıfat, Zamir, Zarf - Genel Tanıtım):

4.sınıf seviyesinde detaylı dil bilgisi konuları ilerleyen sınıflarda öğretilse de, genel bir kelime türü ayrımı temel düzeyde verilebilir.

- **İsim (Ad):** Varlıkları, kavramları, duyguları karşılayan kelimelerdir. (Örnek: çocuk, ağaç, sevgi, kalem)

- **Fiil (Eylem):** Bir oluşu, kılışı, durumu bildiren kelimelerdir. İş, oluş, hareket bildirirler. (Örnek: koşmak, okumak, gülmek, uyumak)
- **Sıfat (Ön Ad):** Varlıkların özelliklerini (rengini, biçimini, durumunu, sayısını) belirten kelimelerdir. İsimlerden önce gelir. (Örnek: kırmızı elma, büyük ev, iki kalem)
- **Zamir (Adıl):** İsimlerin yerine kullanılan kelimelerdir. (Örnek: ben, sen, o, biz, siz, onlar)
- **Zarf (Belirteç):** Fiillerin, sıfatların veya başka zarfların anlamını belirten, niteleyen kelimelerdir. (Örnek: hızlı koştu, çok güzel, dün geldi)

6. Kelimeleri Anlamlarına Uygun Kullanma:

- **Tanım:** Kelimelerin sözlük anlamlarını, eş ve zıt anlamlarını, mecaz ve terim anlamlarını bilerek cümle içinde doğru ve etkili bir şekilde kullanmaktır.
- **Neden Önemli?** İletişimde yanlış anlaşılmaları engeller, yazının ve konuşmanın kalitesini artırır.
- **Nasıl Yapılır?**
  - Yeni öğrendiğin kelimelerin anlamını mutlaka öğren.
  - Kelimeleri cümle içinde kullanarak pratik yap.
  - Sözlük kullanma alışkanlığı edin.
  - Bol bol oku.

7. Bu Beceriye Nasıl Geliştiririz?

- **Heceme Alıştırmaları:** Kelimeleri doğru hecelemeyle çalış.
- **Kelime Oluşturma:** Verilen harflerle veya hecelerle yeni kelimeler oluşturma oyunları oyna.
- **Cümle Kurma:** Her yeni öğrendiğin kelimeyle cümle kur.
- **Sözlük ve Yazım Kılavuzu Kullanma:** Kelimelerin anlamını ve doğru yazılışlarını öğrenmek için bu kaynakları kullan.

Konu: Noktalama İşaretleri

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Noktalama İşaretleri Nedir?

- **Tanım:** Okuduğumuz ve yazdığımız metinlerde anlam karışıklığını önlemek, cümlelerin daha kolay anlaşılmasını sağlamak, vurgu ve tonlamayı göstermek için kullanılan özel işaretlere **noktalama işaretleri** denir.

2. Neden Noktalama İşaretleri Kullanmalıyız?

- **Anlaşılabilirlik:** Yazının anlamının doğru ve net bir şekilde anlaşılmasını sağlar.
- **Okuma Hızı ve Ritim:** Okuma sırasında nerede duracağımızı, nerede vurgu yapacağımızı göstererek okumayı kolaylaştırır.
- **Duygu ve Tonlama:** Cümledeki duygu (sevinç, şaşkınlık, korku vb.) ve ses tonu hakkında bilgi verir.
- **Yazım Kuralları:** Yazım kurallarının önemli bir parçasıdır ve doğru yazmak için gereklidir.

3. Başlıca Noktalama İşaretleri ve Kullanım Yerleri:

a. **Nokta (.)** * Cümlenin bittiğini göstermek için kullanılır.

* **Örnek:** Okula gittim. * Sayıların yanına sıra bildirmek için konur.

* **Örnek:** 4. sınıf * Kısaltmaların sonuna konur.

* **Örnek:** Dr. (Doktor), Mah. (Mahalle) * Saat ve dakika arasına konur.

* **Örnek:** 09.30

b. **Virgül (,)** * Eş görevli kelimeleri veya kelime gruplarını ayırmak için kullanılır.

* **Örnek:** Pazardan elma, armut, muz aldım. * Sıralı cümleleri ayırmak için kullanılır.

* **Örnek:** Koştı, topu aldı, gol attı. * Hitaplardan sonra konur.

* **Örnek:** Sevgili Öğrenciler, * Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş özneyi belirtmek için kullanılır.

* **Örnek:** Fatma, annesinin verdiği tüm ödevleri dikkatlice yaptı.

c. **Soru İşareti (?)** * Soru bildiren cümlelerin sonuna konur.

* **Örnek:** Adın ne?

* **Örnek:** Bu kitabı okudun mu?

d. **Ünlem İşareti (!)** * Sevinç, korku, şaşkınlık, acı, kızgınlık gibi duyguları anlatan cümlelerin sonuna konur.

* **Örnek:** Yaşasın, tatil başladı!

* **Örnek:** Eyvah, geç kaldım! * Seslenme ve hitaplardan sonra da kullanılabilir.

* **Örnek:** Arkadaşım! Buraya gel.

e. **İki Nokta (:)** * Açıklama yapılacak cümlenin sonuna konur.

* **Örnek:** Dolabımda üç renk kalem var: kırmızı, mavi, yeşil. * Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişinin adından sonra konur.

* **Örnek:** Ali: Ne yapıyorsun?

f. **Üç Nokta (...)** * Tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.

* **Örnek:** Gideceğim ama... * Sözü yarım bıraktığını göstermek için kullanılır.

* **Örnek:** Karşıda bir ev, bir bahçe... * Alıntılarda atlanan yerleri belirtmek için kullanılır.

g. **Kesme İşareti (')** * Özel adlara getirilen çekim eklerini ayırmak için kullanılır.

* **Örnek:** Ankara'ya, Ayşe'nin, Türk'ün * Sayıdan sonra gelen ekleri ayırmak için kullanılır.

* **Örnek:** 1923'te, 4'üncü

4. Noktalama İşaretleri Kullanırken Yapılan Yaygın Hatalar:

- Her cümlenin sonuna nokta koymayı unutmak.
- Virgülü gereksiz yerlerde kullanmak veya gerekli yerlerde kullanmamak.
- Soru bildiren cümlenin sonuna soru işareti koymayı unutmak.
- Özel isimlere gelen ekleri ayırmayı unutmak (kesme işareti).

5. Noktalama İşaretlerini Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Bol Bol Okuma:** Kitap ve diğer metinleri okurken noktalama işaretlerinin nasıl kullanıldığına dikkat et.
- **Yazma Pratiği:** Kendi cümlelerini ve yazılarını yazarken noktalama işaretlerini doğru kullanmaya çalış.
- **Gözden Geçirme:** Yazdıklarını bitirdikten sonra mutlaka noktalama işaretlerini kontrol et.
- **Kuralları Öğrenme:** Her noktalama işaretinin hangi durumlarda kullanıldığını öğrenen kısa notlar al.

Konu: Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Büyük Harflerin Kullanımı Neden Önemlidir?

- Yazının anlaşılabilirliğini ve düzenini sağlar.
- Özel isimleri, cümle başlarını ve belirli kelime gruplarını diğerlerinden ayırarak metnin doğru okunmasını sağlar.
- Yazım kurallarının temel bir parçasıdır ve doğru yazmak için olmazsa olmazdır.

2. Büyük Harflerin Kullanıldığı Başlıca Yerler:

a. **Cümle Başı:** * Her cümlenin ilk kelimesinin ilk harfi büyük yazılır. * **Örnek:** Bu sabah çok erken uyandım.

b. **Özel İsimler:** * İnsan adları ve soyadları: Ali Yılmaz, Elif

* Hayvanlara verilen özel adlar: Karabaş (köpek), Minnoş (kedi)

* Yer adları (ülke, şehir, ilçe, köy, mahalle, cadde, sokak, meydan vb.): Türkiye, İzmir, Kızılay Meydanı, Gül Sokak

* Kıta, deniz, okyanus, dağ, nehir, göl adları: Asya Kıtası, Akdeniz, Ağrı Dağı, Kızılırmak

* Kurum, kuruluş, dernek adları: Millî Eğitim Bakanlığı, Türk Kızılayı

* Kitap, dergi, gazete, sanat eseri adları: **Sinekli Bakkal, Milliyet Gazetesi, Mona Lisa**

* Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren kelimeler: **İslam, Hristiyanlık, Müslüman, Hristiyan**

* Millet, boy, oymak adları: **Türk, Alman, İngiliz** * Dil ve lehçe adları: **Türkçe, İngilizce, Arapça**

* Devlet adları: **Türkiye Cumhuriyeti, Alman Federal Cumhuriyeti**

* Gün ve ay adları (belli bir tarih bildiriyorsa):

* **Örnek:** 29 Ekim 1923, 10 Kasım Salı günü.

* **(Not:** Belirli bir tarih bildirmiyorsa küçük yazılır: Her perşembe ders çalışırım.)

c. **Hitaplar:** * Mektup ve yazışmalarda hitaplar büyük harfle başlar.

* **Örnek:** Sayın Başkan, Sevgili Arkadaşım, Değerli Öğretmenim,

d. **Şiir Dizelerinin İlk Harfi:** * Şiirde her dizenin (satırın) ilk harfi büyük yazılır.

* **Örnek:** Bülbül güle küsmüş, Gül ağlar olmuş.

e. **Sayılardan Sonra Gelen Ekler:** * Sayıya getirilen eklerin ilk harfi büyük yazılmaz, ancak sayının kendisi özel bir adın yerine geçiyorsa veya cümle başıysa büyük yazım kurallarına uyarız. (Örnek: 4'üncü, 10. kat). Bu kural kesme işaretinde daha belirgindir.

f. **Levhalar ve Tabelalar:** * Yön bildiren tabelalar, mağaza isimleri vb. büyük harfle yazılır. * **Örnek:** GİRİŞ, ÇIKIŞ, VETERİNER HASTANESİ

3. Büyük Harf Kullanımında Yapılan Yaygın Hatalar:

- Cümle başlarını küçük harfle yazmak.
- Özel isimleri küçük harfle yazmak.
- Belirli bir tarihi bildiren gün ve ay adlarını küçük yazmak.
- Bağlaçları (ve, ile, de, ki vb.) özel isim içinde büyük harfle başlatmak (genellikle sadece baş harfleri büyük yazılır, içindeki bağlaçlar küçük kalır: "Suç ve Ceza").

4. Büyük Harflerin Kullanımını Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Gözlem Yap:** Kitaplarda, gazetelerde, tabelalarda büyük harflerin nasıl kullanıldığına dikkat et.
- **Yazılı Metinleri İncele:** Özellikle ders kitaplarındaki yazıları inceleyerek doğru kullanımları gör.
- **Bol Bol Yazma:** Kendi yazılarını yazarken büyük harf kurallarına dikkat etmeye çalış.
- **Hatalarını Kontrol Et:** Yazdıktan sonra büyük harf hatalarını bulup düzeltme alışkanlığı edin.

Konu: Kısa Çizgi (-) ve Uzun Çizgi (—) Kullanımı

Sınav Önemi: ★ (Daha az soru sıklığı, ancak bilinmesi gereken temel işaretlerdendir.)

1. Kısa Çizgi (-) Nedir ve Kullanım Yerleri:

- **Tanım:** Bir yazıda kelimelerin hecelerini ayırmak, sayılar arasında ilişki kurmak veya kelimeleri ayırmak için kullanılan, genelde tire olarak da bilinen işarettir.
- **Kullanım Yerleri:**
  - a. Heceleri Ayırmak İçin:** * Kelime hecelerine ayrılırken arasına konur.
* **Örnek:** O-kul, öğ-ret-men, ka-lem-lik
  - b. Satır Sonuna Sığmayan Kelimeleri Ayırmak İçin:** * Satır sonunda kelime bölündüğünde kullanılır. Kelime, hecesinden ayrılmalıdır.
* **Örnek:** Kitap oku- yorum. Okula gi- diyoruz.
  - c. Kelimelerin Köklerini, Eklerini Ayırmak İçin:** (Dil bilgisi derslerinde) *
Örnek: gel-mek, oku-mak, -ler, -lar
  - d. Sayılar Arasında "Arasında, ve, ile" Anlamında:**
* **Örnek:** 2010-2023 yılları (2010 ile 2023 yılları arasında) * **Örnek:** Türkçe-İngilizce Sözlük (Türkçe ile İngilizce sözlük)

e. Matematikte Çıkarma İşareti Olarak:

* Örnek: $10 - 3 = 7$

2. Uzun Çizgi (—) (Konuşma Çizgisi) Nedir ve Kullanım Yerleri:

- **Tanım:** Yazılı metinlerde, karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişinin sözlerinden önce kullanılan çizgidir.
- **Kullanım Yerleri:**
  - Tiyatro metinlerinde, hikayelerde, romanlarda karakterlerin doğrudan söyledikleri sözlerden önce kullanılır.
    - **Örnek:** — Nereye gidiyorsun? — Okula.
    - **Örnek:** Ayşe: — Bugün çok mutluyum. Ali: — Neden? Ayşe: — Çünkü sınavdan yüksek not aldım.

3. Kısa ve Uzun Çizgiyi Ayırt Etme:

- **Kısa Çizgi (-):** Daha çok kelime veya sayı içinde, ayırma veya ilişki kurma amacıyla kullanılır.
- **Uzun Çizgi (—):** Sadece konuşma metinlerinde, bir karakterin sözünden önce gelir.

4. Kısa ve Uzun Çizgi Kullanımını Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Metinleri İncele:** Okuduğun hikaye kitapları, tiyatro metinleri gibi yerlerde bu işaretlerin nasıl kullanıldığına dikkat et.
- **Yazma Pratiği:** Özellikle diyalog içeren yazılar yazarken uzun çizgiyi kullanmaya çalış. Heceleri ayırma alıştırmaları yap.
- **Soru Çözme:** Noktalama işaretleri ile ilgili bol bol soru çözmek, kullanım alanlarını pekiştirir.

Sınav Önemi: ★ ★

1. Başlık Nedir?

- **Tanım:** Bir metnin veya yazının içeriğini en kısa ve öz şekilde anlatan, okuyucunun dikkatini çeken ve metin hakkında ilk bilgiyi veren söze veya söz grubuna **başlık** denir.

2. Neden Başlık Kullanırız?

- **Metni Tanıtır:** Okuyucuya metnin ne hakkında olduğunu kısaca anlatır.
- **Dikkat Çeker:** Okuyucunun metni okumaya istekli olmasını sağlar.
- **Anlamayı Kolaylaştırır:** Metnin genel konusunu ve amacını önceden anlamaya yardımcı olur.
- **Düzen ve Estetik:** Yazıya düzenli ve bitmiş bir görünüm kazandırır.

3. İyi Bir Başlık Nasıl Olmalı?

- **Konuyu Yansıtmalı:** Başlık, metnin içeriğiyle ilgili olmalı ve metinde ne anlatılıyorsa onu çağrıştırmalıdır.
- **Kısa ve Öz Olmalı:** Genellikle birkaç kelimedenden oluşur, çok uzun cümleler tercih edilmez.
- **Merak Uyandırmalı:** Okuyucunun metni okumak istemesini sağlayacak kadar ilgi çekici olmalıdır.
- **Anlaşılır Olmalı:** Herkesin kolayca anlayabileceği kelimelerden oluşmalıdır.
- **Gereksiz Ayrıntı İçermemeli:** Metnin tüm detaylarını değil, ana fikrini veya konusunu yansıtmalı.

4. Başlık Belirleme Adımları:

- **a. Metni Oku ve Konusunu Bul:** Önce metnin tamamını oku ve ne hakkında olduğunu anla.
- **b. Ana Fikri Düşün:** Yazarın vermek istediği temel mesaj ne?
- **c. Anahtar Kelimeleri Belirle:** Metinde en çok tekrar eden veya önemli olan kelimeler neler?
- **d. Farklı Başlıklar Deneme:** Aklına gelen birkaç farklı başlığı kağıda yaz.

- **e. En Uygununu Seç:** Yazdığın başlıklar arasından en kısa, en merak uyandırıcı ve konuyu en iyi yansıtanı seç.
  - **(İpucu):** Başlıklar genellikle büyük harfle başlar ve kelimelerin ilk harfleri büyük yazılır (Bazı bağlaçlar küçük kalabilir, örneğin: "Şeker Portakalı").

5. Örnek Metin ve Başlık Belirleme:

- **Örnek Metin:** "Kediler çok sevimli evcil hayvanlardır. Günün çoğunu uyuyarak geçirirler ama oyun oynamayı da çok severler. Fare yakalama yetenekleri çok gelişmiştir. Tüy bakımlarına özen gösterirler ve çok temiz canlılardır. İnsanlarla iyi anlaşılır ve sahiplerine sadık olurlar."
- **Konu:** Kedilerin özellikleri.
- **Olası Başlıklar:**
  - Kediler
  - Sevimli Dostlarımız: Kediler
  - Evcil Hayvanımız Kedi
  - Kedilerin Dünyası
- **En Uygunu:** "Sevimli Dostlarımız: Kediler" veya "Kedilerin Dünyası" (Hem konuyu yansıtıyor hem de dikkat çekiyor).

6. Başlık Belirleme Becerisini Nasıl Geliştiririz?

- **Her Okuduğun Metne Başlık Bulmaya Çalış:** Okuduğun her metin için kendi başlığını düşün.
- **Farklı Başlıklar Deneme:** Bir yazı yazarken birden fazla başlık seçeneği üret ve aralarından en iyisini seç.
- **Gazete ve Dergi Başlıklarını İncele:** Onlar nasıl başlıklar kullanıyorlar? Neden bu başlıkları seçtiklerini düşün.

Sınav Önemi: ★ ★ ★

1. Alfabetik Sıralama Nedir?

- **Tanım:** Kelimeleri alfabemizdeki harflerin sırasına göre dizmeye **alfabetik sıralama** denir. Bu sıralamaya **sözlük sırası** da denir, çünkü sözlüklerde kelimeler bu sıraya göre dizilmiştir.

2. Neden Alfabetik Sıralama Yapmalıyız?

- **Bilgiye Ulaşma:** Sözlük, ansiklopedi, telefon rehberi gibi yerlerde kelimeyi veya ismi kolayca bulmamızı sağlar.
- **Düzen ve Kolaylık:** Listeleri, isimleri veya kelimeleri düzenli bir şekilde tutmaya yardımcı olur.
- **Temel Bir Beceri:** Dil bilgisinin ve bilgi okuryazarlığının temelini oluşturan önemli bir beceridir.

3. Alfabetik Sıralama Nasıl Yapılır?

- **a. İlk Harfe Bak:**
  - Kelimelerin ilk harflerine bakarız. Alfabede ilk gelen harfle başlayan kelime önce gelir.
    - **Örnek:**
      1. Ayşe
      2. Bali
      3. Cem
      4. Demet
- **b. İlk Harfler Aynı İse İkinci Harfe Bak:**
  - Eğer kelimelerin ilk harfleri aynıysa, ikinci harflerine bakarız. Alfabede ilk gelen harfle başlayan kelime önce gelir.
    - **Örnek:** Kelime Listesi: Ağaç, Aslan, Ahtapot
      1. Ahtapot (H harfi A ve S'den önce gelir)
      2. Ağaç (Ğ harfi S'den önce gelir)
      3. Aslan

- c. İlk ve İkinci Harfler Aynı İse Üçüncü Harfe Bak (ve devam et):
  - Bu kural, aynı olan harf sayısı arttıkça devam eder. Kaçıncı harf farklıysa, o harfin alfabadeki sırasına göre dizim yapılır.
    - **Örnek:** Kelime Listesi: Balık, Balkon, Balon İlk harfler (B) aynı. İkinci harfler (A) aynı. Üçüncü harflere bak: L, L, L (aynı) Dördüncü harflere bak: ı, k, o Alfabadeki sıralama: ı < k < o
      1. Balık
      2. Balkon
      3. Balon
- d. Kelime İçinde Ek Varsa (Genellikle yokmuş gibi kabul edilir):
  - Alfabetik sıralama yapılırken kelimeler kök halinde düşünülür, ekler genellikle sıralamayı etkilemez. (Ancak 4. sınıf düzeyinde genellikle eklere dikkat etmeyecek, direkt harf sırasına bakacağız.)

4. Alfabetik Sıralama İçin Türk Alfabeti Sırası:

A, B, C, Ç, D, E, F, G, Ğ, H, I, İ, J, K, L, M, N, O, Ö, P, R, S, Ş, T, U, Ü, V, Y, Z

5. Alfabetik Sıralama Becerisini Nasıl Geliştiririz?

- **Alfabe Tekrarı:** Alfabeyi doğru ve hızlı bir şekilde sayma alıştırmaları yap.
- **Kelime Kartları:** Kelime kartları hazırlayarak onları alfabetik sıraya dizme oyunları oyna.
- **Sözlük Kullanma:** Sözlükten kelime ararken, kelimelerin nasıl sıralandığına dikkat et ve hızlanmaya çalış.
- **Liste Düzenleme:** Okulda veya evde isim listelerini, kitap listelerini alfabetik sıraya göre düzenleme alıştırmaları yap.

Konu: Tekil ve Çoğul İsimler (Varlıkların Sayısına Göre İsimler)

Sınav Önemi: ★ ★ ★

1. İsim Nedir? (Hatırlatma)

- Canlı ve cansız varlıkları, duyguları, kavramları karşılayan kelimelere isim (ad) denir. (Örnek: çocuk, masa, sevgi, köpek)

2. Tekil İsim Nedir?

- **Tanım:** Tek bir varlığı veya kavramı karşılayan isimlere **tekil isim** denir. Hiçbir çoğul eki almamışlardır.
- **Örnekler:**
  - Kalem
  - Masa
  - Öğrenci
  - Kitap
  - Çiçek
  - Elma

3. Çoğul İsim Nedir?

- **Tanım:** Birden fazla varlığı veya kavramı karşılayan isimlere **çoğul isim** denir. Türkçede isimlere getirilen **-ler / -lar** ekleriyle yapılırlar.
- **Örnekler:**
  - Kalemler
  - Masalar
  - Öğrenciler
  - Kitaplar
  - Çiçekler
  - Elmalar

4. Özel İsimlerde Çoğul Eki (-ler / -lar):

- Özel isimlere getirilen **-ler / -lar** eki kesme işaretiyle (') ayrılmaz.
  - **Örnek:** Ayşeler (Ayşe ve arkadaşları anlamında), Mehmetler (Mehmet ailesi veya Mehmetler anlamında), Türkler

5. Topluluk Adı Nedir? (Kısaca değinilebilir)

- **Tanım:** Şekil olarak tekil (yani -ler/-lar eki almamış) olduğu halde, anlam olarak birden fazla varlığı, bir topluluğu ifade eden isimlere **topluluk adı** denir.
- **Örnekler:**
  - **Ordu:** Birçok askerden oluşur ama tekil görünür.
  - **Sürü:** Birçok hayvandan oluşur.
  - **Meclis:** Birçok milletvekilinden oluşur.
  - **Orman:** Birçok ağaçtan oluşur.
  - **Aile:** Birden fazla kişiden oluşur.

6. Tekil, Çoğul ve Topluluk Adlarını Ayırt Etme:

- **Tekil:** Ek almaz, bir tane varlık.
- **Çoğul:** "-ler / -lar" eki alır, birden fazla varlık.
- **Topluluk:** "-ler / -lar" eki almaz ama anlamı çoğul gibidir.

7. Tekil ve Çoğul İsimleri Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Örnekleri İncele:** Çevrendeki varlıkların tekil ve çoğul hallerini düşün.
- **-ler / -lar Ekine Dikkat Et:** Bir kelimenin çoğul olup olmadığını anlamak için bu eke bak.
- **Cümle Kurma:** Tekil ve çoğul isimleri kullanarak farklı cümleler kur.
- **Görsel Destek:** Resimler kullanarak tekil (bir kalem) ve çoğul (birçok kalem) arasındaki farkı görsel olarak pekiştir.

Konu: Varlıkların Özelliklerini Belirten Kelimeler (Sıfat - Ön Ad)

Sınav Önemi: ★★ ★

1. Varlıkların Özelliklerini Belirten Kelimeler Nedir?

- **Tanım:** Varlıkların (isimlerin) rengini, şeklini, durumunu, sayısını, sırasını, miktarını belirten, onları niteleyen veya belirten kelimelere **sıfat (ön ad)** denir. Sıfatlar, her zaman isimlerden önce gelir.
- **Örnekler:**
  - **Kırmızı elma (renk)**

- **Büyük** ev (boyut/şekil)
- **Güzel** çocuk (durum)
- **İki** kalem (sayı)
- **Sıcak** hava (durum)

2. Sıfatlar Neden Önemlidir?

- **Anlatımı Zenginleştirme:** Varlıkları daha detaylı ve canlı anlatmamızı sağlar.
- **Farklılaştırma:** Benzer varlıkları birbirinden ayırmamıza yardımcı olur.
- **Netlik Sağlama:** Konuştuğumuz veya yazdığımız şeyin daha net anlaşılmasını sağlar.

3. Sıfat Çeşitleri (Temel Düzeyde):

a. Niteleme Sıfatları:

* **Tanım:** Varlıkların renklerini, biçimlerini, durumlarını, nasıl olduklarını bildiren sıfatlardır. İsme sorulan "**Nasıl?**" sorusuna cevap verirler.

Örnekler: * **Nasıl** araba? -> **Eski** araba * **Nasıl** elbise? -> **Mavi** elbise * **Nasıl** insan? -> **Çalışkan** insan * **Nasıl** masa? -> **Yuvarlak** masa * **Nasıl** hava? -> **Soğuk** hava

b. Belirtme Sıfatları: * **Tanım:** Varlıkları sayı, işaret, soru veya belirsizlik yönünden belirten sıfatlardır. * **Sayı Sıfatları:** Varlıkların sayısını bildiren sıfatlar. İsme sorulan "**Kaç?**", "**Kaçıncı?**", "**Kaçar?**" sorularına cevap verir.

Örnek: **Üç** çocuk (kaç çocuk?), **Birinci** sıra (kaçıncı sıra?), **Beşer** elma (kaçar elma?)

* **İşaret Sıfatları:** Varlıkları işaret ederek belirten sıfatlardır. İsme sorulan "**Hangi?**" sorusuna cevap verir.

Örnek: **Bu** ev, **Şu** kalem, **O** kitap, **Burası** (yer) * **Soru Sıfatları:** Varlıkları soru yoluyla belirten sıfatlardır. İsme sorulan "**Nasıl?**", "**Kaç?**", "**Hangi?**", "**Ne kadar?**" gibi soruların kendisi sıfat olarak kullanılır.

Örnek: **Nasıl** bir hayat? **Kaç** kişi? **Hangi** film?

* **Belgisiz Sıfatlar:** Varlıkları tam olarak belirtmeden, belirsiz bir şekilde belirten sıfatlardır. Sayısını, miktarını veya niteliğini tam olarak bilemeyiz.

Örnek: Bazı öğrenciler, Birkaç kişi, Her gün, Çoğu zaman

4. Sıfatları Cümle İçinde Bulma:

- Bir kelimenin sıfat olup olmadığını anlamak için, o kelimenin bir isimden önce gelip gelmediğine ve isme sorulan "nasıl?", "kaç?", "hangi?" gibi sorulara cevap verip vermediğine bakılır.
- **Unutma:** Sıfatlar tek başlarına bir anlam ifade etmezler, bir isimle birlikte kullanılırlar.

5. Varlıkların Özelliklerini Belirten Kelimeleri Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Etrafına Bak ve Nitele:** Çevrendeki varlıkları gözlemle ve onların özelliklerini belirten kelimeler bulmaya çalış. (Örnek: "Yeşil ağaç", "Küçük masa", "Hızlı araba")
- **Sıfat Avı Yap:** Okuduğun metinlerde isimlerden önce gelen kelimelere dikkat et ve bunların sıfat olup olmadığını bulmaya çalış.
- **Cümle Kurma:** Bol bol sıfat kullanarak cümleler kur.

Konu: Cins İsimler ve Özel İsimler (Varlıkların Oluşuna Göre İsimler)

Sınav Önemi: ★★ ★

1. İsim Nedir? (Hatırlatma)

- Canlı ve cansız varlıkları, duyguları, kavramları karşılayan kelimelere isim (ad) denir.

2. Cins (Tür) İsim Nedir?

- **Tanım:** Aynı türden olan varlıkların birden fazlasını karşılayan, yani benzerleri olan varlıklara verilen genel adlara **cins (tür) isim** denir. Küçük harfle başlarlar (cümle başında değilse).
- **Örnekler:**
  - İnsan
  - Hayvan
  - Kitap
  - Masa
  - Çiçek
  - Şehir
  - Doktor
  - Öğretmen

3. Özel İsim Nedir?

- **Tanım:** Evrende tek olan, benzeri bulunmayan, özel bir varlığı veya kavramı karşılayan isimlere **özel isim** denir. Her zaman büyük harfle başlarlar ve özel isimlere gelen çekim ekleri kesme işaretiyle (') ayrılır (çoğul eki -ler/-lar hariç).
- **Örnekler:**
  - **İnsan Adları ve Soyadları:** Ayşe, Mehmet, Karaer
  - **Hayvanlara Verilen Özel Adlar:** Tekir (kedi), Karabaş (köpek)
  - **Yer Adları:** Türkiye (ülke), İstanbul (şehir), Erciyes (dağ), Kızılırmak (nehir), Akdeniz (deniz), Avrupa (kıtı)
  - **Kurum ve Kuruluş Adları:** Türk Dil Kurumu, Millî Eğitim Bakanlığı
  - **Din ve Mezhep Adları:** İslamiyet, Hristiyanlık
  - **Millet Adları:** Türk, Alman, Fransız
  - **Dil Adları:** Türkçe, İngilizce, Almanca
  - **Kitap, Dergi, Gazete Adları:** Vatan Gazetesi, Çocuk Dergisi, Nutuk
  - **Takvim ve Çağ Adları:** Pazartesi (tek başına), Cumhuriyet Dönemi, Kurtuluş Savaşı

4. Cins İsim ve Özel İsim Arasındaki Farkı Ayırt Etme:

- **Temel Fark:** Benzerleri varsa cins isim (küçük harf), tek ve benzeri yoksa özel isim (büyük harf).
- **Özel isimlere gelen çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılır** (cins isimlerde ayrılmaz).
  - **Örnek:** Eve gittim. (cins isim) / Ankara'ya gittim. (özel isim)

5. Cins ve Özel İsimleri Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Gözlem Yap:** Çevrendeki varlıkları incele. Bu bir türün genel adı mı (masa), yoksa özel bir adı mı (Ayşe)?
- **Büyük Harfe Dikkat Et:** Yazılı metinlerde büyük harfle başlayan kelimelere dikkat et. Genellikle bunlar özel isimlerdir.
- **Cümle İçinde Kullanım:** Farklı cümlelerde cins ve özel isimleri kullanarak pratik yap.
- **Kart Oyunu:** Bir tarafta özel isim, diğer tarafta cins isim yazan kartlar hazırlayarak eşleştirme oyunu oynayabilirsin.

Konu: Varlıkların Niteliklerini Belirten Kelimeler (Duyularla Algılananlar ve Algılanamayanlar - Somut/Soyut)

Sınav Önemi: ★★ (Temel seviyede farkındalık beklenir.)

- Bu konu, 4. sınıf düzeyinde genellikle "varlıkların nitelikleri" başlığı altında işlenir ve somut/soyut ayrımı tam olarak bu yaşta "somut/soyut" terimleriyle öğretilmeyebilir, ancak duyularla algılanan/algılanamayan kavramı üzerinden verilir. Biz yine de terimi parantez içinde belirterek işleyelim.

1. Varlıkların Nitelikleri Nedir?

- **Tanım:** Varlıkların taşıdığı özelliklere **nitelik** denir. Bu nitelikler, varlıkların nasıl olduğunu, neye benzediğini anlatır.

2. Duyularımızla Algıladığımız Nitelikler (Somut İsimler/Sıfatlar):

- **Tanım:** Beş duyu organımızdan (görme, işitme, koklama, tatma, dokunma) en az biriyle algılayabildiğimiz varlıklar veya bu varlıkların özellikleri somuttur.
- **Örnekler (İsimler):**
  - **Gözle görülen:** Ev, ağaç, kitap, bulut, araba
  - **Kulakla işitilen:** Ses, müzik, gürültü
  - **Burunla koklanan:** Çiçek, yemek kokusu, parfüm
  - **Elle dokunulan:** Taş, tahta, kumaş, sıcak, soğuk
  - **Dille tadılan:** Tuz, şeker, acı, tatlı

• Örnekler (Sıfatlar - Nitelik Bildiren Kelimeler):

- **Kırmızı** (görme) elma
- **Sıcak** (dokunma) çay
- **Yüksek** (görme, işitme) ses
- **Ekşi** (tatma) limon
- **Pürüzlü** (dokunma) yüzey

3. Duyularımızla Algılayamadığımız Nitelikler (Soyut İsimler/Kavramlar):

- **Tanım:** Beş duyu organımızdan hiçbirisiyle algılayamadığımız, sadece zihnimize veya duygularımızla var olduğunu bildiğimiz kavramlara **soyut** denir. Bunlar genellikle duygu, düşünce, inanç, ruh hali gibi şeylerdir.
- **Örnekler (İsimler):**
  - **Sevgi:** (Ne görebilir, ne duyabilir, ne koklayabilir, ne tadabilir, ne de dokunabiliriz.)
  - **Mutluluk:** (Sadece hissedebiliriz.)
  - **Üzüntü:** (Sadece hissedebiliriz.)
  - **Korku:** (Sadece hissedebiliriz.)
  - **Rüya:** (Sadece zihnimize yaşarız.)
  - **Düşünce, Akıl, Zeka, Hayal:**

- **Cesaret, İyilik, Kötülük:**
- **Örnekler (Sıfatlar - Nitelik Bildiren Kelimeler):**
  - **Cesur** insan (cesaret soyut bir nitelik)
  - **Mutlu** çocuk (mutluluk soyut bir duygu)
  - **Akıllı** öğrenci (akıl soyut bir kavram)

4. Somut ve Soyut Arasındaki Farkı Ayırt Etme:

- **Somut:** Dokunulabilir, görülebilir, işitilebilir, koklanabilir, tadılabilir.
- **Soyut:** Sadece zihinde veya duygu olarak var olan, beş duyu organımızla algılanamayan.

5. Bu Kavramları Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Beş Duyunu Kullan:** Bir varlığı düşün ve onu hangi duyularınla algılayabildiğini bulmaya çalış. Eğer hiçbir duyuyla algılayamıyorsan, o soyuttur.
- **Örnek Bulma:** Somut ve soyut kelimelere kendin örnekler bulmaya çalış.
- **Kart Oyunu:** Kelimeleri yazıp somut veya soyut olarak ayırma oyunları oyna.
- **Cümle İçinde Anlama:** Metinlerdeki kelimelerin somut mu yoksa soyut mu olduğunu anlamaya çalış. (Örnek: "Hayatımı **aşk**la doldurdu." cümlesindeki "aşk" kelimesi soyuttur.)

Konu: Bağlaçlar (Daha ve Ki'nin Yazımı)

Sınav Önemi: ★★ ★

- "Türkçe Konuları2.odt" dosyasında "DA DE Mİ EKİNİN YAZIMI" kazanımı geçiyor. Ancak genelde "da/de", "ki" bağlaçları ve "mi" soru edatının yazımı birlikte işlenir. "Daha" kelimesi ise bağlaç değil, zarftır ve "de/da" ile karıştırıldığı için burada ele alabiliriz. Biz burada **bağlaç olan "de/da" ve "ki" ile soru eki "mi" üzerine odaklanalım.** "Daha" kelimesini de kısaca açıklayalım.

1. Bağlaç Nedir?

- **Tanım:** Kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlayan kelimelere **bağlaç** denir. Bağlaçlar tek başlarına anlam taşımazlar, ancak bağladıkları kelime veya cümlelere anlam katarlar.
- **Önemli Not:** Bağlaçlar daima ayrı yazılır.

2. Bağlaç Olan "de/da"nın Yazımı:

- **Özelliği:** Cümleye "dahil etme", "bile", "dahi" anlamları katar.
- **Yazımı:** Daima kelimedenden **ayrı** yazılır. Kendinden önceki kelimenin son sesine göre **de** veya **da** şeklinde yazılır (ünsüz benzeşmesine uymaz).
  - **Örnek:**
    - Ben **de** geldim. (Ben de dahil geldim.)
    - Sen **de** oku. (Sen de bile oku.)
    - Kitap **da** defter **de** aldım.
    - Okulda başarılı, evde **de** düzenlidir.
- **Ek Olan "-de/-da"dan Farkı:**
  - Ek olan "-de/-da" (bulunma durumu eki) kelimeye bitişik yazılır ve cümlenin anlamına "nerede, kimde, neyde" sorusuna cevap verir.
  - **Örnek:** Evdeyim. (Neredeyim?) / Kalem bendede kaldı. (Kimde?)
  - **Ayırma Yöntemi:** Cümleden "de/da"yı çıkardığında anlam bozuluyorsa ektir (bitişik yazılır). Anlam bozulmuyorsa bağlaçtır (ayrı yazılır).
    - "Ben de geldim." -> "Ben geldim." (Anlam bozulmadı, ayrı yazılır.)
    - "Evdeyim." -> "Evim." (Anlam bozuldu, bitişik yazılır.)

3. Bağlaç Olan "ki"nin Yazımı:

- **Özelliği:** Cümleleri birbirine bağlar, açıklama, şaşma, abartma gibi anlamlar katabilir.
- **Yazımı:** Daima kelimedenden **ayrı** yazılır.

- **Örnek:**

- Duydum **ki** gelmiş.
- Çalış **ki** başarılı olasın.
- O kadar güzel **ki** anlatamam.
- Bilgisayar bozuldu, ne yapalım **ki**?

- **Ek Olan "-ki"den Farkı:**

- Ek olan "-ki" (ilgi eki veya sıfat yapan ek) kelimeye bitişik yazılır ve genellikle bir aidiyet veya yer bildirir.
- **Örnek:** Evdeki hesap, arabadaki kitap, benimki
- **Ayırma Yöntemi (Pratik Yol):** Bağlaç olan "ki"nin yerine "-ler" ekini getiremeyiz. Ek olan "-ki"ye "-ler" eki getirebiliriz.
  - "Duydum kiler" (olmaz, ayrı)
  - "Evdekiler" (olur, bitişik)
- "**Mademki, oysaki, halbuki, çünkü, meğerki, illaki, belki**" gibi istisnai durumlar vardır, bu kelimelerdeki "-ki" bitişik yazılır. (Bunları ezberlemek gerekebilir.)

4. Soru Eki "mi"nin Yazımı:

- **Özelliği:** Cümleye soru anlamı katar.
- **Yazımı:** Daima kelimedenden **ayrı** yazılır ve kendinden sonra gelen eklerle bitişik yazılır. Kendinden önceki kelimenin son sesine göre **mi, mi, mu, mü** şeklinde yazılabilir.
  - **Örnek:**
    - Geliyor **musun**?
    - Okudun **mu**?
    - Bu kitap senin **mi**?
    - Gelsin **mi** gitmesin **mi**? (Sıralı soru cümlelerinde de ayrı yazılır.)

5. "Daha" Kelimesi:

- **Tanım:** "Daha" kelimesi genellikle **zarf** olarak kullanılır. Bir şeyin miktarını, derecesini, zamanını belirten bir kelimedir. Bağlaç değildir.
- **Örnek:**
  - Daha iyi. (Derece)
  - Daha gelmedi. (Zaman)
  - Daha çok kitap okumalıyım. (Miktar)

6. Bağlaçların ve Soru Ekinin Yazımını Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Ayırma Yöntemlerini Kullan:** Özellikle "de/da" ve "ki" için yukarıda anlatılan ayırma yöntemlerini bol bol uygula.
- **Bol Bol Okuma ve Yazma:** Doğru yazılmış metinleri okumak ve kendi yazılarını yazarken bu kurallara dikkat etmek en iyi öğrenme yoludur.
- **Kontrol Et:** Yazdıklarını bitirdikten sonra mutlaka bağlaçların ve soru ekinin doğru yazılıp yazılmadığını kontrol et.

Konu: Şahıs (Kişi) Zamirleri

Sınav Önemi: ★ ★

1. Zamir (Adıl) Nedir?

- **Tanım:** İsimlerin yerine kullanılan kelimelere **zamir (adıl)** denir. Varlık adlarının yerini geçici olarak tutarlar. Bir ismi kullanmak yerine onun yerine zamir kullanabiliriz.

2. Şahıs (Kişi) Zamirleri Nedir?

- **Tanım:** İnsan adlarının yerine kullanılan zamirlere **şahıs (kişi) zamirleri** denir. Türkçede 6 tane şahıs zamiri vardır.

3. Şahıs Zamirleri ve Kullanım Yerleri:

- **Tekil Şahıs Zamirleri:**
  - **Ben:** Konuşan kişiyi veya kendini ifade eder.

- **Örnek:** Ben okula gideceğim. (Ayşe okula gideceğim yerine)
- **Sen:** Kendisine konuşulan kişiyi ifade eder.
  - **Örnek:** Sen ne yapıyorsun? (Ali ne yapıyorsun yerine)
- **O:** Konuşulan kişinin dışında kalan, bir başka tek kişiyi veya varlığı ifade eder.
  - **Örnek:** O geldi. (Murat geldi yerine)
- **Çoğul Şahıs Zamirleri:**
  - **Biz:** Konuşan kişinin de içinde bulunduğu birden fazla kişiyi ifade eder.
    - **Örnek:** Biz parka gittik. (Ayşe, Ali ve ben parka gittik yerine)
  - **Siz:** Kendisine konuşulan birden fazla kişiyi veya nazik/resmi hitapta tek bir kişiyi ifade eder.
    - **Örnek:** Siz ne zaman geldiniz? (Elif ve Cem ne zaman geldi yerine)
    - **Örnek:** Öğretmenim, siz ödev verdiniz mi? (Saygı ifadesiyle)
  - **Onlar:** Konuşulan kişilerin dışında kalan, birden fazla kişiyi veya varlığı ifade eder.
    - **Örnek:** Onlar çok çalıştılar. (Öğrenciler çok çalıştılar yerine)

4. Şahıs Zamirlerinin Özellikleri:

- **İsmin Yerini Tutar:** Temel görevi budur.
- **İsim Çekim Eklerini Alabilir:** Şahıs zamirleri de isimler gibi hal eklerini (-i, -e, -de, -den) alabilir.
  - **Örnek:** Bana, seni, bizde, ondan

5. Şahıs Zamirlerini Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Günlük Konuşmada Fark Et:** Konuşurken veya başkalarını dinlerken şahıs zamirlerinin nasıl kullanıldığına dikkat et.
- **Cümle Kurma:** Her bir şahıs zamirini kullanarak bol bol cümle kur.
- **İsim Yerine Kullanma:** Bir cümlede isim kullanarak yaz, sonra o ismi şahıs zamiriyle değiştirerek pratik yap.
  - **Örnek:** "Ali top oynuyor." -> "O top oynuyor."

Konu: Tekil ve Çoğul Fiiller

Sınav Önemi: ★★ ★

- Bu konu, Türkçe Dersi Kazanımları'nda açıkça "fiillerin tekil ve çoğul çekimleri" olarak belirtilmese de, "fiil çekim ekleri" ve "eylemlerin oluşunu, kılışını, durumunu bildiren kelimelerin (fiil) anlam özelliklerini fark eder" kazanımları kapsamında temel düzeyde işlenmelidir.

1. Fiil (Eylem) Nedir? (Hatırlatma)

- Varlıkların yaptığı işleri, oluşları, hareketleri veya durumları bildiren kelimelere **fiil (eylem)** denir. Genellikle sonuna "-mek, -mak" eki getirilebilen kelimelerdir. (Örnek: gel-mek, oku-mak, koş-mak)

2. Fiillerin Şahıs (Kişi) Çekimi Nedir?

- **Tanım:** Bir fiilin kim tarafından yapıldığını (yani işi yapan kişiyi) ve sayısını (tekil mi, çoğul mu) belirten ekler **şahıs ekleri** denir. Fiillere bu eklerin getirilmesiyle fiiller çekimlenmiş olur.

3. Tekil ve Çoğul Fiil Çekimleri (Şimdiki Zaman Örneğiyle):

Fiil: **Gelmek** (örnek)

- **Tekil Şahıs Fiilleri:** (İşi tek bir kişi yapar)
  - 1. **Tekil Şahıs (Ben):** Fiil + **-yorum** (şimdiki zaman eki) + **-um** (ben)
    - Örnek: Ben geliyorum. (İşi "ben" tek başıma yapıyorum.)
  - 2. **Tekil Şahıs (Sen):** Fiil + **-yorsun** (şimdiki zaman eki) + **-un** (sen)
    - Örnek: Sen geliyorsun. (İşi "sen" tek başına yapıyorsun.)
  - 3. **Tekil Şahıs (O):** Fiil + **-yor** (şimdiki zaman eki) (ek almaz)
    - Örnek: O geliyor. (İşi "o" tek başına yapıyor.)
- **Çoğul Şahıs Fiilleri:** (İşi birden fazla kişi yapar)
  - 1. **Çoğul Şahıs (Biz):** Fiil + **-yoruz** (şimdiki zaman eki) + **-uz** (biz)
    - Örnek: Biz geliyoruz. (İşi "biz" hep birlikte yapıyoruz.)
  - 2. **Çoğul Şahıs (Siz):** Fiil + **-yorsunuz** (şimdiki zaman eki) + **-unuz** (siz)
    - Örnek: Siz geliyorsunuz. (İşi "siz" hep birlikte yapıyorsunuz.)

- 3. **Çoğul Şahıs (Onlar):** Fiil + -yorlar (şimdiki zaman eki) + -lar (onlar)
  - **Örnek:** Onlar geliyorlar. (İşi "onlar" hep birlikte yapıyorlar.)

4. Farklı Zaman Kipleriyle Örnekler (Genel Bakış):

- **Geniş Zaman:** Okurum (ben), Okursun (sen), Okur (o), Okuruz (biz), Okursunuz (siz), Okurlar (onlar)
- **Geçmiş Zaman (Görülen Geçmiş):** Geldim (ben), Geldin (sen), Geldi (o), Geldik (biz), Geldiniz (siz), Geldiler (onlar)
- **Gelecek Zaman:** Gideceğim (ben), Gideceksin (sen), Gidecek (o), Gideceğiz (biz), Gideceksiniz (siz), Gidecekler (onlar)

5. Tekil ve Çoğul Fiilleri Nasıl Ayırt Ederiz?

- Fiilin sonundaki ekten (şahıs eki) işi yapanın kim olduğunu ve kaç kişi olduğunu anlarız.
- Eğer fiil, işi tek bir kişinin yaptığını bildiren bir ek almışsa tekil fiil, birden fazla kişinin yaptığını bildiren bir ek almışsa çoğul fiildir.

6. Fiil Çekimlerini Nasıl Öğrenebiliriz?

- **Cümle Kurma:** Farklı fiilleri ve farklı şahısları kullanarak bol bol cümle kur.
- **Sözlü Alıştırma:** Günlük konuşmada fiilleri doğru şahıs ekleriyle kullanmaya dikkat et.
- **Fiil Oyunları:** Bir fiil seçip tüm şahıslara göre çekimleme oyunları oynayabilirsin.

Konu: Tekil ve Çoğul İsimler (Varlıkların Sayısına Göre İsimler) - Kapsamlı Özet

Sınav Önemi: ★★ (Daha önce işlendi, ancak kazanımlar dosyasında ayrı bir başlık olarak görüldüğü için burada pekiştirme ve detaylandırma amaçlı tekrar değiniliyor.)

1. İsim Nedir? (Tekrar Hatırlatma)

- Canlı ve cansız varlıkları, duyguları, kavramları karşılayan kelimelere **isim (ad)** denir.
  - **Örnekler:** kalem, insan, ağaç, masa, sevgi, hava

2. Tekil İsimler:

- **Tanım:** Bir türden sadece **bir tane** varlığı karşılayan isimlerdir. Herhangi bir çoğul eki (-ler/-lar) almamışlardır.
- **Örnekler:**
  - bir **ke**di
  - bir **ev**
  - bir **çocuk**
  - bir **kitap**
  - bir **elma**
  - bir **çiçek**

3. Çoğul İsimler:

- **Tanım:** Bir türden **birden fazla** varlığı karşılayan isimlerdir. Türkçede isimlerin sonuna **-ler** veya **-lar** eki getirilerek oluşturulur.
- **Örnekler:**
  - **kediler** (birden fazla kedi)
  - **evler** (birden fazla ev)
  - **çocuklar** (birden fazla çocuk)
  - **kitaplar** (birden fazla kitap)
  - **elmalar** (birden fazla elma)
  - **çiçekler** (birden fazla çiçek)

4. Topluluk İsimleri (Kısaca):

- **Tanım:** Şekil olarak tekil (yani -ler/-lar eki almamış) görünse de, anlam olarak birden çok varlığı bir araya getiren, bir bütünü ifade eden isimlerdir.

• Örnekler:

- ordu (pek çok askerden oluşur)
- sürü (pek çok hayvandan oluşur)
- meclis (pek çok milletvekilinden oluşur)
- aile (pek çok kişiden oluşur)
- orman (pek çok ağaçtan oluşur)

5. "-ler / -lar" Ekinin Farklı Anlamları (4. Sınıf Düzeyinde Basitçe):

"-ler / -lar" eki her zaman sadece "çoğulluk" anlamı katmaz, bazen farklı anlamlar da katabilir. Bunlara kısaca değinmek konuyu zenginleştirir.

• Aile Anlamı:

- Örnek: Mehmetler bize geldi. (Mehmet ve ailesi, Mehmet ve arkadaşları gibi)

• Abartma Anlamı:

- Örnek: Ateşler içinde yanıyordu. (Çok ateşi olduğunu abartma)

• Saygı Anlamı:

- Örnek: Müdür Bey birazdan gelirler. (Saygı ifadesi)

• Benzerleri Anlamı:

- Örnek: Fatihler yetiştirmeliyiz. (Fatih Sultan Mehmet gibi kahramanlar)

6. Tekil ve Çoğul İsimleri Ayırt Etme Yöntemi:

- Bir isme baktığımızda, sonunda **-ler** veya **-lar** eki varsa, bu çoğul isimdir.
- Eğer bu ek yoksa ve kelime bir tek varlığı belirtiyorsa, tekil isimdir.
- Topluluk adları için ise, şekline değil, anlamına bakılır; ek almasa da birden fazla varlığı içerir.

7. Alıştırılmalar:

Aşağıdaki kelimelerin tekil mi çoğul mu olduğunu bulun:

- Masa: Tekil
- Gözler: Çoğul
- Kuşlar: Çoğul

Konu: Hikaye Unsurları (Yeniden Yapılandırma ve Özetleme)

Sınav Önemi: ★ ★ ★

1. Hikaye Nedir?

- **Tanım:** Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayların, belli bir yerde, belli bir zamanda, belli kişilerin başından geçecek şekilde anlatıldığı kısa yazılara **hikaye (öykü)** denir.

2. Hikaye Unsurları (Bir Hikaye Yazmak İçin Bilmemiz Gerekenler):

Bir hikayenin olmazsa olmaz dört temel unsuru vardır:

a. Olay (Ne Oldu?): * Hikayede anlatılan durum, yaşanan durum, olay örgüsüdür. Hikayenin ilerlemesini sağlayan, karakterlerin başından geçenlerdir.

* **Nasıl Bulunur?** "Hikayede ne oldu?", "Karakterlerin başına ne geldi?" sorularını sorarak bulunur.

* **Örnek:** Bir çocuğun kaybolan köpeğini araması.

b. Kişiler (Kim? Kimler?): * Hikayede olayı yaşayan veya olayda yer alan canlı varlıklardır. Bunlar insanlar olabileceği gibi, hayvanlar veya hayali karakterler de olabilir.

* **Nasıl Bulunur?** "Hikayedeki karakterler kimler?", "Olayı kimler yaşıyor?" sorularını sorarak bulunur.

* **Örnek:** Küçük çocuk Ali, kayıp köpeği Pamuk, köye yardım eden yaşlı adam.

c. Yer (Mekan - Nerede?):

* Hikyedeki olayların geçtiği çevredir. Bir ev, bir orman, bir okul, bir şehir veya hayali bir yer olabilir.

* **Nasıl Bulunur?** "Olay nerede geçti?", "Hikaye hangi ortamda yaşandı?" sorularını sorarak bulunur.

* **Örnek:** Küçük bir köy, köyün çevresindeki orman.

d. Zaman (Ne Zaman?):

* Hikayedeki olayların geçtiği dönem, dilim veya andır. Açıkça belirtilebileceği gibi (geçen yaz, dün akşam), metnin gidişatından da anlaşılabilir (sabah, öğleden sonra, güneş batarken).

* **Nasıl Bulunur?** "Olay ne zaman yaşandı?", "Hangi mevsimde, hangi günde oldu?" sorularını sorarak bulunur.

* **Örnek:** Geçen yaz tatilinde, bir sabah, gün batımına doğru.

3. Hikaye Unsurlarını Kullanarak Hikaye Yazma:

- Bir hikaye yazarken, önce bu dört unsuru belirleyip sonra hikayeyi bu unsurlar etrafında kurmak yazmayı kolaylaştırır.
- **Planlama Örneği:**
  - **Olay:** Kedi ailesinin yeni bir yuva araması.
  - **Kişiler:** Anne Kedi ve üç yavrusu.
  - **Yer:** Eski bir köy evi ve çevresindeki bahçe.
  - **Zaman:** İlkbaharın başları, güneşli bir sabah.
  - Bu planla, "Bir ilkbahar sabahı, eski bir köy evinde yaşayan Anne Kedi ve üç yavrusu, kendilerine daha güvenli bir yuva aramak için yola çıktı..." diye başlayabiliriz.

4. Hikaye Unsurlarını Anlama Becerisini Nasıl Geliştiririz?

- **Her Okuduğun Hikayeyi Çözümle:** Okuduğun her hikaye için "Kim, Ne, Nerede, Ne Zaman" sorularını kendine sor ve cevaplarını bulmaya çalış.
- **Kendi Hikayelerini Planla:** Küçük kısa hikayeler yazmaya çalışırken mutlaka bu unsurları önceden belirle.
- **Görsel Hikayeler Yarat:** Bir resme bakarak o resmin bir hikayesi olsaydı hikaye unsurlarının neler olacağını hayal et.